

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

С. 9

С. 2

С. 14

С. 15

ПА ГАЛОЎНАЙ ЛІНІІ З АРКЕСТРАМ

Фота Юрыя ІВАНОВА

**23 лютага —
Дзень абаронцаў
Айчыны
і Узброеных
Сіл Рэспублікі
Беларусь**

Знакаміты Акадэмічны ансамбль песні і танца Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам Уладзіміра Варапаева добра вядомы не толькі ў нашай краіне, але і ў замежжы, дзе ваенныя музыканты — сталыя госці ўрачыстасцей і фестываляў. А да 23 лютага калектыў ідзе з трыма прэм'ерамі, якія першымі пачуюць у Мінску і Гомелі... Са святам усіх, чья галоўная лінія жыцця — служыць Айчыне!

С. 3

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка павіншаваў Прэзідэнта Літоўскай Рэспублікі Далю Грыбаўскайтэ і народ гэтай краіны з нацыянальным святам — Днём аднаўлення Літоўскай дзяржавы. Пра гэта карэспандэнту “К” паведамілі ў Прэс-службе беларускага Лідара.

“Упэўнены, што шматвяковыя традыцыі добрасуседства Беларусі і Літвы і ў далейшым будуць з’яўляцца трывалым падмуркам для ўмацавання плённых двухбаковых сувязей у палітычнай, эканамічнай і культурнай сферах дзеля працвітаня нашых краін”, — гаворыцца ў віншаванні.

Канцэпцыя сувязей

Пра агульныя гістарычныя карані беларусаў і літоўцаў казаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Літвы ў Рэспубліцы Беларусь Эдмінас Багдонас пад час адкрыцця выстаўкі адной карціны, якая адбылася ў сценах Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь і была прымеркавана да Дня Незалежнасці Літвы.

Твор класіка літоўскага жывапісу Адомаса Варнаса, які выяўляе сцэну

караняцыі Міндоўга, быў напісаны ў эміграцыі. Сёння ён знаходзіцца ў калекцыі Мастацкага музея Літвы. Распавёўшы гісторыю паўстання гэтага твора, яго дырэктар Рамуалдас Будрыс звярнуў увагу на тое, што аўтар вельмі грунтоўна паставіўся да вывучэння гістарычных дэталаў, неаднаразова звярнуўшыся па кансультацыі да гісторыкаў.

Фармат: рабочыя групы

Другое пасяджэнне Рэспубліканскага савета па справах культуры і мастацтва адбудзецца на пачатку красавіка. Яго тэма — “Выхаванне: культура праз усё жыццё”. Пра гэта паведамілі карэспандэнту “К” у Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь.

Па словах сакратара Савета Таццяны Пархамовіч, праца гэтага кансультацыйнага органа будзе мець наступны фармат: перад кожным пасяджэннем праходзяць сустрэчы рабочых груп, удзельнікі якіх абмяркоўваюць пытанні, праблемныя сітуацыі, што неабходна вырашыць на Савеце.

“Прычым для таго, каб высветліць складаны моманты, на падрыхтоўчыя сустрэчы запрашаюцца спецыялісты іншых міністэрстваў і ведамстваў, якія могуць паўплываць на прыняцце канчатковага рашэння, — дадае Таццяна Пархамовіч. — Такім чынам, на сход Савета яго члены прыходзяць з ужо сфармуляванымі прапановамі, якія адраджаюцца не толькі Міністэрству культуры, але і Ураду краіны, асобным міністэрствам”.

Напярэдадні другога пасяджэння профільная рабочая група абмяркоўвала пытанні мастацкай адукацыі дзяцей і моладзі. Сустрэча адбылася 9 лютага ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў. Пільную ўвагу прысутныя вырашылі надаць скарачэнню выкладання гуманітар-

Музычным лейтматывам свята, на якое былі запрошаны прадстаўнікі акрэдытаванага на Беларусі дыпламатычнага корпуса, стаў канцэрт вядомага далёка за межамі Літвы хору хлопчыкаў і юнакоў “Ажулюкас”, праграма якога ўключала, пераважна, творы літоўскіх кампазітараў.

Пад час імпрэзы абмяркоўваліся планы будучага супрацоўніцтва. Тым больш, мастацкія музеі Беларусі і Літвы — даўнія партнёры. У той дзень адбыліся перамовы іх дырэктараў і быў пралангіраваны дагавор аб супрацоўніцтве. Ён уключае, у тым ліку, і стажыроўкі беларускіх рэстаўратораў у Літву.

Павіншаваўшы суседні народ са святам, намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар Кураш чарговы раз падкрэсліў ролю культуры ў паглыбленні міжнародных стасункаў. І сапраўды, светлыя залы Мастацкага музея цудоўна пасавалі правядзенню дыпламатычнага прыёму, ствараючы шляхетную і прыязную атмасферу.

Ілля СВІРЫН

ных дысцыплін у школах, сітуацыі з-за недастатковай мастацка-эстэтычнай адукацыі пакалення, што падростае сёння. Падрыхтаваная аўдыторыя, якая можа разумець, успрымаць мастацтва, змяняецца, і перад Саветам стаіць задача знайсці аптымальныя шляхі вырашэння гэтай праблемы.

Да абмеркавання далучыліся рэктары творчых ВНУ краіны, спецыялісты Міністэрства адукацыі ды іншыя. Яны прыйшлі да высновы, што неабходна выпрацаваць новыя падыходы да сістэмы мастацкага і эстэтычнага выхавання, якія ўключалі б актыўны ўдзел устаноў адукацыі, культуры, а таксама СМІ. Вынікам дыскусіі стала прапанова аб стварэнні камісіі з прадстаўнікоў Міністэрства культуры, Міністэрства адукацыі і Міністэрства інфармацыі, што каардынавала б дзейнасць у гэтым накірунку з улікам магчымасцей кожнага з ведамстваў.

У маштабе рэспублікі

Святкаванне 120-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча будзе праходзіць на рэспубліканскім, рэгіянальным узроўні і нават за межамі нашай краіны. Больш за дваццаць відаў мерапрыемстваў у гонар паэта зацвердзіла пастанова Савета Міністраў № 187 ад 14 лютага гэтага года.

Аргкамітэт па святкаванні важнай даты гісторыі літаратуры ўзначальвае міністр культуры Беларусі Павел Латушка, а ў склад увайшлі прадстаўнікі міністэрстваў інфармацыі, замежных спраў, адукацыі ды іншыя.

Па словах начальніка ўпраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Шышкіна, адной з самых значных падзей у шэрагу іншых стане ўзнаўленне дома Багдановіча ў Траецкім прадмесці. “Сёння вызначаецца месца, дзе з’явіцца адноўлены будынак, — дадае ён. — Экспазіцыя, прысвечаная паэту, адкрыецца таксама ў Ялцінскім гісторыка-краязнаўчым музеі. Яе дапаможа стварыць Літаратурны музей Максіма Багдановіча ў Мінску”.

Апошні прыме актыўны ўдзел у святкаванні: ён падрыхтуе пастаянныя і часовыя выстаўкі кнігі Багдановіча, пазнаёміць з жыццёвым шляхам паэта... Дырэктар музея Тац-

цяна Шэляговіч адзначае: “Зрэшты, мы ніколі не спынялі гэтую працу, але наданне падзеі рэспубліканскага ўзроўню дапаможа прыцягнуць увагу да творцы з боку вялікай аўдыторыі. Мы папрацуем і над тым, каб пазнаёміць беларусаў замежжа, аматараў літаратуры ў іншых краінах з жыццём і творчасцю Багдановіча. З мая па снежань у дыпламатычных прадстаўніцтвах Беларусі за мяжой будуць арганізаваныя выстаўкі”.

Святкаванні і песні “Ракуцёўскае лета”, якое і раней праводзілася ў фальварку Ракуцёўшчына Маладзечанскага раёна, набудзе сёлета статус рэспубліканскага. Мастакі могуць адлюстраваць асобу паэта ці адгукнуцца на яго вершы пры дапамозе фарбаў, а пасля прадэманстраваць свае творы на рэспубліканскай мастацкай выстаўцы, прысвечанай Багдановічу.

Беларусы на “Берлінале”

Пра Мінскі міжнародны кінафестываль “Лістапад” першыю расказала на прэстыжным кінафоруме “Берлінале” беларуская дэлегацыя. У склад яе ўвайшлі дырэктар “Лістапада” Анжэла Крашэўская, праграмны дырэктар Ігар Сукманаў і кардынатар міжнародных праектаў Марына Тэзіна.

“Мы ехалі на 61 Берлінскі міжнародны кінафестываль “Берлінале” з мэтай паглядзець на яго арганізацыю, прэзентаваць

наш форум, пазнаёміцца з тымі, хто прывёз новыя фільмы, і вынікі нашай пездкі — станоўчыя, — зазначае Анжэла Крашэўская, якая днямі вярнулася з Германіі. — Мы мелі магчымасць прадставіць “Лістапад” арганізатарам, рэжысёрам, кінакампаніям, і пашырылі такім чынам яго вядомасць сярод кола кінематаграфістаў. Таксама атрымалася канструктыўна гутарка з праваўладальнікамі некаторых стужак і мы, спадзяемся, прадставім іх на нашым фестывалі. Дадам, што неабходна працягваць гэты працэс азнамянення прафесіяналаў у галіне кіно з “Лістападам”, каб творцы карцін ведалі пра яго больш”.

С.К.

Заўтра з “Берлінале” вернецца Ігар Сукманаў, які павінен прывезці яшчэ некалькі добрых навін для аматараў і стваральнікаў кіно. Як паведамілі ў Міністэрстве культуры Беларусі, дэлегацыя пазнаёмілася з конкурснай і пазаконкурснай праграмамі Берлінскага кінафестывалю, удзельнічала ў творчых сустрэчах, “круглых сталах”, сустракалася з яго арганізатарамі і гасцямі.

РАШЭННЕ

савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі

1 лістапада 2010 г. пратакол № 2 г. Мінск

(Працяг. Пачатак у № 3 — 6.)

3. Прысудзіць у 2010 годзе заахвочвальныя прэміі з уручэннем пасведчання спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі:

калектывам мастацкай творчасці — у памеры 1050 тыс. рублёў кожная;

узорнаму канцэртнаму конкурсу ўстаноў адукацыі “Магілёўская дзяржаўная гімназія-каледж мастацтваў”, лаўрэату Міжнароднага конкурсу харавой і вакальнай музыкі “Дні славянскага пісьменства і культуры”, дыплом I ступені (Расія, 2010 год), кіраўнік — Галюза Вікторыя Віктараўна;

народнаму камернаму жаночаму хору ўстаноў адукацыі “Продзенскі дзяржаўны музычны каледж”, лаўрэату XXIX Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі “Гайнаўка-2010”, II месца (Польшча, 2010 год), кіраўнік — Іконнікава Ларыса Мікалаеўна;

узорнаму хору хлопчыкаў і юнакоў устаноў пазашкольнага выхавання і навучання ў сферы культуры “Светлагорская дзіцячая школа мастацтваў”, лаўрэату III прэміі III Міжнароднага конкурсу харавога выканання фестывалю “Юнацтва Планеты” (Расія, 2010 год), кіраўнік — Ур’еўская-Еўсюкова Галіна Львоўна;

узорнаму духоўнаму аркестру “Васількі” Стаўбцоўскай дзіцячай школы мастацтваў, лаўрэату II Міжнароднага фестывалю духовай музыкі імя В.Саколіка “Фанфары Ялты”, дыплом I ступені (Украіна, 2010 год), кіраўнік — Нічыпаровіч Аляксандр Анатольевіч;

трыя вяланцэлістаў Слуцкай дзіцячай музычнай школы ў складзе Маславовай Дар’і Ігараўны, Хлябковіч Кацярыны Віктараўны, Сапелкінай Паліны Уладзіславаўны, лаўрэату IX Міжнароднага музычнага конкурсу “Сіняя птушка”, дыплом III ступені (Украіна, 2010 год), кіраўнік — Ярмушэвіч Ірына Уладзіміраўна;

дуэту акардэаністак Продзенскага філіяла ўстаноў адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі” ў складзе Тумашык Настасі Мікалаеўны і Дзядовіч Вольгі Іванаўны, лаў-

рэату X Міжнароднага конкурсу “Музыка без межаў”, II месца (Літва, 2010 год), кіраўнік — Бармотаў Уладзімір Мікалаевіч;

узорнаму харавому калектыву “Чароўнасць” Барысаўскай дзіцячай музычнай школы, лаўрэату 58-га Еўрапейскага фестывалю “Neerpelt”, I месца (Бельгія, 2010 год), кіраўнік — Мальцэвіч Лілія Яўгенаўна;

дуэту акарбатаў узорнай студыі цыркавога мастацтва “Арэна” Цэнтра культуры і цыркавога мастацтва “Арэна” аддзела культуры Мазырскага райвыканкама ў складзе Галушкевіч Ганны Мікалаеўны і Галушкевіч Алесі Мікалаеўны, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу дзіцячых і юнацкіх цыркавых калектываў “Краіна цудаў”, дыплом I ступені (Расія, 2010 год), кіраўнік — Кузняцова Марыя Мікалаеўна;

дуэту эквілібрыстаў узорнай студыі цыркавога мастацтва “Арэна” Цэнтра культуры і цыркавога мастацтва “Арэна” аддзела культуры Мазырскага райвыканкама ў складзе Таццянскай Улады Уладзіміраўны і Каліцкай Дзмітрыя Георгіевіча, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу дзіцячых і юнацкіх цыркавых калектываў “Краіна цудаў”, дыплом II ступені (Расія, 2010 год), кіраўнік — Кузняцова Марыя Мікалаеўна;

дуэту паветраных гімнастаў узорнай студыі цыркавога мастацтва “Арэна” Цэнтра культуры і цыркавога мастацтва “Арэна” аддзела культуры Мазырскага райвыканкама ў складзе Нагорнага Мікіты Ігаравіча і Плотнікава Станіслава Ігаравіча, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу дзіцячых і юнацкіх цыркавых калектываў “Краіна цудаў”, дыплом I ступені (Расія, 2010 год), кіраўнік — Кузняцова Марыя Мікалаеўна;

дуэта Брваў ўстаноў адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі” ў складзе Барэйка Святланы Міхайлаўны і Чорнага Дзясніа Васільевіча”, лаўрэату 47-га Міжнароднага конкурсу акардэаністаў і баяністаў у г. Клінгенталь (Германія, 2010 год), кіраўнік — Була Мірон Іванавіч.

(Працяг будзе.)

Стымул для выніковасці

Загадам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ад 16 лютага 2011 года ўстаноўлены дзяржаўныя стыпендыі дзецям культуры і мастацтва, творчай моладзі Рэспублікі Беларусь.

Дзяржаўныя стыпендыі ўстаноўлены са студзеня 2011-га дзецям культуры і мастацтва ва ўзросце да і пасля 40 гадоў. Яны будуць выплачвацца штомесяц на працягу бягучага года.

— Гэта вельмі важная і патрэбная справа, асабліва ў год, аб’яўлены Годам

прадпрымальнасці, — значнаў “К” першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Карачэўскі, — бо такім чынам Міністэрства культуры можа падтрымаць таленавітых творчых людзей нашай краіны, іхнія праекты і інавацыі. Стыпендыі былі размеркаваны па розных намінацыях 50 асобам, і я ўпэўнены, што яны стануць годным стымулам для выніковай працы гэтых людзей на карысць нашай дзяржавы.

Спісы дзячаў культуры, творчай моладзі, якім устаноўлены дзяржаўныя стыпендыі, мы апублікуем у бліжэйшых нумарах “К”.

Мерсэдэс у Японіі

У Токіа, у тэатры “Бунка Кайнан”, пастаўлены балет Л.Мінкуса “Дон Кіхот”. Японцы вельмі любяць і шануюць класіку. А да таго ж, славяцца сваім крэатывам, зваротам да найноўшых тэхналогій.

Вырашыўшы звярнуцца да знакамітай пастаноўкі М.Пеціпа, сярод дзясяткаў існуючых рэдакцый гэтага балета японцы абралі менавіта тую версію, якая больш за 20 га-

доў ідзе ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі. Ажыццявіць гэтую пастаноўку быў запрошаны яе аўтар — народны артыст СССР і Беларусі, прафесар Валянцін Елізар’еў. Разам з ім паехала і харэограф-рэпетытар нашага тэатра, заслужаная артыстка Беларусі Таццяна Шаметава.

— У Японіі, — распавяла Таццяна Рамуальдаўна, — не выкладаецца характарны танец, і я навучала тамтэйшых артыстаў, як ператварацца ў цыганаў, вулічных танцоўшчыц і тарэадораў. А пачатковае развучван-

не харэаграфічнага тэксту ажыццяўлялі нашы былыя салісты Аляксандр Бубер і Мікі Ватанабе: некалькі гадоў таму, замацаваўшы сваё каханне шлюбам, яны пераехалі на радзіму жонкі і ўжо гадуець дваіх сыноў. Японцы — сапраўдныя працаголікі: рэпетыравалі да сямі гадзін на дзень. Да нас ставіліся, як да сапраўдных мэтраў...

У падрыхтоўцы спектакля былі заняты тры складны лепшыя японскія салістаў, — ён выклікаў сапраўдны фурор. Цяпер цягам года будуць распаўсюджвацца кампакт-дыскі з відэазапісамі пастаноўкі. А праз год, магчыма, тэатральная версія будзе адноўлена, але — з іншым складам артыстаў, каб прыцягнуць дадатковую ўвагу публікі.

Аб’ява*

Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў

аб’яўляе конкурс на зямляч таленавітай моладзі прафесарска-выкладчыцкага складу:

— старшы выкладчык кафедры дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва; — дацэнт кафедры малюнка.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адзел кад-раў, тэлефон: 292-77-34.

15 лютага ў СДК аграгарадка “Лебедзева”, што на Маладзечаншчыне, адбылося пасяджэнне калегіі ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама. “Рэжысура” сходу не пакідала месца для “акцёрскага фальшу”. Тым больш, што гаворка вялася не толькі пра дасягнутае, але і пра набалелае: інвестыцыі, ахова гісторыка-культурнай спадчыны, развіццё ўстаноў галіны ў горадзе і сельскай мясцовасці і, вядома ж, падрыхтоўка да рэспубліканскіх “Дажынак”. Прапануем тут пабачыць моманты калегіі ў аб’ектыве Юрыя Іванова, а на старонцы 4 — аналітыку з пасяджэння.

Сінонімы прадпрымальнасці

Лебедзеўскі СДК Маладзечанскага раёна.

Выступае начальнік упраўлення культуры аблвыканкама Анатоль Акушэвіч.

Намеснік міністра культуры Тадэўш Стружэцкі з удзельнікамі калегіі.

Метадыст Палаца культуры Маладзечна Вольга Вечар.

Віктар Шчэцка — намеснік старшыні аблвыканкама.

Мастацкі кіраўнік ансамбля “Лебедзеўскія выкрунтасы” Сяргей Ярук і ягоны калектыў.

Паважаныя сябры! Дарагія ветэраны!

Дзень абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь — гэта сапраўды ўсенароднае свята — свята ўсіх, хто сваёй працай, самаадданым служэннем Радзіме забяспечвае нацыянальную бяспеку ва ўсіх яе праявах. Гэта свята ўсіх, хто абараняў Айчыну ад варожага нашэсця, хто з гонарам ахоўвае яе межы сёння і га-

рантуе мірную будучыню новым пакаленням грамадзян Беларусі.

Прыміце ж ад Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў культуры самыя шчырыя віншаванні з гэтым выдатным святам і самыя добрыя пажаданні даўгалецця, моцнага здароўя, запатрабаванасці дзяржавай і грамадствам, міру, шчасця і дабрабыту!

З павагай — старшыня ЦК Беларускага прафсаюза работнікаў культуры **Наталля АЎДЗЕЕВА**

Канцэрт, прысвечаны Дню абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, адбудзецца 22 лютага ў Палацы Рэспублікі ў сталіцы. Тут прагучаць вядомыя песні на ваенную тэму. Узгадаюць на ўрачыстасцях і, сумную дату — 70 гадоў з дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны.

Акадэмічны ансамбль песні і танца Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам Уладзіміра Варапаева парадзе публіку галоўнай канцэртнай пляцоўкі краіны прэм’ерамі трох новых песень: “Фран-

Мультымедыя-прысвечэнне

тэмы сябры”, “Беларусь мая” і “Абаронцам Айчыны буду я”. Гэты калектыў выступіць і 23 лютага на святавым канцэрце ў Гомелі. А пасля прадставіць у вайсковых частках і гарнізонах усёй краіны тэматычную канцэртную праграму, прысвечаную 70-й гадавіне пачатку Вялікай Айчыннай.

Да 23 лютага Нацыянальная бібліятэка Беларусі падрыхтавала кніжную выстаўку “Гімн мужнасці”. На яе адкрыцці сабраліся днямі ветэраны Вялікай Айчыннай вайны.

У экспазіцыі можна пабачыць выданні пра гісторыю вайсковых фарміраванняў на тэрыторыі нашай краіны — з далёкіх ча-

соў і да нашых дзён. Тут можна даведацца пра сучасны стан Узброеных Сіл рэспублікі, віды ўзбраення. Не абмінулі стваральнікі выстаўкі і культурную тэматыку: вядома, у вайсковым асяроддзі таленавітыя людзі паспяхова рэалізуюць свае творчыя задумкі. У прыватнасці, цікавым для рознай аўдыторыі будзе літаратурна-мастацкі дадатак да часопіса “Армія” — “Армія і культура”.

Выстаўка запрашае наведвальнікаў пазнаёміцца з найноўшай гісторыяй беларускай арміі ў мультымедычным варыянце на 12 дысках.

С.К.

Пралог да Дзён культуры

З 17 лютага ў галерэі “Панарама” Нацыянальнай бібліятэкі працуе выстаўка ўкраінскай мастачкі Наталлі Палішчук “Я адчуваю цябе”, якая можа лічыцца своеасаблівым пралагам да ўжо запланаваных Пасольствам Украіны ў Беларусі на 2011-ы культурных падзей у нашай рэспубліцы.

Іх праанансаваў на вернісажы Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Украіны ў нашай краіне Раман Бязмертны.

“Але ўжо зараз можна ўпэўнена казаць, што цягам года наведвальнікі Нацыянальнай бібліятэкі змогуць пабачыць работы шэрагу іншых твораў з суседняй краіны, паколькі паміж нашымі саюзамі мастакоў існуюць цесныя сувязі”, — паведамляе карэспандэнт “К” загадчык галерэйна-выставачнай дзейнасці НББ Фёдар Ястраб.

Фёдар Ястраб дадаў, што ўкраінскія жывалісцы і графікі ўдзельнічаюць ва ўсіх творчых праектах, арганізаваных у НББ. Маладая мастачка Наталля Палішчук са Львова раней на Беларусі не выстаўлялася. Беларускія гледачы пабачаць ейныя творы дзякуючы рэка-

Наталля Палішчук.

мендацыі Львоўскага аддзялення Нацыянальнага саюза мастакоў Украіны.

Фальклорны ансамбль “Українская песня” стаў добрым пралагам перад праглядам экспрэсіўнай выстаўкі. Раман Бязмертны адзначыў, што мастачка — сапраўдны рэкардмен па колькасці прэзентацый сваіх работ, мае шмат выставак і публікацый. Дырэктар НББ Раман Матульскі з захапленнем дадаў, што ў творах Наталлі адчуваецца шыкоўны эмацыйны Львоў. Наталля Палішчук распавяла карэспандэнту “К”, што ствараць палотны ёй дапамагаюць яркія фарбы ўкраінскіх гарадоў, прыроды, шчырыя, адкрытыя людзі.

Арганізатары выстаўкі — Нацыянальная бібліятэка Беларусі, Пасольства Украіны ў Рэспубліцы Беларусь, Львоўскае аддзяленне Нацыянальнага саюза мастакоў Украіны, Міжнародная Кірыла-Мяфодзіўская акадэмія славянскай асветы.

“Кароль Стах” на Украіне

А тым часам у Кіеве адбылася ўрачыстая прэзентацыя новага выдання апавесці Уладзіміра Караткевіча “Дзікае паляванне караля Стаха” на чатырох мовах, створанага па ініцыятыве Міністэрства культуры Беларусі. Як паведамлілі карэспандэнту “К” у Пасольстве нашай рэспублікі ва Украіне, гэтае мерапрыемства стала значнай падзеяй для беларускай дыяспары і ўкраінцаў.

У прэзентацыі кнігі прыняў удзел дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Украіны імя У.Вярнадскага Аляксей Анішчанка. Ён атрымаў ад супрацоўнікаў Пасольства Беларусі тры экзэмпляры новага выдання для галоўнай кніжнай скарбніцы краіны. Словы павагі і ўдзячнасці Караткевічу сказалі члены Нацыянальнай акадэміі навук Украіны, а пра сваё знаёмства з пісьменнікам распавёў адзін з іх, вядомы перакладчык Рыгор Піўтарак.

На мерапрыемстве прысутнічалі прадстаўнікі Нацыянальнага музея літаратуры Украіны і Цэнтра беларускай мовы і культуры, студэнты, мясцовыя аматары творчасці Караткевіча.

Родная мова ў вершах

Міжнародны дзень роднай мовы адзначаць у нашай краіне і ва ўсім свеце 21 лютага.

У некаторых установах культуры сталіцы і рэгіёнаў гэтае свята прывабіць увагу публікі.

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа зладзіў літаратурную вечарыну яшчэ напярэдадні, 17 лютага. Пра дзейнасць класіка нашага слова ў кірунку пашырэння сферы ўжытку бела-

рускай мовы распавялі наведвальнікам супрацоўнікі музея, а сын Песняра Міхась Міцкевіч дадаў да аповеду цікавыя факты з творчасці бацькі.

Сёння і заўтра жыхары Брэстчыны адзначаць Дзень роднай мовы ў абласным грамадска-культурным цэнтры разам з мясцовымі і мінскімі фальклорнымі калектывамі. А жыхарам Магілёва пашанцавала: ім нагадваюць пра свята незвычайным чынам: у грамадскім транспарце цягам трох тыдняў лютага тут гучалі і будуць гучаць вершы беларускіх паэтаў.

Вяртанне ў факсімільне

Чарговым сучасным узнаўленнем помніка беларускай кніжнай культуры хутка ўзбагацяцца айчыннымі бібліятэкамі.

Гэтымі днямі ў выдавецтве Беларускага Экзархату ідзе напружаная праца па падрыхтоўцы да выдання факсімільнага “Жыцця Ефрасінні Полацкай” XII ст.

Як адзначыў у гутарцы з нашым карэспандэнтам яго выканаўчы дырэктар Уладзімір Грозаў, праект па стварэнні факсімільнай копіі “Жыцця Ефрасінні Полацкай” рэалізуецца сумесна з На-

цыянальнай бібліятэкай Беларусі. Па яго словах, факсімільнае плануецца выдаць да 1150-годдзя заснавання Полацка, якое будзе адзначацца ў чэрвені 2012-га.

Да таго ж, у межах сумеснага праекта “Вяртанне святыняў” запланавана факсімільнае ўзнаўленне такіх унікальных рукапісных помнікаў нашай зямлі, як Полацкае і Лаўрышаўскае Евангеллі. А гэта значыць, што наперадзе грунтоўная навуковая праца, якая мусіць падкрэсліць надзвычайную каштоўнасць гэтых старадаўніх кніг.

К.А.

“Талаш”. Апошні дубль

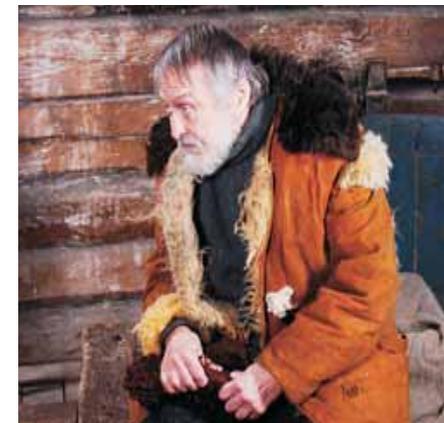
16 лютага на натурнай пляцоўцы “Беларусьфільма” завяршыліся здымкі чатырохсерыйнай тэлекарціны “Талаш” паводле апавесці Якуба Коласа “Дрыгва”.

“К” пісала ў свой час, што здымкі фільма распачаліся 20 верасня 2010-га. Праца ішла ў выключна напружаным рэжыме. Рэжысёр-пастаноўшчык, аўтар сцэнарыя — Сяргей Шульга, выканаўца галоўнай ролі — народны артыст Беларусі Іван Дзюба.

Здымкі вяліся ў Музеі-сядзібе “Пружанскі палацык”, на тэрыторыі Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі архітэктуры і побыту, ля Ракава, у студыйных павільёнах. Па меркаванні Івана Дзюбы, Сяргея Шульга стварыў арыгінальны сцэнарый і захаваннем гістарычнай дакладнасці падзей. Галоўная ідэя фільма, як сцвярджае рэжысёр, — ідэя незалежнасці Беларусі.

Мантаж “Талаша” плануецца завяршыць да мая.

На здымках: моманты здымак стужкі. Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

ПРАДАКШН ДЛЯ

3 пасяджэння калегіі ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама

Сінонімы прадпрымальнасці

(Працяг. Пачатак на стар. 3.)

Адна з узятых праблем на пасяджэнні калегіі ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама, так бы мовіць, — сацыяльна-эканамічная. І тычыцца яна найперш супрацоўніцтва дзяржавы з прыватным бізнесам, у дачыненні да адраджэння гісторыка-культурнай спадчыны. Не сакрэт, што стасункі гэтыя далёкія ад ідэалу. Але ўжо дакладна вядома: без прыватнага капіталу захаваць старадаўнія сядзібы Міншчыны будзе досыць цяжка. Пасяджэнне вызначалася дынамізмам, насычанасцю і нефармальнасцю. Потым начальнік упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоль Акушэвіч заўважыць, што факты і праблемы, агучаныя ў кожным з выступленняў, даюць досыць дакладнае ўяўленне аб стане сённяшняй культуры і стаўленні да яе на Міншчыне. Сапраўды, “рэжысура” абласной калегіі не пакідала месца для “акцёрскага фальшу”. А месца сустрэчы Маладзечанскі раён — не выпадае: сёлета там прымаюць Рэспубліканскі фестываль-кірмаш прадстаўнікоў сяла “Дажынкi”.

і мае не толькі прыватны бізнес, але і раён, адзел культуры...

Па словах намесніка старшыні аблвыканкама Віктара Шчэцкія пытанне, узнятае інвестарам, вартае ўсебаковага разгляду. Начальнік упраўлення культуры Анатоль Акушэвіч загадвае ўнесці ініцыятыўныя прапановы намесніка дырэктара ТАА ў раз’ясненні калегіі...

Рэпартажную храналагічнасць артыкула парушыў толькі з той прычыны, што ўпершыню прысутныя пры зараджэнні канструктыўных — будзем спадзявацца — стасункаў паміж уладай і прыватным бізнесам. Гэты дыялог дзеля адраджэння гісторыка-культурнай спадчыны падаўся выключна важным у маштабах не толькі вобласці, але і рэспублікі. Не скажу, што тэмы, якія ўзнімаюцца ў іншых выступленнях, былі больш “лакальнымі” па значнасці, але палягалі яны, як думаецца, у прасторы даўно асвоенай і вымагалі не “рэвалюцыйных змен”, а натуральнага ўдасканалення работы.

“Дажынкi” і...

Начальнік упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоль Акушэвіч гаворку ў сваім выступленні веў аб выніках рэалізацыі дзяржаўных і рэгіянальных праграм 2005 — 2010 гадоў, аб сённяшніх задачах, пастаўленых перад работнікамі культуры Міншчыны. Пасляхова выканана Дзяржпраграма адраджэння і развіцця сяла. За пяцігодку ўзведзена і рэканструявана 12 аб’ектаў культуры... “Бягучы год, — адзначыў Анатоль Акушэвіч, — надзвычай адказны, бо Міншчына, а дакладней — Маладзечна, прымае рэспубліканскі фестываль-кірмаш працаўнікоў вёскі “Дажынкi-2011” і Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі. Ужо цяпер у горадзе поўным ходам рамантуюцца дарогі. Не менш напружанай стане праца і па творчым насычэнні згаданых знакавых для рэспублікі мерапрыемстваў...”

Але ў прамове начальніка ўпраўлення досыць выразна гучалі і праблемы. Леташні бюджэт, скіраваны на развіццё абласной культуры, склаў 177 мільярдаў рублёў. Пазабюджэтная дзейнасць прынесла дадаткова 14,5 мільярдаў. Але першыя месяцы 2011-га паказалі, што асобныя аддзелы культуры Міншчыны знізілі тэмпы пазабюджэтай дзейнасці. Па словах на-

яна прапанавала першасны, пакуль “безінвестарны”, варыянт захавання гісторыка-культурнай спадчыны. Справа ў тым, што сельвыканкам працуе ў самым шчыльным кантакце з мясцовымі ўстановамі культуры. Клубнікі і бібліятэкары займаюцца дэпутацкай дзейнасцю, уваходзяць у склад выканкамаў, працуюць з пенсіянерамі, ветэранамі, дзецьмі з небяспечных сем’яў... Культработнікі талакою з сельвыканкамамі пры падтрымцы аддзела і ўпраўлення культуры з 2005 года ўзяліся за паступовае адраджэнне сядзібы Ігнацічаў у вёсцы Калініна. Тут захаваліся дом, флігель, кармацэх, амбар, сіласная вежа, фрагменты ўнікальнага

“Рэжысура” інвестыцый і фінансаў

чальніка ўпраўлення, недаравальна пазбаўляць сябе дадатковых крыніц фінансавання... Дарэчы, думка, што крэатыў і прадпрымальнасць у сферы культуры — сінонімы, гучала пад час пасяджэння неаднаразова. Стварэнне паўнаўладнага сайтаў аддзелаў культуры, пошук прыватных паслуг, па меркаванні Тадэўша Стружэцкага, павінны працаваць на канкурэнтаздольнасць нацыянальнай культуры.

Аб прывабнасці культурнага “прадукту” казалі і дырэктар Барысаўскай ЦБС Галіна Слесарэнка. Пры Цэнтральнай раённай бібліятэцы дзейнічае мастацкая галерэя. Летась тут было арганізавана 18 выставак, што наведала больш за пяць тысяч чалавек... Менавіта канкурэнцыя і пошук новых чытачоў спараджаюць бібліятэчныя ініцыятывы, рэалізацыя якіх заснавана на выкарыстанні найноўшых тэхналогій.

Ва ўмовах канкурэнцыі дзейнічае і Нясвіжскі гісторыка-краязнаўчы музей, бо ў раёне апрача яго, як вядома, знаходзіцца і Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж”. Краязнаўчы музей, па словах яго старшага навуковага супрацоўніка Вольгі Шкрабінай, акцэнт робіць на прапаганду мясцовых аўтэнтчных тэхналогій, скажам, кавальскай справы. Пра тое, што і аўтэнтка можа прыносіць грошы, даводзіў загадчык арганізацыйна-творчага аддзела Любанскага раённага цэнтру культуры, кіраўнік узорнага фальклорнага ансамбля “Верабейкі” Сяргей Выскварка: бабулі трэці год выступаюць па ўсёй Міншчыне, нават у начных клубах сталіцы, канцэрты — платныя, а “выканаўцаў прымаюць, як царыц”. Але, па цвёрдым перакананні Сяргея Выскваркі, народную традыцыйную культуру варта “аддзяліць” ад самадзейнасці, бо фальклор немагчыма перавесці на самаакупнасць. З гэтай нагоды намеснік старшыні Мінскага аблвыканкама Віктар Шчэцкія падкрэсліў, што планы па аказанні платных паслуг павінны быць дыферэнцыраванымі, уважанымі, разумнымі.

“Адраджаем сядзібу разам”

Паказальным падалося і выступленне старшыні Міханавіцкага сельвыканкама Мінскага раёна Святланы Давальцовай. Хаця б з той нагоды, што

парку. Уласнікі гэтых аб’ектаў, як сцвярджае Святлана Давальцова, не ў поўнай меры ўяўлялі, чым валодаюць. Сельсагаспадарчае прадпрыемства выкарыстала сядзібу пад жыллё. Прышлося займацца высяленнем і абавязальна ўладальніка прывесці будынак у належны стан...

У 2007-м сядзіба была ўключана ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей. Аб’ект знаходзіцца ў прыватным для турыстаў месцы: побач — траса “Брэст — Масква”, рака Пціч, аграпарк “Чурылавічы” з узорнай сацыяльна-культурнай інфраструктурай... Цяпер вядзецца работа па стварэнні праекта ахоўнай зоны помніка культуры. Да справы ўрэшце падключыліся і ўласнікі гістарычнай каштоўнасці. Яны прывабнавалі першы этап інжынерна-геадэзічных вышукаў. Наперадзе — творчая праца па стварэнні гісторыка-культурнай даведкі, што будзе арыентавана на каштаваць 40 мільёнаў. І толькі цяпер надыйшоў час выбару інвестараў. А ў тым, што яны працягнуць усё большую цікавасць да Міншчыны, чытач, мяркуючы, пераканаўся з першых радкоў гэтага артыкула.

Намеснік міністра культуры Тадэўш Стружэцкі казаў пра вялікі творчы патэнцыял Міншчыны. Ад гэтага наўпрост залежаць і эканамічны паказчыкі. Паводле леташніх вынікаў пазабюджэтай дзейнасці, да прыкладу, вобласць выйшла ў рэспубліцы на другое месца. На ўзорным узроўні знаходзіцца эстэтычнае выхаванне падлеткаў, а гэта — праца на перспектыву: сённяшнія навучэнцы ДШМ заўтра стануць удзельнікамі мастацкай самадзейнасці, прафесійнымі носьбітамі культуры, пашыраць шэрагі клубнікаў, бібліятэкараў, музейшычыкаў.

...Пад час калегіі прагучала слушная думка: захаванне культуры — як захаванне навакольнага асяроддзя. Дык вось дэфіцыту на “чыстае паветра” ў “прысталічнай” вобласці няма: дыхаецца — лёгка!

**Яўген РАГІН,
Юрый ІВАНОВ (фота),
нашы спецыяльныя карэспандэнты
Мінск — Маладзечанскі раён —
Мінск**

Яшчэ раз падкрэслім: лейтматыў Года прадпрымальнасці актуальны і для сферы культуры. У тым, што патэнцыял тут яшчэ далёка не вычарпаны, не сумняваецца, мусіць, ніхто.

Беларускі Урад усё часцей закранае тэмы мецэнацтва, спонсарства ды ўсемагчымых іншых спосабаў дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва. А такіх механізмаў можа быць незлічона шмат. У тым ліку і прымяняльна да тых устаноў, чые функцыі — назапашваць духоўныя скарбы і рабіць іх грамадскім здабыткам.

“Спонсары ў чарзе не стаяць”

Дырэктар Нацыянальнага музея Беларусі Уладзімір Пракапоў адразу дзеліцца чарговай нетрывіяльнай ідэяй:

— Днямі мы маем падпісаць дамову з вядомай кандытарскай фабрыкай, пасля чаго рэпрадукцыі твораў з нашай калекцыі з’явіцца на каробках ад цукерак, — распавядае ён. — Без сумневу, гэта цудоўны спосаб папулярызавання і саміх твораў, і музея ў цэлым...

На рабочым сталым намесніка дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Людмілы Кірухінай — шыкоўны календар, дзе выяўлены не толькі факсімільныя аркушы старадрукаў, але і мудрыя выслоўі для штодзённых разваг.

Гэта апошні на сёння праект, у якім інтарэсы бібліятэкі і памкненні спонсара цалкам сышліся. Адзін з найбуйнешых беларускіх банкаў ужо не першы год прысвячае свае карпаратыўныя календары беларускай спадчыне. Дзякуючы яго “бензіну”, атрымаўся прыгожы і карысны для ўжытку ўзор папулярызавання айчынных кніжных рарытэтаў, патрымаць якія ў руках, па разумелых прычынах, можа не кожны.

— Бывае, спонсар патрабуе змясціць свой лагатып самым буйным кегелем ды на самае пачэснае месца, — кажа вучоны сакратар “нацыяналкі” Алесь Суша. — Але ж тут, заўважце, фундатары абмежаваліся маленькімі і сціплым надпісам у кутку вокладкі: каб не адцягваць увагу ад дызайнерскага ходу, заснаванага на выяве старадаўніх фаліянтаў...

Гады “перабудовы” моцна ўкаранілі ў масавую свядомасць анекдатычны вобраз “новага рускага”. Але сёння ён відавочна састарэў. Мода на залатыя ланцугі сярод бізнесменаў ужо прайшла, саступіўшы месца іншым “трэндам”. У значнай меры іх вызначае ініцыятыва ААН “Глобальны дагавор”, чый галоўны прычып — сацыяльная адказнасць.

— Тыя прадстаўнікі бізнесу, з кім нам даводзіцца супрацоўнічаць, — гэта адукаваныя інтэлігентныя людзі, якім уласціва пачуццё патрыятызму, — кажа Людміла Кірухіна. — Літаральна надоечы мела размову з адным прадпрымальнікам, што сам звярнуўся да нас з прапановай прафінансавання вельмі цікавае выданне, датычнае яго роднай Тураўшчыны...

Але выпадак, калі мецэнаты або спонсары “знаходзяцца самі”, здараецца даволі рэдка. Па словах дырэктара Нацыянальнага мастацкага Уладзіміра Пракапова, “у чарзе яны не стаяць”.

“Будзем знаёмыя: я — інвестар...”

Пачну ледзь не з канца. Пад фініш пасяджэння слова ўзяў намеснік дырэктара аднаго з ТАА Міншчыны Уладзімір Адуцкевіч. Дазволю сабе ледзь не цалкам прывесці ягоную прамову, што надзённым зместам перагукалася з праблематыкай, узнятай папярэднімі выступоўцамі, але ўтрымлівала і безумоўны прадпрымальніцкі эксклюзіў.

— Я прадстаўляю “таямнічых” інвестараў, — пачаў Уладзімір Адуцкевіч, — якіх трэба прыцягваць да супрацоўніцтва... Дык вось, у 2006 годзе мы набылі старадаўнюю сядзібу ў вёсцы Сула Стаўбцоўскага раёна. Праўда, ад сядзібы заставаліся рэшткі. Мы ўзнавілі дом, дзе жыла пані Ленская, цяпер гэта музей. Дом прыслугі ператварыўся ў гасцініцу, карэтная — у кавярню. У адноўленай стайні знаходзіцца ўжо шэсць коней... Сума інвестыцыяў — каля двух з паловай мільярдаў рублёў. І вось якія праблемы я хацеў бы абмеркаваць. У складзе сядзібнага комплексу знаходзіцца парк — 4,5 гектара, які ператварыўся ў лес: гэта — землі дзяржлесфонду, дзе апрача парку — капліца роду Ленскіх, нічыя, але для перадачы яе нам няма прававой базы. Былое возера стала сёння балотам. Перадайце яго нам — мы зробім возера. Аднак — не: гэта — прыродаахоўная зона. Мы і лес ператварылі б за ўласны кошт у парк, але адсутнічае для гэтага прававая база. З названай прычыны мы не можам пакуль узвесці ў вёсцы крытыя конныя мажы... Нашы калегі з ЗША, Германіі, пазнаёміўшыся з сітуацыяй, гатовы фінансваць канчатковую рэалізацыю праекта...

Намеснік міністра культуры Тадэўш Стружэцкі, выслушаўшы бізнесмена, звярнуўся да залы са сваім бачаннем вырашэння праблемы. Маўляў, ці варта паловацца супрацоўніцтва з прадпрымальнікамі ў аднаўленні гісторыка-культурнай спадчыны? Урэшце, гэта — неасвоеная аддзеламі культуры ніша. А эфектыўнае выкарыстанне помнікаў культуры і гісторыі — справа неадкладная, заўважныя дывідэнды ад яе за-

ИНВЕСТАВАННЯ

— І таму трэба ўмець іх зацікавіць, знайсці пэўныя канкрэтныя пункты судакранання, — працягвае ён. — І звяртацца па адрасе. Прыкладам, перамяшчэнне культурных каштоўнасцей за мяжу патрабуе вялікіх выдаткаў на страхуку. Мы папрасілі аб дапамозе адну страхавую кампанію і атрымалі ад яе вельмі істотную зніжку. Памкненне спрычыніцца да папулярызавання нацыянальнай культуры ўласціва людзям розных прафесій...

жа Людміла Кірухіна. — Тым болей, цяпер мы не маем магчымасці прамай закупкі выданняў...

Як і кожны грамадзянін, калекцыянер мае законнае права на свае "капрызы". Зазвычай прадавец хоча захаваць поўную ананімнасць, і нярэдка пры разліках ён прызнае толькі гатоўку — прычым, натуральна, не ў беларускіх рублях. У тым выпадку, калі ўладальнік кніжнага рарытэта жыве за межамі Беларусі, сітуацыя ўскладняецца яшчэ больш.

выявіў папраўдзе сенсацыйны факт: нейкі расійскі калекцыянер вырашыў прадаць "Малую падарожную кніжыцу" Францыска Скарыны!

Тлумачыць, што азначае кожная кніга першадрукара для Беларусі, думаецца, не выпадае. Гэта не проста рарытэт. Гэта — своеасаблівая "цаглінка" залатога запасу дзяржавы. Тым больш, на радзіме Скарыны засталася меней за 10% ад усіх яго выяўленых выданняў, а магчымасці папапоўніць іх лік з'яўляюцца крайне

рыклад, набыццё на аўкцыёне "Сотбіс" карціны Суціна — каб хаця б адзін твор мастака, урэшце, вярнуўся на яго радзіму.

Дырэктар Нацыянальнага музея даўно зарэкамендаваў сябе як генератар смелых ідэй і, увогуле, непераможны аптыміст. Але аптыміст ён "добра інфармаваны" — у тым ліку і пра настроі ў "калямастацкім" бізнес-асяроддзі. І таму шчыра адказаў: не, такога я пакуль уявіць не магу!

Тым не менш, у нашых суседзяў падобныя "мегапраекты" ўжо не выглядаюць фантастыкай. Хтосьці вяртае на радзіму цэлую калекцыю як Фабержэ, нехта — стварае і ўтрымлівае адзін з найпрэстыжнейшых у Еўропе цэнтраў сучаснага мастацтва...

— На жаль, развіццю мецэнацтва на Беларусі не надта спрыяе цяперашняя юрыдычная база, — кажа Уладзімір Пракапоў. — Грошы на дабрачыннасць ідуць з прыбытку і абкладаюцца адпаведнымі падаткамі...

Але ж справа, без сумневу, не толькі ў грошах, але і ў стымулах іх траціць на культурную дзейнасць. Ці дастаткова іх у беларускіх бізнесменаў?

Піяр і непіяр

Рэальны правобраз міфічнага Дзёда Мароза, візантыйскі святы Мікалай любіў дарыць падарункі ўпотаікі, каб унікнуць чалавечай славы. Ёсць мецэнаты, якія таксама лічаць за лепшае заставацца інкогніта. Пра аднаго з іх мне распавёў дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Сяргей Вечар: нейкі таямнічы дабрадзеі штогод папаўняе музейныя фонды каштоўнымі экспанатамі.

Але гэта — хутчэй, выключэнне з правілаў. Большасць мецэнатаў і, тым больш, спонсараў ананімнасць не ўласціва. Наадварот, яны прагнуць, каб іх імя грывела як найгучней.

Мода на сацыяльную адказнасць

Імідж узамен за грошы?

Але як шукаць гэтых людзей у двухмільённым Мінску, а ў рэгіёнах? Няўжо з дапамогай бізнес-даведніка, дзе змешчаны каардынаты тысяч фірм? Звяртацца да іх "наўдачу" наўрад ці вынікова.

— Мы стварылі і няспынна павялічваем своеасаблівае кола "сяброў бібліятэкі", куды ўваходзяць не толькі рэальныя, але і патэнцыйныя нашы партнёры, — распавядае Людміла Кірухіна. — Рэгулярна запрашаем на свае імпрэзы, і яны з задавальненнем іх наведваюць. Бо бібліятэка — гэта, пагадзіцеся, цудоўнае месца для сустрэчы інтэлігентных людзей.

Адпаведна, ужо сёння можа казаць пра пачатак фарміравання апыкунскіх саветаў — хай сабе яны пакуль яшчэ не маюць ніякага юрыдычнага статусу. Дарэчы, "кола сяброў" ствараецца і вакол Нацыянальнага мастацкага музея, дзе таксама нярэдка ладзяцца прэстыжныя свецкія раўты.

Да прыстаўкі "мега-" пакуль не дацягнулі...

Пагутарыўшы з Людмілай Кірухінай, зразумеў, што ў такой спецыфічнай сферы, як музейная і бібліятэчная дзейнасць, прастора для прыватнага капіталу шырэйшая, чым дзе яшчэ. Асабліва гэта тычыцца папаўнення фондаў.

Сёння вывезеныя калісьці каштоўнасці нацыі вяртаюцца ў краіну хіба ў рэдкіх, бадай адзінкавых выпадках, кожны з якіх здаецца сапраўдным чудам. Прычым справа тут — не толькі ў грошах.

Бібліятэкі іншых краін, дзе апынуліся вывезеныя з Беларусі рарытэты, наўрад ці калісьці будуць распрадаваць свае фонды. Яны згодныя падымаць тымі дакументамі хіба ў выглядзе лічбавых копіяў. Іншая справа — прыватныя калекцыянеры, якімі кіруе не дзяржаўная палітыка, а ўласныя інтэнцыі. Менавіта з іх паліц на сусветны кніжны рынак раз-пораз адбываюцца "выкіды" сапраўдных рарытэтаў беларускага паходжання. Але "выхопліваць" іх і далучаць да ўласных фондаў Нацыянальная бібліятэка можа не заўсёды.

— Стасункі паміж юрыдычнай і фізічнай асобай заўсёды даволі складаныя, асабліва калі гэтая асоба жыве далёка за межамі Беларусі, — ка-

— На жаль, у замежных інтэрнэ-аўкцыёнах сёння мы ўвогуле не можам удзельнічаць, — кажа Людміла Кірухіна. — Аператыўна адсочваем усю інфармацыю, але... Актыўна ўключыцца ў ход падзей не ўдаецца...

Зрэшты, гэта зразумела. Нацыянальная бібліятэка Беларусі — дзяржаўная арганізацыя, якая нясе справядлівае за кожны рубель бюджэтных сродкаў. А прадавец не будзе чакаць, пакуль вырашацца ўсе фармальнасці. Балазе ён ведае, што заўсёды знойдзе іншага пакупніка — такога самага прыватнага калекцыянера.

— Законы рынку вымагаюць вельмі аператыўнага рэагавання, — кажа Людміла Кірухіна. — І таму бібліятэкі ў такой сітуацыі зазвычай праіграюць...

Але гэтая сітуацыя не з'яўляецца патавай. Яна лішні раз выяўляе тую нішу, што могуць заняць мецэнаты. Бо прыватная фірма або асоба, якая вырашыла зрабіць высакародны ўчынак, распараджаючыся ўласнымі сродкамі, не мусіць несці за іх жорсткую справядлівае. У такім выпадку алгарытм істотна спрашчаецца: памяняў у банку патрэбную колькасць купюр, заплаціў іх прадаўцу з рук у рукі, а потым з гонарам прадаў рарытэт бібліятэкарарам.

— Не так даўно мы атрымалі інфармацыю пра тое, што ўнікальная калекцыя рукапісных кніг веткаўскіх старавераў можа быць прададзена за мяжу, — распавядае Людміла Кірухіна. — Мы звязаліся з калекцыянерам, які выступаў у ролі прадаўца, і папрасілі яго трохі пачакаць з продажами. А потым адразу звярнуліся да буйной фірмы, якая з'яўляецца нашым генеральным партнёрам.

І ў выніку — "хэпі-энд". Рарытэты не толькі гарантавана засталіся на Беларусі, але і трапілі ў бібліятэчныя фонды. Перадача кніг адбылася ва ўрачыстай атмасферы і была зафіксавана на дзесяткі фота- і тэлекамер. Натуральна, што СМІ не абышлі ўвагай такую інфармацыйную нагоду, — балазе і бібліятэка ўмее добра рабіць піяр. Таму кожны атрымаў свае дывідэнды.

Але пакуль што такі шчаслівы фінал бывае не заўсёды. Ёсць і даволі сумныя прэцэдэнты.

Пастаянны маніторынг рынку кніжных рарытэтаў, якім займаюцца супрацоўнікі бібліятэкі, не так даўно

рэдка: зазвычай, замежныя ўласнікі такіх каштоўнасцей не хочуць развітвацца з імі ні за якія грошы.

Але вось магчымасць з'явілася... Нацыянальная бібліятэка зрабіла ўсё, каб не змарнаваць шанц.

— Мы тэрмінова звярнуліся да патэнцыйных мецэнатаў, — распавядае Людміла Кірухіна. — Але, на жаль, выніку не было, і кніга вокамагненна "сплыла" ў іншыя рукі...

Натуральна, у дадзеным выпадку гутарка ішла зусім не пра тыя сумы грошай, якія могуць "заваліцца ў кішэні". Адсюль і высновы...

Пад час гутаркі з Уладзімірам Пракаповым задаў імпазантнае і бадай правакацыйнае пытанне: ці магчыма сёння ўявіць нейкі сапраўдны мецэнацкі "мегапраект"? Нап-

Сюжэт для прадзюсара

Інфацэнтр "Культура-інфа" працягвае шэраг сустрэч з вядомымі беларускімі кінематаграфістамі. Днямі сваімі думкамі наконт праблем беларускага кінамастацтва, інвеставання ў яго прыватнага капіталу і грамадскага выкарыстання сродкаў дзяржавы ды прыватніка падзяліўся даўні аўтар нашага выдання — аўтар шэрагу стужак, сцэнарыяў, кніг ўспамінаў кінарэжысёр Уладзімір АРЛОУ.

— Абарона спадчыны — наша агульная задача. З цяжкаўнасцю сачу за публікацыямі на гэтую тэматыку на старонках газеты "Культура". Лічу, ваша рэдакцыя робіць вельмі важную справу, практычна ў кожным нумары падмаючы амаль невядомыя для шырокага чытача падзеі нашай багатай на дзівосы гісторыі. Гэтыя публікацыі — амаль гатовыя "стартавыя пляцоўкі" для напісання цікавых сцэнарыяў. З апошніх прыкладаў: артыкулы пра лёс геніяльнага мастака Хаіма Суціна ды пра ўнікальны фоталетапіс Паўла Валынцэвіча...

Лічу, для таго, каб беларускае кіно стала нарэшце паспяховым, хоць у межах нашай краіны, у сістэме нашай кінавытворчасці павінна нарэшце з'явіцца прафесія сап-

раўднага прадзюсара. Безумоўна, і сёння існуюць людзі, насупраць прозвішча якіх у цітрах стаіць слова "прадзюсар". Але, па сутнасці, яны выконваюць іншыя функцыі. Калі зазірнуць у слоўнік запазычаных слоў, то можна пабачыць, што ён дае наступнае тлумачэнне: "Прадзюсар — асоба, якая забяспечвае вытворчасць кінастужкі або тэатральнай пастаўкі фінансамі і сочыць за іх расходамі". Трэба дадаць: у часы рыначнай эканомікі прадзюсар рызыкуе яшчэ і сваім асабістым капіталам. Таму адносіны яго да выніку, які атрымаецца ў рэжысёра і ва ўсёй здымачнай групы, зусім іншыя.

Важнасць асобы прадзюсара-інвестара я асабіста адчуў на здымках сваёй шматсерыйнай тэлевізійнай стужкі "Пракляты ўтульны дом", якая стала ці не першым прыкладам удалага прадзюсіравання кіно ў нашай краіне. Дзякуючы прадзюсару мы ў няпростай сітуацыі 1990-х гадоў здолелі зняць стужку на гістарычную тэматыку, з шэрагам выдатных акцёраў, у тым ліку геніяльным Данатасам Баніёнсам, які пагадзіўся здымацца ў нас за неверагодна малыя грошы. Быў таксама спецыяльна прыведзены ў належны стан будынак знакамітай бібліятэкі Храптовічаў у Шчорсах...

Праз колькі гадоў пасля выхаду стужкі на экраны я завітаў на тое ж самае месца і жажнуў знешняга выгляду пакінутага намі ў адносным парадку будынку: былі нават выламаны вокны разам з дубовымі рамамі ў рост чалавека!..

Думаецца, крокі дзяржавы па ўрэгуляванні адносін паміж дзяржаўным і прыватным капіталам у кінаіндустрыі могуць паслужыць каталізатарам для ўсёй інвестыцыйнай плыні ў культуры. Паколькі перад кінавытворчасцю стаяць сёння выключна важныя задачы рэалізацыі ініцыятыў з прыцягненнем пазабюджэтных сродкаў. Як бачна з матэрыялаў сённяшняга "Соцыуму", актуальныя яны ва ўсёй галіне.

Ілля СВІРЫН

Днямі прыхільнікаў творчай спадчыны Уладзіміра Мулявіна і ўсіх, хто цікавіцца нацыянальнай культурай, абляцела радасная вестка: адбылося прымірэнне Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры” і “Беларускіх песняроў”. Што гэта — канчатковае вырашэнне юрыдычных пытанняў? Ці нават крок да сумеснай дзейнасці? Сапраўдная гістарычная падзея? Ці ўсяго чарговы этап добра распрацаванай піяр-кампаніі? Да таго ж, за гэтай падзеяй хаваецца не толькі гісторыя развіцця ўзаемаадносін паміж гэтымі калектывамі, але і, зрэшты, цэлы пласт іншых творчых сутыкненняў, што сталі набываць сур’ёзную юрыдычную афарбоўку і шырокі грамадскі розгалас. А яшчэ — безліч этычных пытанняў, галоўным сярод якіх застаецца выбар паміж песняй (чытай: творчасцю) і адстойваннем сваіх законных правоў ці, наадварот, прэтэнзіямі на правы іншых.

Пра Глюка без “глюкаў”

Бо гісторыкі музыкі ўгадаюць і так званую вайну, што разгарнулася ў XVIII стагоддзі паміж глюкістамі і пічыністамі (прыхільнікамі оперных рэформ Глюка і кампазітарскага традыцыяналізму Пічыні), і прычыны, з якіх так і не сустрэліся такія вялікія творцы, як Бах і Гендэль ці Вагнер і Вердзі, што былі сучаснікамі. А колькі непаразуменняў было паміж “Магутнай кучкай” і Чайкоўскім, колькі нераваў сапсаваў апошняму той жа Кюі! Кажуць, нават у арыгінале “Летанісу майго музычнага жыцця” Рымскага-Корсакава захавалася такая фраза, скасаваная пры наступных выданнях: маўляў, якая радасць, што памёр Чайкоўскі!.. Але ж якое шчасце для меламаў, што ёсць і “Чаравічкі” Чайкоўскага, і “Ноч перад Калядамі” Рымскага-Корсакава — дзве прынцыпова розныя оперы (адна — лірычная, другая — камічна-фантастычная) паводле аднаго гоголеўскага сюжэта! Няўжо гэтыя творы так і не з’явіліся б, каб не тое негаласнае “спаборніцтва”: хто лепей? Ці, можа, усё наадварот? І другая опера магла быць напісана раней, а не толькі пасля смерці аўтара — “Чаравічкаў”? Калі б яны маглі дамовіцца палюбоўна...

А можа, усялякія непаразуменні паміж эмацыйнымі творчымі асобамі толькі на карысць мастацтва? Гэта ж якой колькасці камічных твораў свет мог не далічыцца, калі б не вечная барацьба паміж прымадоннамі і маладымі салісткамі, мэтрамі і пачаткоўцамі! З другога боку — колькі слёз і нават крыві было праліта з-за дробнага шкла, насыпанага саперніцамі ў балетныя пуанты, ці з-за падрэзаных шпеек на сцэнічных строях... Але гэта гартавала характар! Вучыла творцаў быць моцнымі і не здавацца. Ды ўсё ж — няўжо ім было б складаней у жыцці без такіх вось, часта трагічных, “трэнінгаў”?..

Што ж, хопіць мадэліраваць гісторыю. Лепей “змадулюем” у сучаснасць і паслухаем прадстаўнікоў усіх бакоў, што былі зацікаўлены ў вырашэнні “песняроўскага” канфлікту. Сапраўды, дзе межа паміж здаровай канкурэнцыяй-спаборніцтвам, што заўсёды толькі на карысць (і ў творчасці, і ў вытворчасці — ва ўсіх сферах!), і забароненымі метадамі, за якія ў час спартыўных матчаў узнікаюць жоўтыя, а то і чырвоныя, карткі? Апошніяе слова, пэўна, — не адно за юристамі, але і за самімі ўдзельнікамі з тых або іншых прычын узніклых канфліктаў. А першае — калі не за імі самімі, дык за тымі, хто мог бы выступіць “трацейскім суддзёй”.

У цяперашнім выпадку такой інстанцыяй сталася Міністэрства культуры Беларусі, дзе і адбылася сустрэча Вячаслава Шарапава, Уладзіслава Місевича, Валерыя Дайнэкі (вядома, у прысутнасці юристаў усіх бакоў), якая завяршылася папраўдзе гістарычным рукапацісканнем.

Амбіцыі і традыцыі

— Вельмі добра, — распавёў начальнік упраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Беларусі Міхаіл Казловіч, — што “Песняры” і “Беларускія песняры” дамовіліся працаваць у міры і згодзе, не прыскакаючы адно аднаго. Міні-

мага таварнага знака, што, безумоўна, пашырае перспектывы і межы нашых магчымасцей.

На жаль, за апошнія гады вострым з “Песнярамі” было звязана вельмі шмат негатывных публікацый у расійскай прэсе. Бо, здаецца, не засталася такога расійскага горада, куды ў той або іншы час не завіталі б на гастролях якія-небудзь “Песняры”. Якія менавіта — у гэтым і пытанне. Бо іх з’яўлялася столькі, што мы збіліся з падліку. І кожны калектыву сцвярджаў, што ён — сапраўдны, паказваў нейкія паперы... Таму першым пытаннем, што ўзнікала ва ўсіх дырэктараў філармоній, палацаў і дамоў культуры, было: а вы якія “Песня-

Мы вельмі ўдзячныя Міністэрству культуры, што яно адыграла ў гэтым мадэратарскую ролю. Гэта робіць гонар і самому міністру культуры Паўлу Латушкі як добраму дыпламату, і яго першаму намесніку Уладзіміру Карачэўскаму, які, праводзіўшы тую сустрэчу, адразу задаў ёй тон добразычлівага супрацоўніцтва. Дый і ў нас саміх, і, думаю, у нашых калег з ансамбля “Беларускія песняры” дзесьці ўнутрана высцела жаданне зняць вострыя моманты. Таму селі, пагутарылі, штосьці праяснілі для сябе.

— І разышліся ў розныя бакі?

— Рынак Расіі, скажу зноў, вельмі вялікі. І двум калектывам на ім цесна не бу-

Сумаваць нам няма калі, на недахоп канцэртаў і выступленняў не скардзімся, хаця, як вы разумееце, у расійскім шоу-бізнесе ўтрымлівацца няпроста. Але ёсць у нас і няспраўджаны пакуль абавязак перад беларускай публікай. Мы неяк “запусцілі” абласныя цэнтры. І хаця выступалі там на фестывалях ці іншых мерапрыемствах, гэта былі асобныя выходы ў гала-канцэртах. А хацелася б паказаць і сольнікі. Хаця, зразумела, арганізуюцца іх нашмат складаней: новае пакаленне, пэўна, не заўсёды хоча прызнаваць куміраў сваіх бацькоў. А часам і проста не ведае. Але гэтая праблема — агульная для ўсяго свету...

Замест клічніка — шматкроп’е

Разруліўшы сітуацыю з “Песнярамі”, узгадаем яшчэ і “Лявоўнаў”.

— Калісьці, — расказвае дачка Песняра Марына Мулявіна, — так называўся філарманічны ансамбль бацькі, перайменаваны пасля ў “Песняроў”. Пазней, у 1996 годзе, Уладзімір Георгіевіч стварыў музычны калектыв з такой назвай як творчую лабараторыю для выхавання моладзі, сам праводзіў адбор музыкантаў. Сярод іх апынуліся Сяргей Мядзведзёў, Алег Усціновіч і Сяргей Осіпаў, яны працуюць у гурце і цяпер. Пасля смерці бацькі гэты калектыв працягваў дзейнасць, шмат гастралюваў. І калі ўзнікла неабходнасць у яго рэгістрацыі ў Расіі як юрыдычнай асобы, у 2006 годзе было зарэгістравана Таварыства з абмежаванай адказнасцю “Лявоўны”, заснавальнікам якога стаў Сяргей Мядзведзёў.

— Таварны знак “Лявоўны”, — адказвае на маё пытанне Вячаслаў Шарапаў, — таксама дзяржаўны. Ён быў зарэгістраваны на наш дзяржаўны калектыв у 2009 годзе. Таму што раней гэтыя хлопцы працавалі пад назвай “Песняры” (у мяне ёсць афішы з іх партрэтамі і назвай “Песняры”), а потым чамусьці вырашылі назвацца “Лявоўнамі”. Дый на маёй памяці, на адзін з адборачных тураў да “Еўрабачання” пад назвай “Лявоўны” выходзілі зусім іншыя хлопцы на чале з Паўлам Заіцам. І першы, з кім я кансультаваўся, калі вырашыў зарэгістраваць гэтую назву, быў менавіта ён, бо памятаю яго яшчэ па песнях 1990-х, калі ён працаваў у складзе мулявінскіх “Лявоўнаў”. Ён сказаў, што будзе вельмі рады, калі з’явіцца маладыя хлопцы, якія выкарыстаюць назву “Лявоўны” і выступяць як прадстаўнікі Цэнтра імя Мулявіна. Такі праект у нас быў, мы пачыналі захады па яго распрацоўцы. Таму мая пазіцыя адназначная: цяперашнія “Лявоўны” могуць працаваць у структуры Нацыянальнага цэнтра, мы нават ім дапаможам. Яны могуць выступаць на нашай апаратуры (мы ўзгоднім графік), прыбытак ад канцэртаў паступае нам, яны працуюць па дамоўце. Чым дрэнная такая формула? Але яна іх не задаволяла. А што перашкаджае ім узяць новую назву і працаваць у гэтай стылістыцы, спяваць рэпертуар “Песняроў”, калі няма юрыдычных праблем са згодай нашчадкаў Мулявіна? Але, думаю, і пад назвай “Лявоўны”, і пад любой іншай сабраць аўдыторыю ім будзе аднолькава праблематычна ў Беларусі. Бо глядацка цікаваць да музыкі апошнім часам шмат у чым знізілася, прычынай чаго я лічу “фанграманную эру”: слухач часта не верыць, што яму прапануюць “жывое”, сапраўднае мастацтва...

Кожны з бакоў намагаецца даказаць свае правы, звяртаючыся і да юристаў (маўляў, таварны знак і фірменнае найменне — розныя рэчы, адно другога не перашкаджае), і ў Міністэрства культуры. На думку Міхаіла Казловіча, супярэчэння тут увогуле няма: “Лявоўны” могуць свабодна выступаць у Расіі, у Беларусі ж — з дазволу “Песняроў”. Можа, так яно і ёсць. Але пакуль у проейгрышы застаемся мы, беларускія слухачы. Бо не чуюм выступленняў высокапрафесійнага беларускамоўнага гурта, які ў сваёй стылістыцы працягвае традыцыі Уладзіміра Мулявіна. У апошнім я пераканалася сама. Пакуль — па запісах.

Надзея БУНЦЭВІЧ

“А вы якія “Песняры”?”

тэрства культуры падтрымлівае абодва калектывы, добра разумеючы, што кожны з іх па-рознаму працягвае справу і традыцыі Уладзіміра Мулявіна. Зразумела, што ва ўсіх творцаў ёсць свае амбіцыі, а без іх творчая асоба папросту не адбудзецца, і гэта таксама трэба разумець. Таму рабілася ўсё, каб спыніць недарэчнае супрацьстаянне. Тое, што прымірэнне адбылося ў самім Міністэрстве культуры, таксама не выпадкова. У гэтым, можна сказаць, і заключаецца наша гістарычная місія: ствараць умовы для плённай працы мастакоў і творчых калектываў. Але, падкрэслію, самі захады па прызнанні таварнага знака “Песняроў” сталіся вельмі важнай мерай. Бо гэты брэнд нядробрасумленна выкарыстоўвалі многія калектывы сумнеўнай якасці, што адбівалася на

ры?” Вядома, гэта трэба было спыніць. Шляхам вялікіх намаганняў мы даказалі агульнавядомасць таварнага знака “Песняры” ў Расіі: Распатэнт прызнаў агульнавядомасць гэтага знака з 1985 года, рашэнне ж было прынята ў жніўні 2010-га. Вядома, нашым наступным крокам была апеляцыя па ануляванні падобных знаках і адпаведная юрыдычная працэдура. Цяпер таварны знак “Песняры” належыць выключна нашай дзяржаве, а не тым або іншым прыватным асобам. Усё, што залежыць ад нас, мы зрабілі. І з гэтага часу, калі тхосьці будзе парушаць закон, дык умешвацца будучы адпаведны інстанцыі. Мы ж зможам займацца адно творчасцю! Бо, на вялікі жаль, ільвіная доля сіл сыходзіла на высвятленне адносін, доказы сваіх правоў. Несалодка было і нашым адміністратарам, дамаўляючыся пра канцэрты, безліч разоў пераказваць гісторыю ансамбля і даводзіць нашу легітымнасць.

Цяпер, дзякаваць богу, імідж “Песняроў”, сапсаваны “разборкамі” — хто з

на с

што?, — будзе аднаўляцца, сітуацыя нармалізуецца. Тыя, хто сутыкаўся з чымсьці падобным, разумее ступень нашай стомленасці ад такіх нятворчых рэчаў. Тым не менш, гэта не перашкодзіла нам выконваць і перавыконваць планы, пастаўленыя перад намі кіраўніцтвам: мы выпусцілі альбом “Шчасліваць” на вершы Янкі Купалы. Але казаць пра паўнаватарскую творчую атмасферу, нават з псіхалагічнага пункта гледжання, пра невычарпальнае натхненне было цяжка.

Што ж да “Беларускіх песняроў”, дык нам, на шчасце, удалося знайсці агульную мову практычна па ўсіх набалелых пытаннях, што калі-небудзь узніклі паміж намі. І вельмі прыемна, што гэта адбылося ў юбілейны год — 70-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Мулявіна. Спадзяюся, паміж нашымі калектывамі больш ніколі не ўзнікне ніякіх непаразуменняў, мы будзем спакойна суіснаваць на музычным рынку Расіі, Беларусі, Украіны і іншых краін. Бо стылёва мы абсалютна розныя калектывы, і ў кожнага ёсць сваё сфарміраванае кола слухачоў. Сёння ўсе разумеюць, што абодва калектывы прафесійна годныя і здольныя, у адрозненне ад многіх іншых, працаваць “жыўцом”. Аднавіліся і асабістыя стасункі — з тым жа Уладзіславам Місевичам. Праблем ніякіх няма. Таму гэта, безумоўна, радасны момант для нас!

дзе. Мы не паўтараем адно аднаго. Быў нават прэцэдэнт у Беларусі, калі летась, 18 лістапада, праходзіў сольнік “Песняроў” у Палацы Рэспублікі, а 19-га — “Беларускіх песняроў” у Канцэртнай зале “Мінск”. І нічога! Сабраліся дзве паўночкія залы, ніхто нікому не перашкодзіў. Бо мы — два калектывы, у якіх адна каранёвая сістэма, але галіны разыходзяцца ў розныя бакі.

Наперадзе ў нас шмат новых планаў. Спадзяюся, сёлета выпустім яшчэ адзін альбом, крыху іншай накіраванасці — найперш, на слухача. Таму там з’явіцца некалькі рускамоўных песень, хаця асноўную масу складуць беларускамоўныя. Калі альбом “Шчасліваць” стаўся дэманстрацыйнай нашых магчымасцей (не толькі ўсяго калектыву, але і кожнага з артыстаў), дык наша наступная задача — стварэнне шлягераў, хітоў, тых новых песень, якія разам з намі спяваў бы народ. Ну, а ў перспектыве — быў бы рады займацца яшчэ і жаночым калектывам, які сучасна апрацоўваў бы беларускія жаночыя песні. Пры ўсёй размаітасці фальклорных гуртоў, што існуюць у Беларусі, такога праекта нашай нацыянальнай культуры пакуль не хапае.

Ні з кім і ніколі!

— Прымірэнне, — адказаў на наш тэлефонны званок Уладзіслаў Місевич, — адбылося па просьбе Міністэрства культуры Беларусі. Назва нашага калектыву — “Беларускія песняры” — узнікла, нагадаю, яшчэ пры жыцці Уладзіміра Мулявіна. Гэта быў своеасаблівы кампраміс. Калі мы сышлі з ансамбля, стварыўшы асобны калектыв, дык прыдумалі, так бы мовіць, такую дзіцячую хітрасць: далучылі слова “беларускія”. Такім чынам, атрымалася, з аднаго боку, самастойная назва, з другога — вельмі гаварка, якая ўжо ў сабе самой быццам бы ўтрымлівае гісторыю і перадгісторыю ўзнікнення ансамбля. З гэтай назвай, дарэчы, нас у свой час прынялі ў “Белканцэрт”. Дый з Міністэрствам культуры Беларусі ў нас ніякіх канфліктаў ніколі не ўзнікала, заўсёды былі толькі дзелавыя адносіны. Усялякія “разборы” аднімаюць здароўе, яны ўжо паводле свайго сутнасці не могуць быць прадуктыўнымі. Таму жаданне Міністэрства культуры прымірыць нас было вельмі разумным крокам. Спадзяюся, гэта разумеюць абодва бакі. Бо ў кожнага з калектываў — сваё поле дзейнасці. На ніве культуры зацесна не бывае! Кожны можа знайсці і сваю нішу, і сваіх слухачоў, каб дарыць ім стаючыя эмоцыі. І вельмі шкада, калі з-за якіхсьці непаразуменняў церпяць менавіта гледачы, пазбаўленыя магчымасці бачыць і чуць сваіх улюбёнцаў. Таму наш намер — ніколі і ні з кім не канфліктаваць.

“Песняры” і “Беларускія песняры”: паціснулі рукі — і “разышліся” ў розныя бакі

Вы чые, “Песняры”?

Мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага ансамбля “Песняры” Вячаслаў Шарапаў пачаў свой каментарый з ранейшых падзей, а завяршыў — перспектывамі:

— Для нас вельмі важна, што адбылася рэгістрацыя таварнага знака “Песняры” ў Расійскай Федэрацыі. Бо Расія — гэта найбуйнейшы музычны рынак, дзе прысутнасць “Песняроў” павінна быць значнай. І гэтага прагне сам расійскі глядач! Апошнія ж гады ўзніклі праблемы, бо юрыдычна Беларускі дзяржаўны ансамбль “Песняры” не быў зарэгістраваны ў Расіі. Сёння сітуацыя змянілася. І Міністэрства культуры нашай краіны як заснавальнік ансамбля, і мы як юрыдычная асоба з’яўляемся праваўладальнікамі агульнавядо-

Людзі і грошы — гэтая тэма апошнім часам стала актуальнай і нават, можна сказаць, магістральнай у рэпертуарных пошуках Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага. Напрыканцы мінулага сезона акурат гэтаму “дуэту” былі прысвечаны “Рускія вадзілі” ў пастаноўцы галоўнага рэжысёра тэатра Сяргея Кавальчыка. А на гэтым тыдні горкаўцы прадставілі “Вяселле Крачынскага” Аляксандра Сухава-Кабыліна ў рэжысуры Міхаіла Кавальчыка.

“Запампаваць” нутро ў сатыру

Ці гінуць людзі за метал?

Жарсці па грошах перамясціліся са свету “зьялёных купюр”, як тое было ў вадзілях, пад шаты дробненькай паўкапеечкі з вышчарбленым бокам (сцэнаграфія — Веняміна Маршак). Затое жанр новай пастаноўкі, абазначаны як “сатырычная камедыя”, мусіў вызначыць больш важкі падыход да самой “вечнай” праблемы. Паводле рэжысёрскай задумкі, такім чынам класічны твор Сухава-Кабыліна набывае дадатковую вастрыню і актуальнасць, распавядаючы пра чалавечую хцівасць у антуражы пэўнага перыяду, але ж на больш абагуленым, надчасавым, узроўні: абудзіць гэтую думку у нас, глядачоў, закліканы гіганцкі гадзіннікавы механізм, які раз-пораз прыадкрываецца ў ключавыя моманты спектакля.

Рэжысёр Міхаіл Кавальчык пазіцыянуе “Вяселле Крачынскага” як гісторыю пра псіхалогію чалавека-гульцы і пра тое, як складана не ўпусціць імгненне, калі ўжо не ты гуляеш лёсам, а ён — табой. У ролі Крачынскага — улюбёнец публікі Аляксандр Ткачонак. Ды толькі яго персанаж менш за ўсё нагадвае прагнага і адчайнага гульца, здольнага паставіць на карту ўсё, нават гонар і мараль (уласныя або чужыя — не важна). І з гэтага пункта гледжання яго Крачынскі не выглядае нават на далёкага “сваяка” Хлестакова або Бендэра. У выкананні Ткачонка ён — чалавек змучаны свецкімі ўмоўнасцямі, для якога раница пачынаецца са своеасаблівага “напампоўвання” сваёй чалавечай “абалонкі” лоскам і манерамі, апрананнем яе ў адпаведныя сітуацыям і ўмоўнасцям фракі. І гульня для яго, па сутнасці, — не ўласная прыхамаць ці “нутро”, а адно толькі неабходнасць падтрымання гэтага самага свецкага статусу. З гэтай прычыны ў ім няма ні мефістофелеўскай брутальнасці, з-за якой маладыя дзяўчыны і жанчыны сталага ўзросту страчваюць розум, ні асаблівай “мёртвай хваткі”,

што рабіла б яго асобу страшнай. Здаецца, Крачынскі Ткачонка — чалавек, якому дасканала вядомы ўсе закуточкі свету, і таму складваецца ўражанне, што нават інтрыгі “ладзятца” самі сабой, без яго асабістага ўдзелу.

Акрамя Ткачонка ў спектаклі заняты такія зоркі Рускага тэатра, як Вольга Клебановіч, што ў ролі Атуевай не толькі дэманструе нам свавольную вялікаўзроставаю катэтку, якая, аднак, зусім няблага музіцыруе і спявае раманы; Уладзімір Шлестаў, чый Расплюеў працягвае акцёрскую галерэю “маленькіх людзей” і сваімі інтанацыямі адсылае нас да пошукаў душы ў сваім героі, яго глыбіннай псіхалагічнай трагедыі; Аляксандр Брухацкі. Дарэчы, яго Мурамскі ўдала балансуе паміж вясковай прастатой героя і яго жыццёвымі прынцыпамі, не скатваючыся ў камікаванне з нагоды ўласнага прасцяцтва. Кожны з гэтых акцёраў, як, зрэшты, і больш маладое пакаленне занятых у спектаклі горкаўцаў, дэманструе філіграннае адчуванне класічнага матэрыялу, стылістыкі XIX стагоддзя і ўдала

дзіць для сваіх персанажаў рысы, якія надаюць ім жвавасць, індывідуальнасць і не даюць да канца ператварыцца ў дыдактычныя тэатральныя тыпажы.

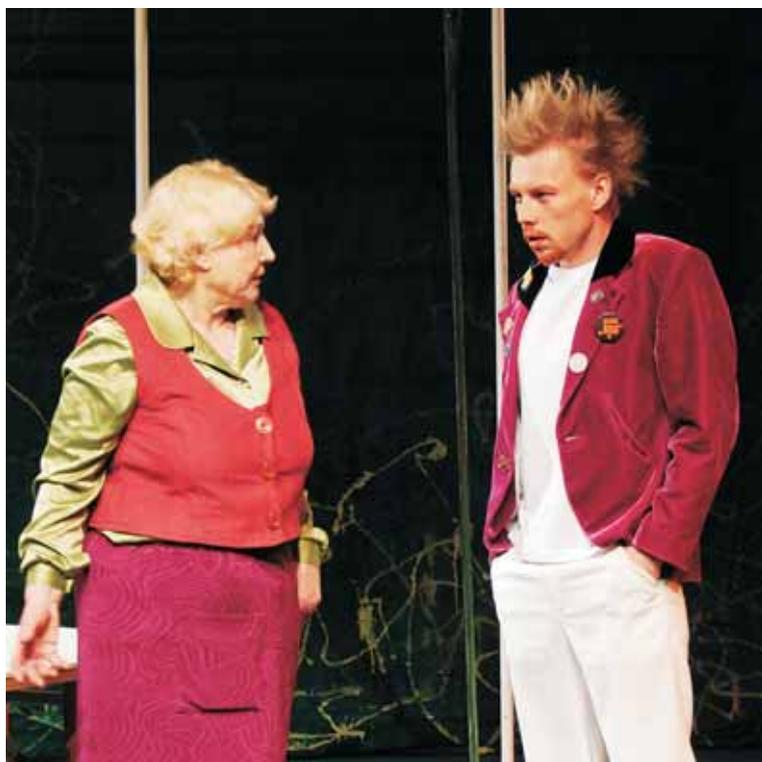
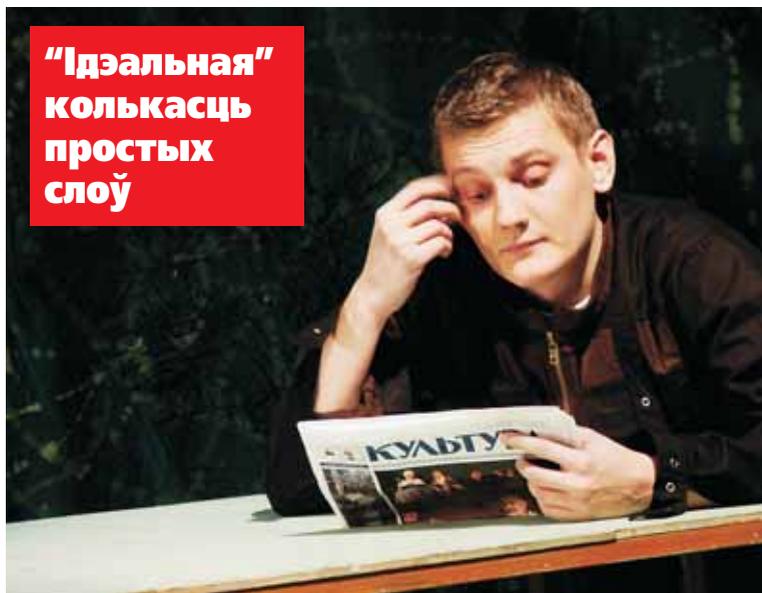
А вось чаго стваральнікам спектакля так і не ўдалося, дык гэта — расмяшыць глядзельную залу: нягледзячы на заяўленую сатырычнасць і камедыйнасць усяго, што адбывалася на сцэне, цягам усіх трох гадзін дзеі толькі некалькі разоў раздаліся адзіночныя смяшкі. Уся драматургічная “злосць” сухава-кабылінскай п’есы ў спектаклі ператварылася з дапамогай рэжысёрскай трактоўкі ў меладраматычную патаку, што шчодра лілася са сцэны. І галоўным “прысудам” стала фінальная сцэна, закальцваная з самым пачаткам спектакля, калі стары і нямоглы Крачынскі, скурчыўшыся на сваім ложку, ці то трызіньці, ці то свядома кажа пра сваё каханне да Ліды. Рэжысёр прапануе нам паверыць у тое, што нават самага апошняга цыніка-гульца сапраўдная жаночая высакароднасць здольная пахіснуць у яго перакананнях. Але ж ці варта дзеля гэтага браць акурат Сухава-Кабыліна і “гуляць” з намі, глядачамі, у сатыру?

На здымках:
Крачынскі —
Аляксандр Ткачонак;
Атуева — Вольга
Клебановіч.
Фота Аляксандра
ДЗМІТРЫЕВА

Бляск vs. эмоцыі

Нарадзіць яркую і цікавую ідэю, безумоўна, няпроста, аднак гэтак жа складана і ўвасобіць яе ў рэальнасці. Акурат пра гэта думалася пад час прэм’еры спектакля “Інфляцыя пачуццяў” Мікалая Рудкоўскага ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі. Як вядома, самую драматургічную ідэю аўтар заявіў яшчэ некалькі гадоў таму пад час Міжнароднага тэатральнага фестывалю “Панарама” ў шэрагах іншых міні-работ, што прадстаўляліся ў рамках праекта “On-line”. І вось задумка, якая так ярка вылучалася на фоне іншых работ, набыла поўны фармат і стала асновай для спектакля на сцэне прафесійнага тэатра.

**“Ідэальная”
колькасць
простых
слоў**

У якасці рэжысёра-пастаноўчыка выступіў Аляксандр Марчанка, склаўшы, па сутнасці, творчы тандэм маладых, аднак дастаткова спрактыкаваных у тэатральных справах творцаў. Маладыя акцёры засяродзіліся на стварэнні пазнавальных сучасных вобразаў-тыпажоў: ціхмяны хлопеч (Дзмітрый Мядзведзеў) або адвядзны панк (Кірыл Навіцкі), мэтанакіраваная бізнес-лэдзі (Вольга Скварцова)... Кожны з іх прыўнёс у пастаноўку рысы і інтанацыі сучаснага вірлівага жыцця, зарыентаванага адно толькі на поспех і знешні бляск. Ну, а ў ролі “цяжкай артылерыі” апынулася Тацяна Мархель — Бабуля. Яна, бы своеасабліва “лакмусявая паперка”, сваім акцёрскім існаваннем нібыта праяўляла сапраўдную прыроду слоў і ўчынкаў кожнага з герояў, прапануючы ў якасці жыццёвых “тэстаў” прэстыж на першы погляд рэчы: акунуцца на досвітку ў рацэ, адмовіцца хаця б на некаторы час ад мабільніка або проста пачытаць газету (прыемна, што ёю ў спектаклі стала менавіта наша выданне).

На фоне шматлікіх “твораў пра каханне” п’еса Рудкоўскага вылучаецца тым, што ў цэнтр увагі ставіць не жарсці-пачуцці, а — адчуванні, эмоцыі, якія перажываюць людзі ў розныя часы свайго жыцця. Змешваючы час, проста на рэйках рэжысёр сутыкае персанажаў спектакля з іх мінулым, будучым. Бы ў старых добрых мультыках, ён дэманструе нам, што, у адрозненне ад дзяцей і старых, якія ўмеюць адчуваць свае сапраўдныя эмоцыі і не баяцца выглядаць наўнымі і недасведчанымі, мы, людзі дарослыя і сур’эзныя, вельмі шмат увагі надаём знешняму лоску, “паспяховаму” выгляду, забываючыся: нашмат важнейшае тое, што і як ты адчуваеш унутры сябе, да чаго інстынктыўна імкнешся. А ўсе мы імкнемся збольшага да аднаго — гармоніі: у жыцці, у пачуццях, ва ўзаемаадносінах... Задача толькі ў тым, як знайсці тую “ідэальную” колькасць простых слоў і аргументаў для таго, каб данесці гэтую абсалютна празрыстую думку да іншых...

На здымках:
сцэны са спектакля
“Інфляцыя пачуццяў”.
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Сімфонія для біг-бэнда

Курс на джаз XXI стагоддзя

Куды ж выпраўляецца “джазавы цягнік” Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі на чале з народнымі артыстамі краіны, прафесарам Міхаілам Фінбергам? Канцэпцыю будучыні акрэсліў XXII Міжнародны музычны праект “Мінскі джаз”.

Як заўсёды, праграма была адметнай. Ужо некалькі гадоў запар калектыў трымае курс на выкананне ў межах гэтага фестывалю найноўшай музыкі XXI стагоддзя. Так сталася і цяпер. “Сімфанізаваны”, так бы мовіць, падыход да джаза выявіўся ў адборы кампазіцый — разгорнутых, надзвычай складаных па выкананні, няпростых па форме (як пракаменціраваў на канцэрце сам М.Фінберг, прасякнутых “аб’ёмным” мысленнем кампазітараў і аранжыроўшчыкаў, што патрабуе адпаведнага стаўлення выканаўцаў).

Першы канцэрт нашага аркестра быў прысвечаны новаму амерыканскаму джазу. Другі, названы “The best”, сабраў лепшае ў мастацтве біг-бэнда. У сярэдзіне гэтага канцэрта, паводле традыцыі, адбылася V цырымонія ўручэння прэміі “Лепшы джазмен года”. Уладальнікам узнагароды, у свой час заснаванай самім аркестрам, стаў трамбаніст Алег Шапавалаў. У мінулыя гады прэмію атрымлівалі заслужаныя артысты Беларусі, гітарыст Сяргей Анцішын, піяніст Дзмітрый Хаменка, саксафаніст Андрэй Кляшччоў. Пасмяротна ўганараваны быў піяніст Аркадзь Эскін.

Увогуле ж, прэтэндаваць на ўзнагароды можа літаральна кожны з музыкантаў славутага калектыву: у біг-бэндзе аркестра сабраны лепшыя з лепшых джазменаў. У гэтым можна пераканацца на любым з выступленняў, а тым больш — пад час фестывальных канцэртаў, дзе кожны твор патрабуе дасканалы валодання інструментам і джазавай манерай выканання, дае багатыя магчымасці для выяўлення не толькі аркестравых і ансамблевых якасцей, але і, у шматлікіх сола, — творчай індывідуальнасці музыкантаў. А ўдзел адразу некалькіх салістаў у адной кампазіцыі прыводзіць да своеасаблівага спаборніцтва. Пры гэтым М.Фінберг, па магчымасці, выводзіць на авансцэну літаральна кожнага добрага інструменталіста, і не толькі з біг-бэнда. Крэда кіраўніка — паказаць, што артысты калектыву не проста салісты, а сапраўдныя ўнікумы. Так, у першым з вечароў з аркестрам саліраваў малады кларнетыст Уладзімір Солтан — магістрант Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, уладальнік Гранд-прэміі спецыяльнага фонду

Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, саліст аркестра нашага Вялікага тэатра і ўдзельнік Ансамбля салістаў на драўляных духавых інструментах, што існуе пры Нацыянальным канцэртным. Цікава, што гэта быў першы вопыт зварту занага акадэмічнага музыканта, які спецыялізуецца на віртуозных авангардных творах, да джазавай стылістыкі. І, мяркуючы па поспеху, не апошні. А ўсё — дзякуючы мудрай прадбачлівасці мастацкага кіраўніка праекта!

Ягонай неўтаймоўнасці можна толькі пазаздросціць. Усе канцэрты, паводле традыцыі, маэстра пачынаў не проста свечасова, а яшчэ і на адну дзве хвіліны раней — быццам не мог дачакацца сустрэчы з публікай. Дый пад час гасцявой праграмы, калі, здавалася, можна было ўжо расслабіцца, толькі на імгненне заглядаў у залу, кіруючы працэсам за кулісамі.

Калектыў Дайніуса Пулаўскаса, які прадстаўляў Дзень джаза Літвы, выконваў адметныя аўтарскія кампазіцыі: напорыстыя, энергетычна-драйвавыя, часам урбаністычныя, часам брутальныя, а таксама баладныя — павольна-раздумлівыя, з імпрэсіянісцкім гучаннем ударных і бясконцай вязію меладычных арнаментай паверх акордавых гронкаў. Не менш выбітным быў вакал салісткі Неды — з нізкімі “басамі”, пранізлівым сярэднім рэгістрам і ўменнем дасягаць трапяткіх заціханьняў у верхнім. Спалучаючыся з рухамі, яе спеваў ўтваралі цэлыя вакальна-пластычныя эцюды: салістка то мякка падскоквала, бы грацыёзная котка, то пераступала з нагі на нагу, падгінаючы калені, як той пэўнік, то замірала ў позы ружовага фламінга. А масточкам з XX стагоддзя ў XXI-е сталася новая аранжыроўка знакамітага бітлаўскага “Yesterday”. Менавіта за яго літоўцы ў свой час атрымалі Гран-пры на Міжнародным конкурсе адной песні, дзе на працягу 5 — 6 гадзін выконвалася толькі гэтая кампазіцыя — ва ўсіх магчымых і нават, здавалася б, немагчымых варыянтах прачытання...

...Не паспеў завяршыцца “Мінскі джаз”, як на семафоры фінбергаўцаў зноў запалілася зялёнае святло. Калектыў прадоўжыць шматгадовы фестывальны марафон камернай музыкі па малых гарадах Беларусі і 23 лютага правядзе Першае Свята беларускага мастацтва “Хойнікі-2011”. Акцэнт у старадаўняй і сучаснай музыцы, што прагучыць там, будзе зроблены на тамтэйшых аўтараў, найперш — на творы ўраджэнца Гомельшчыны, народнага артыста краіны Рыгора Пукста, 100-годдзе з дня нараджэння якога нядаўна адзначалася.

Фота Валянціны ШАПЕТКІНАЙ

Сказаць, што пастаноўка “Блакiтнай камеi” ў Беларускам дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры была доўгачаканай, — значыць не сказаць нічога. Бо гэтае чаканне ўмела планавалася і спраўджвалася — па ўсіх законах піяры і шоу-бізнесу. Упершыню пра будучую пастаноўку было заяўлена на “Славянскім базары ў Віцебску”, праводзіліся шматлікія прэс-канферэнцыі, кастынгі. Нарэшце, адгрывела прэм’ера, выйшаў аўдыядыск з амаль усімі музычнымі нумарамі. Наперадзе — двухгадовы тэрмін, калі тэатр стане абкатваць спектакль не менш як чатыры разы на месца...

пастаноўшчыкамі. Гэта — поп-мюзікл, бліскі, як яны падкрэсліваюць, да поп-музыкі і сённяшняга шоу-бізнесу. Прыстаўка “поп-” папраўдзе ўсё змяняе! Галоўным становіцца не драйв сімфаджаза ці джаз-рока, уласцівага класічным мюзіклам. Не намёк на тэатр масак ці амплуа “асучасненага” аперэтаннага прасцяка, якім паўстае Нуарэ (больш абвостраны ў Антона Жукава і мякка “змікшыраваны” ў Дзяніса Баярэвіча). Не кантраст карнавалу і турэмных засценкаў, яднанне галопа з канканам і іншыя рэжысёрска-харэаграфічныя прыдумкі, якіх у спектаклі багата. Перад намі папраўдзе паўстае разгорт... цяперашняга стану расійскай эстрады. У другой палове спектакля, дзе, здавалася б, павінен вырашыцца лёс герояў, дзеянне быццам спыняецца, канчаткова мадулюючы ў гэты гала-канцэрт. Да гэтага, пэўна, імкнуліся і пастаноўшчыкі, накіроўваючы артыстаў пад час спеваў не

“заўсёды праца знойдзеца”. А што? Рэальны хэпі-энд. Бо жыццё, як кажа той жа Шустаў, — “гэта не французскі раман”.

Дарэчы, менавіта Шустаў (найперш дзякуючы таленавітаму ўвасабленню Віктара Цыркуновіча) становіцца галоўнай рухаючай сілай спектакля, тым “чорцікам з табакеркі”, які з д’ябальскай энергетыкай кіруе ўсімі і ўсім навокал. Яшчэ адным “забойным” персанажам, які выклікае бязмерныя глядацкія сімпатыі, выглядае... Турэмшчык (у тым ліку праз таленавітае ўвасабленне Дзяніса Нямцова). Але ўсіх перакрывае харэаграфія — дзякуючы ўдзелу запрошанага брэйк-гурта “Фаталіці”, — што наводзіць на роздум: ці не пашырыць тэатру штат балетнай трупы? І мець не толькі акадэмічных танцоўшчыкаў, неабходных у аперэце, але спрактыкаваных на эстрадных кірунках, неабходных у мюзікле.

Як зрабіць з сыравіны прадукт?

“Сеткавы” мюзікл

Упэўнена: калі ў тэатры дамаўляліся на пастаноўку, дык наўрад ці ўяўлялі ўвесь аб’ём будучай працы, неабходныя намаганні, укладанні, клопаты. Гэта папраўдзе быў першы такі вопыт “сеткавага мюзікла”, калі расійскі кампазітар і прадюсар Кім Брэйтбург прыехаў да нас не толькі са сваім творам на лібрэта Карэна Кавалерана, але і з дакладнымі пастаноўчымі задачамі (што прайшлі апрацацыю ва Уфе і ў Краснаярск, дзе мюзікл ужо ідзе), і, адпаведна, са сваёй творчай групай. Гэта быў не перанос спектакля — не! Тут “абставінамі” выступілі пастаноўчы ідэал, пад які адбіраліся і “падганяліся” артысты. Таму інструментальная фанаграма замест жывога аркестра, пад якую жыўцом спяваюць і прамаўляюць тэксты, — гэта сродак зрабіць спектакль не толькі больш таннім, але і больш прадказальным, бо нават многія дыялогі ідуць на фоне задзенага фанаграмай-мінусоўкай тэмпарытму.

Пры такім падыходзе пастаноўка знешне можа адрознівацца, і вельмі значна (да прыкладу, там — дзесяць прыступак на лесвіцы, тут — пяць ці пятнаццаць, там — строі смарагдавага колеру, тут — бэзавага, і г. д.), але сутнасць яе застаецца нязменнай. Таму існуе магчымасць без аніякіх цяжкасцей рабіць “уводы” артыстаў з іншых пастаноўчых версій і такімі гастрольна-з’яднанымі складамі зноў распальваць цікавасць публікі.

Сутнасць новага спектакля выяўлена ўжо ў яго жанравым азначэнні, дадзеным самімі аўтарамі і

столькі на тэатральныя паводзіны, колькі на эстрадныя жэсты, не перахаджаючы бясконцым слухачкім авацыям пасля кожнага нумара.

У спектаклі суседнічаюць павывы эстраднай лірыкі, раманса, шансона, аперэты, балады, фольку, прыпевак і іншага. Больш за тое: літаральна кожны музычны фрагмент мае свой меладычны “правобраз” і ўспрымаецца “варыяцыяй” на вядомую тэму. Прычым — абсалютна без іроніі, уласцівай жанру пародыі. Тут усё — быццам усур’ёз. Але — усур’ёз “понарошкі”. Калі мюзікл, у параўнанні з аперэтай, не баіцца трагічных развязак, дык “Блакiтная камея” — наадварот, быццам ставіць за мэту “не пакрыўдзіць” гледача. Ледзь толькі ўнікаюць перадумовы да хвалявання — увага гледача імгненна пераключаецца на нейкі забаўляльны момант. І гэтыя “вяселюшкі” не ўзмацняюць, па кантрасце, трагізм сітуацыі (трагедыя на фоне карнавалу яшчэ з эпохі романтизму стала класічным прыёмам), а, наадварот, амаль цалкам яго перакрываюць.

Ды што там казаць, калі сумна вядомая гісторыя князёўны Тараканавай цяпер заканчваецца хэпі-эндам! Праўда, крыху дзіўнаватым. За шчаслівую развязку выдаецца тое, што сумленнага, выкароднага графа Арлова вызваляюць ад дзяржаўных спраў і накіроўваюць “на хатняе пасяленне”: разводзіць рысакую і “заводзіць” паболей дзяцей. А вось інтрыган Шустаў застаецца пры імператрыцы: для яго

Спектакль папраўдзе насычаны “нацыянальнымі асаблівасцямі” і нагадвае эстэтыку тых тэлеканалаў, дзе адно аднаго змяняюць пазбаўленыя псіхалагізму мыльныя меладрамы, крыміналы як “норма жыцця” і сенсацыйныя разгадкі. Станоўчыя ж персанажы, нягледзячы на ўсе намаганні такіх знаных салістаў, як эстрадная зорка Ірына Дарафеева і артыст-прэм’ер нашага Музычнага тэатра Дзмітрый Якубовіч, блякнуць пад уціскам “нашэсця чорных сіл”. Бо найтонкія душэўныя зрухі, а не проста канстатацыя змены настрою, як у імператрыцы Кацярыны (Маргарыта Александровіч), у іх папросту не прадугледжаны: не той жанр. А між тым, менавіта гэтыя рысы заўсёды ўяўляліся “ментальнымі” для лепшых беларускіх мюзіклаў — таго ж Уладзіміра Кандрусевіча.

Вось яны, галоўныя здабыткі беларусаў у гэтым сумесным праекце! Неацэнны вопыт, перададзены расійскімі калегамі, як трэба ажыццяўляць і раскручваць падобныя пастаноўкі. І магчымасць параўнання з нашымі спробамі. Тут — адшліфаваны да дробязей, разлічаны на хуткае “паглынне” шоу-бізнес-“прадукт”. У нашых мюзіклах — багатая, глыбокая аснова, разлічаная не толькі на забаўку, але і на працу думкі і душы. Але — няўменне давесці да неабходнай “кандыцыі”, адсутнасць кідкай “упакоўкі” для экалагічна-чыстых, зусім не “сінтэзаваных” вырабаў ці ўвогуле сыравіны. Дык давайце гэтаму вучыцца! І паступова рухацца да так званага імпартазамышчэння і — прадукцыі на экспарт.

Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

“Абраўшы сваёй музай Беларусь...”

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага мастака Беларусі Георгія Паплаўскага з 80-годдзем. Пра гэта паведамляе Прэс-служба Кіраўніка дзяржавы.
“Абраўшы сваёй музай Беларусь, Вы ў вялікай колькасці выдатных твораў праславілі веліч і прыгажосць роднай зямлі, стваральную працу нашых людзей. Яркі талент, вернасць рэалістычным традыцыям, патрыятызм і непаўторнае майстэрства прынеслі Вам заслужаны поспех і сусветнае прызнанне”, — гаворыцца, у прыватнасці, у віншаванні Прэзідэнта.

Г.Паплаўскі. “Слабодка” (з серыі “Браслаўшчына”).

на хутары Раціні. І сям’я туды пастаянна наведвалася. Іншым разам Георгій выпраўляўся адзін — і ранней вясной, і любімай восенню. Тут ён неяк асабліва ўспрымаў роднасць зямлі: высокае неба, шоргат чароту, неўтаймоўныя хвалі спелага жыта, ільну, люцэрны на ўзгорках, узвышанья і поўныя пачуцця ўласнай годнасці твары рыбакоў... Колькі за гэтыя гады зроблена работ у эстампе, малянку, жывапісе, акварэлі на тэму Браслаўшчыны, мабыць, і сам мастак дакладна не падлічыць! І самае цікавае, што ні адзін твор не зроблены “мімаходзь”, з халодным сэрцам...

Дык хто ж ён ёсць, Георгій Паплаўскі? Як абрысаваць, хаця б эскізна, вобраз гэтага чалавека? Яго любімым часам дня раней была рання, цяпер — позні вечар, калі ён — у майстэрні на дзвятым паверсе мастакоўскага дома № 44 па вуліцы Сурганова; месяц — кастрычнік, колер — бэзавы, а кветка — касач. Памятаеце яго цудоўны нацюрморт з касачамі? З дрэў — дуб, а лічба — “тры”. Лю-

ЭНЕРГЕТЫКА ПРАФЕСІЯНАЛА

Некалькі штрыхоў да партрэта Георгія Паплаўскага

15 лютага нашаму славетнаму графіку і жывапісцу, народнаму мастаку Беларусі, лаўрэату Дзяржаўнай прэміі краіны і Міжнароднай прэміі імя Джавахарлала Неру, акадэміку Расійскай акадэміі мастацтваў і Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Георгію Паплаўскаму споўнілася восемдзясят!

біць жывёл — маленькіх, а птушак — вялікіх. Вольны час у бяздзейнасці — непрымальны, але можа згуляць і ў азартныя гульні. У людзях творцу раздражняе подласць, нахабства і неабгрунтаваная прэтэнцыёзнасць бяздарнасці. А шчасце для яго — калі спакойна працуецца. Паважае мастацтва Мікеланджэла, Бялыніцкага-Бірулі і сваіх сяброў-аднагодкаў: Папкова, Толлі, Кармашова, Вейверытэ. З літаратуры — Маркеса, Быкава, Адамовіча, Ахматава, Блока, Салжаніцына. У кінематографе — Бергмана, Феліні, Габэна, Ульянава. “Ягоны” тэатр — гэта Любімаў, Эфрас, наш Пінігін. Адае перавагу музыцы Мусаргскага, Кабалеўскага, Вердзі, “залатых” “Песняроў” Мулявіна...

У дадзеным эсе я спецыяльна не пералічваю творы юбіляра: іх вельмі шмат, да таго ж, яны вядомыя ўсім, хто цікавіцца выяўленчай культурай Беларусі. Скажу толькі, што ўсё жыццё Георгій Георгіевіч рысаваў і маляваў: мужных і працавітых людзей, пейзажы чужых краін і яго любімай Беларусі; аддаў немалую даніну і Вялікай Айчыннай, і Чарнобыльскай трагедыі, і космасу, і вечным біблейскім сюжэтам; праілюстравваў дзясяткі кніг, самых розных: ад твораў Быкава і Адамовіча — да Шэкспіра і Тагора, ад Купалы і Мележа — да Лангфэла, Пятраркі і Шылера... Словам, яму ёсць чым ганарыцца. А мы ганарымся тым, што ў нас у краіне жыве і працуе такі мастак.

У час нядаўняй нашай сустрэчы Георгій працітаваў мне цудоўную фразу Андрэя Таркоўскага: “Мы — распяцце ў адной плоскасці, а свет — шматмерны. Мы гэта адчуваем і пакутуем ад немагчымасці спазнаць ісціну. А ведаць і не трэба. Трэба — кахаць. І верыць. Вера — гэта веды пры дапамозе любові...” І я падумаў, што менавіта так жыве Паплаўскі, мастак, якому адкрыта асаблівае харавасце — харавасце ўнутранага руху. Таму што ён убірае ў сябе ўсю нервовую паўнату жыцця. У яго — сваё “візуальнае” асяроддзе, сваё разуменне свядомасці, свой прадметны свет, вобразы людзей, гістарычная памяць. Яго немагчыма ні з кім параўнаць, збытаць, злучыць. Ён адзін такі — з асаблівым мысленнем, асаблівым “голосам”, асаблівай эмацыянальнай і інтэлектуальнай энергетыкай...

Фота аўтара

Рэдакцыя “К” сардэчна віншуе Георгія Георгіевіча з юбілеем! Зычым яму здароўя і творчага натхнення яшчэ на многія гады!

Георгій Паплаўскі.

З гэтых васьмі дзясяткаў амаль шэсць прыходзяцца ў мастака ўласна на творчасць! Дык што: прыйшоў час збіраць камяні? Але, добра ведаючы Георгія амаль паўвеку, павінен сказаць: не, ёсць яшчэ добры запас пороху ў парахаўніцах, каб падводзіць якіясьці канчатковыя вынікі!

Канешне, раней, здавалася б, часу было больш: і ў грыбы схадзіць, і парыбачыць, і ў шахматы згуляць, і з сябрамі пагутарыць ля вогнішча, і Набокава пачытаць, і — галоўнае! — усё паспець зрабіць у майстэрні ў перапынках між бясконцымі вандроўкамі па свеце! Цяпер ужо таго няма. Амаль што няма. Больш цягне пасядзець да позняга вечара ў майстэрні, падумаць, асэнсаваць убачанае, памалываць алеем палотны, — зробленых акрылавымі і алейнымі фарбамі. Ды і ў нашай Нацыянальнай бібліятэцы, на другім паверсе, можна пабачыць яго цудоўную гістарычную кампазіцыю — роспіс па ляўкасе “Паход князя Ігара. XII ст.”.

...Першая сустрэча з Георгіем у мяне адбылася восенню 1965 года, калі ён зладзіў сваю першую персанальную выстаўку ў Мастацкім музеі БССР. Прысвечана яна была творчай паездцы па Атлантыцы на караблі “Малахіт”. Гэтая экспазіцыя выклікала ў мяне вельмі добрыя пачуцці, і я напісаў артыкул, дзе знакаміты ягоны цыкл твораў “Здабытчыкі” назваў манументальным рэпартажам у гонар чалавечай мужнасці, а самога аўтара — суровым рамантыкам, схільным да дапытлівых разваг пра свет і пра сябе...

Час ішоў, і рамантызм творцы праяўляўся па-новаму, захоўваючы пры гэтым уласцівы яму вобразна-пластычны стыль. Стыль, які мне заўсёды падабаўся, бо ён заснаваны на ўласным аўтарскім ладзе мыслення, на стаўленні да людзей, на маральна-этычных асновах светаўспрымання, на паняццях Добра і Зла, Любові і Нянавісці, Гуманізму і Антычалавечнасці. Усе гэтыя біблейскія катэгорыі для Паплаўскага ніколі не былі абстрактнымі і натуральна ўспрымаліся ім у працэсе асабістага жыццёвага вопыту.

Георгій Паплаўскі па сваёй “каранёвай” натуре — вандроўнік. Аб’ездзіў увесь белы свет (акрамя Антарктыды): ад Аўстраліі да Кубы, ад Індыі да Мексікі і ЗША, ад Інданезіі да еўрапейскіх краін, ад Эфіопіі да Канады... Але лепш за Браслаўшчыну, як ён кажа, нічога не бачыў...

Вось такі нечаканы “паварот” у эстэтычным успрыманні навакольнага свету! Аднак нічога дзіўнага тут няма: Браслаўшчына ёсць Браслаўшчына. Шмат гадоў Паплаўскі аддаў гэтаму цудоўнаму куточку беларускай зямлі. Яшчэ ў сярэдзіне 1970-х Георгій з жонкай Наталляй, таксама таленавітай мастачкай, набылі менавіта там старэнкі драўляны дамок

Новы этап развіцця сяла: сацыякультурны зрээ

Паняці “маркетынг” і “агрэсіўны маркетынг” цяпер ведаюць усё больш работнікаў культуры не толькі ў горадзе, а і на сяле. Прычым не толькі ведаюць, але і актыўна карыстаюцца імі штодня. І сапраўды: без валодання найноўшымі тэхналогіямі “збыту” сваіх паслуг і прадукцыі, без пошуку форм працы, без наладжанай рэкламы не можа цяпер існаваць ніводная ўстанова дзяржаўнай або прыватнай формы ўласнасці. Такая прэамбула — да матэрыялу з камандзіроўкі ў Гарадоцкі раён Віцебскай вобласці. У рэгіёне наладжаная маркетынгавая дзейнасць — не прыхамаць, а надзённая практычная неабходнасць. Бо сёлета ўстановам культуры Гарадоцчыны, як, дарэчы, і ўсёй Віцебшчыны, неабходна зарабіць на аказанні платных паслуг насельніцтву суму, якая складае 180 працэнтаў ад фактычнага ўзроўню мінулага года. А ў Гарадоцкім раёне ёсць што піярыць і чым зацікаўліваць патэнцыйных спажыўцоў нават з іншых рэгіёнаў Беларусі. Тут нарадзіўся Канстанцін Вераніцын — цяпер ужо прызваны большасцю даследчыкаў як аўтар вядомай паэмы “Тарас на Парнасе”, тут знаходзіцца самая халодная “кропка” краіны, а тутэйшы раённы Дом рамёстваў і фальклору — сапраўдная візітоўка і гонар мясцовых жыхароў. Нездарма калектыў гэтай установы ўганараваны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзячам культуры і мастацтваў. Але паспяховаму развіццю сацыякультурнай сферы раёна перашкаджае слабая матэрыяльная-тэхнічная база шматлікіх гарадскіх устаноў культуры. Так, Гарадоцкі ГДК і мясцовая Дзіцячая школа мастацтваў ужо даволі даўно чакаюць капітальнага рамонту. А супрацоўнікам таго ж раённага Дома рамёстваў катастрофічна не стае дадатковых памяшканняў для работы, як, дарэчы, і метадыстам Гарадоцкага РМЦ...

Народ пытаецца і прапануе

Памяшканняў не хапае...

За гады дзеяння Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла шматлікія сельскія ўстановы культуры Гарадоцкага раёна былі даведзены да ладу і цяпер выглядаюць, не раўнууючы, як новыя, чаго, на жаль, не скажаш пра ўстановы самога райцэнтра. Менавіта на гэта скіроўвалі маю ўвагу тыя суразмоўцы, з якімі гутарыў пра развіццё сферы пад час камандзіроўкі.

Святлана Андрэеўна, служачая, г. Гарадок:

— На жаль, у нашым гарадскім Доме культуры ніяк не зробіць рамонт. Праца там вядзецца добрая: магу згадаць выпускныя балі або навагоднія вечары, пра якія ведаюць і якіх чакаюць заўсёды... Але будынак ГДК — стары. Ці запланаваны сёлета рамонт?

Мікалай Фёдаравіч, рабочы, г. Гарадок:

— Наколькі ведаю, у Дзіцячай школе мастацтваў дах узімку пачаў працякаць шмат у якіх месцах. Думаю, трэба абавязкова зрабіць там рамонт, бо, вядома ж, інакш уся ўстанова пакутуе: унутры праводзіць нейкія работы не мае сэнсу, ды і для дзяцей і настаўнікаў умовы вельмі дрэнныя.

Людміла Гаравая, супрацоўніца РДРіФ, г. Гарадок:

— Наш Раённы дом рамёстваў і фальклору працуе вельмі даўно і становіцца зарэкамендаваў сябе не толькі ў Віцебскай вобласці, але і на Беларусі. Можна было б паспяхова працаваць і далей, але для таго, каб развіваць усе свае перспектывы задумкі, у нас абсалютна не стае вольных памяшканняў. Ды і сам будынак установы культуры — прыкладна стогадовага веку. Тут даўно трэба зрабіць рамонт, а таксама правесці цэнтральнае ацяпленне. Зразумела, што ўсё не ахапіць, але ж наша ўстанова, лічу, — вельмі перспектывіная. Можна, усе-такі прычакаем сёлета змен?

Школьнікі аграгарадка “Бычыха”:

— Нам вельмі падабаецца, як працуе наш СДК. Там шмат цікавых праграм, на танцавальныя вечары да нас прывязджаюць нават з іншых паселішчаў... Толькі адно шкада: няма ў СДК ноўтбука, таму і дыскатэкі нашы не такія, як у горадзе...

Беларуская... “Антарктыда”

— Ці адчуваеце вы, як у нас сцюдзёна? — задала мне пытанне дырэктар сельскага Дома культуры аграгарадка “Бычыха” Святлана Шэнец.

І пытанне было не выпадковым, а цалкам слушным. Справа ў тым, што менавіта ў гэтым паселішчы Гарадоцчыны фіксуецца заўсёды самая нізкая тэмпература на тэрыторыі рэспублікі. Таму Бычыха можа папраўдзе лічыцца, так бы мовіць, Антарктыдай у межах нашай краіны.

Ды і суседнія з Бычыхай вёскі пацвярджаюць гэты “халодны” статус. Напрыклад, побач знаходзіцца паселішчы з найменнямі, якія кажуць самі за сябе: Дражакі, Студзёнка...

Таму цалкам лагічнымі былі і мае пытанні ў адказ дырэктару: а ці “раскручана” ў Бычысе гэтая адметнасць? Ці ладзіцца, да прыкладу, тэатралізаваныя прадстаўленні, дзе галоўную ролю грае, скажам, Дзед Антарктыд або Дзядзька Леда-

вік? Ці ёсць у цэнтры сяла знак, што тут пастаянна фіксуецца самая нізкая тэмпература ў Беларусі? А мо “абыгрываюць” мясцовыя культурныя работнікі (вядома, на карысць сабе і выкананню свайго плана платных паслуг) выгаднае геаграфічнае і метэаралагічнае становішча вёскі?..

І яшчэ адна ідэя, што нарадзілася пад час напісання артыкула. Для таго ж Дзеда Антарктыда можна было б зрабіць і жылло — дом са снегу і лёду, а яшчэ — ладзіць у Бычысе пленэры для ахвотных рабіць разнастайныя фігуры з лёду. Можна запрашаць на такія семінары як беларускіх скульптараў, так расіян і літоўцаў, балазе мяжа знаходзіцца не так далёка. А скульптуры маглі б пасля і далей стаяць пад адкрытым небам, утвараючы своеасаблівы музей, а супрацоўнікі мясцовага СДК зараблялі б грошы на білетах у гэтую ўстанову культуры “новага тыпу”.

Аказваецца, праца ў гэтым накірунку супрацоўнікамі СДК пакуль не праводзілася. Але, як запўніла мяне дырэктар установы Святлана Шэнец, ужо ў хуткім часе, святкуючы Масленку, культурныя работнікі абавязко-

ва паспрабуюць прапанаваць сялячанам конкурс, звязаны з аграгарадоцкім “халодным брэндам”...

Ізноў вяртаючыся да тэмы артыкула, мушу зазначыць, што клубны маркетынг — гэта не толькі пошук новых відаў паслуг, але і працэс актыўнага ўздзеяння на рэальных і патэнцыйных наведвальнікаў, фарміраванне іх густаў. Таму ў кожным канкрэтным выпадку любы СДК і СК проста павінны вызначыць свае прыярытэты накірунку дзейнасці, зыходзячы, натуральна, з наяўнай матэрыяльна-тэхнічнай базы і кваліфікаваных кадраў.

Напрыклад, у СДК аграгарадка “Бычыха” створаны этнаграфічны куток, дзе сабраны розныя старадаўнія рэчы, а таксама вырабы мясцовых майстроў. Дык чаму б супрацоўнікам не праводзіць майстар-класы тых жа народных рамеснікаў? Або ладзіць пад кіраўніцтвам майстроў кароткатэрміновыя заняткі па вырабе сувеніраў (навагодніх, велікодніх і гэтак далей)? За навучанне пэўнаму віду трады-

змагання за кожнага патэнцыйнага наведвальніка, як прывабліваць і зарабляць сваімі крэатыўнымі знаходкамі.

Да вышэйсказанага прывяду толькі адну лічбу: калі ўсе ўстановы культуры Гарадоцчыны зарабілі на платных паслугах агулам прыкладна 265 мільёнаў рублёў, дык ГДК прынёс на гэты рахунак амаль палову з названай сумы: 120 мільёнаў. Прычым 30 мільёнаў былі зароблены ў два апошнія тыдні снежня на правядзенні навагодніх вечароў. А цягам года ладзіліся шматлікія танцавальныя вечары, тэматычныя дыскатэкі, канцэрты, забаўляльныя праграмы і нават выпускныя балі. У далейшым установа культуры плануе аказаць платныя паслугі па відэаздымках, ладзіць вясельныя, юбілейныя і сямейныя ўрачыстасці, запісваць для ахвотных фанаграмы і аказваць камп’ютарныя паслугі. Балазе камп’ютарны фонд ГДК папоўніўся летась двума ПК.

Але і ў гэтай установе культуры ёсць яшчэ патэнцыял для развіцця і

ніцтвы за каштоўныя падарункі “ад Зеўса” і шмат чаго яшчэ... Нічога гэтага, на жаль, зроблена не было...

У тым ліку і адсоль як вынік — і невыкананне леташняга плана платных паслуг, што складаў 240 мільёнаў рублёў.

— Упэўнены, што з даведзенымі паказчыкамі мы справіліся б, — кажа дырэктар Гарадоцкага ГДК Андрэй Кандратовіч, — але нам катастрофічна не хапае памяшканняў, а таксама — аўтобуса, каб выязджаць з канцэртамі на раён. Каб былі вольныя плошчы, можна было б ладзіць і курсы па авалоданні новымі прафесіямі, і праводзіць больш вечароў на платнай аснове...

Праблемная сітуацыя з недахопам памяшканняў складалася з-за таго, што з самага пачатку дзейнасці ГДК у ягоным будынку месціцца Цэнтральная раённая бібліятэка, а цяпер яшчэ “квартуюць” супрацоўнікі раённага метадычнага цэнтра, аўтаклуба, цэнтра прававой інфармацыі і навучэнцы тэатральнага класа школы мастацтваў. Асабліва цяжка даводзіцца супрацоўнікам мясцовага РМЦ: у невялікім па-

Калі “міфа” няма, яго трэба стварыць

Рэкламны ход

цыйнага мастацтва можна было б таксама браць грошы, хоць і невялікія, але ўсё адно важкія, калі ўлічыць, што такія майстар-класы цягам часу стануць паўсядзённай звычайнай і своеасаблівай візітоўкай установы культуры...

Але казаць пра тое, што ў гэтым СДК сядзяць склаўшы рукі, не выпадае. План платных паслуг за 2010 год амаль выкананы: факт складае амаль пяць мільёнаў рублёў. У установе культуры — 14 відаў платных паслуг, сярод якіх самыя запатрабаваныя — клубныя вечары адпачынку, забаўляльныя праграмы, тэатралізаваныя прадстаўленні.

А ўсё таму, што з 2006 года пры ўстанове існуе тэатральная пляцоўка, на якой неаднаразова выступалі як мясцовыя ўдзельнікі дзіцячага і дарослага драматычных гуртоў, так і артысты з віцебскага Беларускага тэатра “Лялька”. Працуе пры СДК і фальклорная група “Спадарыня”, што ўжо сёлета, магчыма, займее званне “народная”: адпаведныя дакументы пададзены ў Міністэрства культуры краіны.

Але нягледзячы на досыць выніковую працу, дырэктара СДК не можа не хваляваць выкананне плана платных паслуг 2011-га: сёлета супрацоўнікам установы культуры трэба зарабіць больш за 8 мільёнаў рублёў.

— Але я ўпэўнена, што мы справімся з планам, — кажа Святлана Шэнец. — За студзеня бягучага года зарабілі блізу аднаго мільёна за кошт правядзення забаўляльных праграм, якія карыстаюцца нязменным попытам. Магчыма, зробім платным гурток эстрадных спеваў...

У планах культурныя работнікі — іншыя перспектывыя задумкі, сярод якіх — правядзенне шэрагу тэатралізаваных прадстаўленняў на святы з беларускага народнага календара.

ГДК: “дзялянка” выніковасці

Гарадоцкі ГДК, без сумневу і перабольшанна, — флагман па ўкараненні і ўвядзенні ва ўжытак новых форм і відаў паслуг, тая ўстанова, якая сваім прыкладам паказвае іншым гарадскім і сельскім установам культуры, як трэба і неабходна

Раённы дом рамёстваў і фальклору не забываецца лішні раз рэкламаваць сябе.

шчыравання на мясцовай маркетынгавай “дзялянке”. Бо, на жаль, не працуюць пры ГДК, скажам, курсы па авалоданні разнастайнымі прафесіямі: мадэльераў, дызайнераў або цырульнікаў, якія з поспехам прыносяць грошы ў іншых раённых і гарадскіх дамах культуры, дзе даводзілася бываць цягам камандзіраваных выездаў. Таксама можна было б стварыць калія ГДК Алею маладажонаў: яны ў гонар надзвычайнай падзеі садзяць дрэва, куды прымацоўваецца таблічка з данымі пра тое, хто і калі яго пасадзіў. Натуральна, сам рытуал пасадкі такіх дрэўцаў можна было б зрабіць урачыстым і відовішчным з дапамогай тых жа мясцовых культурныя работнікаў. Гэтую паслугу даўно і вынікова ладзіць, скажам, у Заводскім раёне Мінска... На мой погляд, не стае ў Гарадоцкім ГДК і жаночага фітнес-клуба, салонных і камерных сустрэч, разнастайных найноўшых відаў дыскатэк...

І яшчэ. У вёсцы Аструляны Гарадоцкага раёна нарадзіўся аўтар вядомай паэмы “Тарас на Парнасе” Канстанцін Вераніцын. Але ў раённым мерапрыемстве, прысвечанай гэтай культурнаму дзеянню — Свяце народнай творчасці, беларускай паэзіі і фальклору “Вераніцынскі фест”, — калектыў ГДК амаль не прымаў удзелу. А можна ж было ладзіць там тэатралізацыі, прапаноўваць сфатаграфавання побач з Палясоўшчыкам Тарасам, праводзіць шматлікія конкурсы на платнай аснове, да прыкладу, на лепшае чытанне вершаў, спабор-

кайчыку размясціліся сем чалавек, а таксама — дырэктар аўтаклуба...

Да таго ж, цягам 35 гадоў галоўная ўстанова культуры раёна не зведала капітальнага рамонту. І калі першы паверх выглядае для непрыдзірлівага вока досыць няблага, дзякуючы пастаянным касметычным рамонтам, дык на другім на столі бачныя шматлікія плямы ад вады...

Усе проблемныя пытанні былі абмеркаваны на райвыканкам-аўскай лятучцы, ініцыяванай “К”. У ёй прынялі ўдзел намеснік старшыні Гарадоцкага райвыканкама Надзея БУРУНОВА і начальнік мясцовага аддзела культуры Вольга КАУРЫГА.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Хачу распачаць гаворку пра маркетынгавыя хады, якія, на мой погляд, павінны выкарыстоўваць культурныя работнікі Гарадоцчыны для таго, каб выканаць усім платныя паслуг. Ведаю, што ўсім установам культуры Віцебшчыны, у тым ліку і Гарадоцкага раёна, неабходна зарабіць 180 працэнтаў ад фактычнага выканання плана мінулага года... Таму наша гаворка пра пошукі новых форм працы — вельмі надзённая і актуальная...

Надзея БУРУНОВА:

— Сапраўды, праца па выкананні плана платных паслуг у раёне ўжо другі год запар вядзецца вельмі напружаная. І гэты 180-працэнтны план даведзены не толькі культуры, але і

Намеснік старшыні Гарадоцкага райвыканкама Надзея Бурунова і начальнік аддзела культуры Вольга Каўрыга.

ўсёй сацыяльнай сферы: медыцыне, спорту і турызму... Што да культуры, дык, думаецца, варта сёлета ладзіць больш канцэртаў, у тым ліку — і абменны.

Вольга КАЎРЫГА:

— Таксама будзем уводзіць новыя віды паслуг. Цяпер іх — пяцьдзесят чатыры найменні, будзем і далей працаваць над разнастайнасцю форм работы.

эмблемы, паштоўкі... І ўстанавіць у горадзе ды на сяле адпаведныя сімвалы — Гару Парнас, скульптуру Тараса, — ладзіць тэатралізацыі...

Надзея БУРУНОВА:

— Згодная. Трэба ствараць вакол гэтага свята адпаведную інфраструктуру і абвяскова ладзіць тэатралізацыі. У іх, на маю думку, няблага было б задзейнічаць супрацоўнікаў ГДК.

дзе стала фіксуецца самая нізкая тэмпература ў Беларусі. Можна і там ладзіць нейкія тэматычныя раённыя святы, запрашаць і рэкламаваць гэтак палішча... Але тады мо варта падумаць і пра адпаведны сімвал — напрыклад, пра Дзеду Антарктыда, — альбо ўсталяваць у цэнтры вёскі адпаведны знак...

Надзея БУРУНОВА:

— Гэта цікавая задумка. Абвяскова падумаем пра тое, каб увасобіць яе ў жыццё. Тым больш, зімовыя мерапрыемствы ў нашым раёне можна ладзіць ажно да красавіка месяца...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Якія яшчэ праблемы і задачы стаяць перад аддзелам культуры на бягучы год?

Надзея БУРУНОВА:

— Трэба надалей працаваць над паляпшэннем матэрыяльна-тэхнічнай базы гарадскіх і сельскіх устаноў культуры, праводзіць больш выніковую работу з кадрамі. Але, канешне ж, галоўная праблема — нездавальняючая матэрыяльная база шэрагу гарадскіх устаноў культуры...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Пэўна, у першую чаргу маеце на ўвазе цэнтральную ўстанову культуры раёна — Гарадоцкі ГДК?..

На людным месцы

Новая дыяспара

Беларусы свету

Нядаўна ў Грузіі была зарэгістравана беларуская дыяспара.

Аб гэтым паведаміла "К" дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Ірына Лемцюгова. Па яе словах, днямі адзін з прадстаўнікоў новастворанай арганізацыі прыязджаў у Беларусь.

Рэспубліканскі цэнтр аказаў дапамогу грузінскай дыяспары ў выглядзе разнастайнай метадычнай літаратуры, дыскаў з запісамі беларускіх на-

родных песень і шматлікіх кніг. Таксама падтрымала суайчыннікаў і ўпраўленне культуры Магілёўскага аблвыканкама.

Вельмі плённа развівалася культурнае жыццё беларускіх арганізацый у Малдове. У гэтай краіне існуе іх ажно восем. Цягам 2010-га былі праведзены вечары памяці, прысвечаныя 100-годдзю з дня нараджэння Канстанціна Заслонава і Пятра Машэрава.

У васьмі гарадах Малдовы прайшлі таксама Дні беларускага кіно, фотавыстаўка "Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны" і шэраг іншых мерапрыемстваў.

Краснаполле: канцэпцыя ідэй

"Камедзі"-фрыстайл

Маладзёжны цэнтр "Міраж" паўгода ўзначальвае Наталля Хрушова. Начальнік аддзела культуры Краснапольшчыны Алена Раманенка новым 29-гадовым спецыялістам з вышэйшай адукацыяй задолена: маўляў, ініцыятыўная, новыя ідэі проста "выпраменьвае"!

А яны, гэтыя ідэі, патрэбны. За мінулы год установа культуры зарабіла на платных паслугах 46 мільёнаў рублёў. грошы неаблагія, але план — 70 мільёнаў — застаўся пакуль недасягальным.

— Цяпер пры "Міражы" дзейнічае 14 клубных фарміраванняў, — распавядае Наталля Хрушова. — Дзякуючы гэтаму мы значна пашырылі ўласныя магчымасці і формы працы, якая стала сапраўды запатрабаванай...

Па словах дырэктара "Міража", у штаце ўстановы не хапае адмысловых спецыялістаў, у першую чаргу — харэографа. Кадровы дэфіцыт кампенсуецца крэатыўнасцю ідэй. Апрача дыскатэчных мерапрыемстваў, імпрэз творчага характару ладзяцца акцыі спартыўнай скіраванасці: "Міраж" — месца "паломніцтва" бильярдзістаў, дзейнічае тут і платны футбольны фанклуб, дзе ў відэазале можна паглядзець і абмеркаваць матч. Але гэта далёка не ўсё жыццё...

Наталля Хрушова стварыла ўласнае клубнае фарміраванне. Называецца яно "Камедзі-дэнс" і прызначана для творчага "аздаблення" дыскатэк устаўкамі гумарыстычных мініячур у жанры фрыстайл. Вольны стыль тэкставай тэатралізацыі дазваляе ахапіць многія зладзённыя для раёна тэмы.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

для "халоднай фішкі" раёна

Райвыканкамаўская "лятушка" з "К"

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Як вядома, стварэнне раённага брэнда — рэальная магчымасць прывабіць у рэгіён шматлікіх турыстаў і праз гэта павялічыць паказчыкі выканання плана платных паслуг. Да таго ж, брэндавы фестываль або свята — не толькі культурная праграма. Гэта і неабходнасць распрацоўваць ды ўводзіць атрыбутыку дадзенага свята, каб кожнаму ўдзельніку захацелася б купіць і прывезці дадому яго "часцінку". Напрыклад, раённы фэст, прысвечаны Канстанціну Вераніцыну, як падаецца, даволі перспектывны. Можна было б прадзаваць на ім шматлікія сувеніры: фігуркі Тараса-палясоўшчыка, візітоўкі,

Вольга КАЎРЫГА:

— І мы будзем гэта рабіць. Таксама, магчыма, на радзіме Канстанціна Вераніцына, у вёсцы Астраўляны, з'явіцца музей, прысвечаны жыццю і дзейнасці пісьменніка. Мы цяпер сіламі гаспадарчай групы рамантуем Астраўлянскі СДК і нашы планы па размяшчэнні ў ім невялікага музея — цалкам рэальныя.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Тэатралізацыя на Ашмяншчыне, на Нясвяжычыне пераконваюць, што гэта — перспектывны накірунак дзейнасці, бо іх можна і варта рабіць на платнай аснове... Але ў нашым раёне ёсць яшчэ адна нераскручаная "фішка" — маю на ўвазе аграгарадок "Бычыха",

Надзея БУРУНОВА:

— Так. Праектна-каштарысная дакументацыя на капітальны рамонт названага аб'екта культуры ўжо зроблена, на гэта пайшло каля 70 мільёнаў рублёў. Летась распачалі рамонт сваімі сіламі: замянілі санвузлы. Сёлета будзе выдаткавана 100 мільёнаў рублёў на рамонт даху ўстановы. Але, натуральна, толькі сродкамі раённага бюджэту мы гэты аб'ект не завершым. Будзем звяртацца ў абласное ўпраўленне культуры: можа, яны нам здолеець дапамагчы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Ведаю, што даволі даўно не працуе гарадскі кінатэатр, які знаходзіцца ў самым цэнтры Гарадка...

Надзея БУРУНОВА:

— Гэты аб'ект — сапраўды наш даўні галаўны боль. Але ён увайшоў у Дзяржаўную праграму "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады. Там прапісана, што на рамонт Гарадоцкага кінатэатра плануецца выдаткаваць прыкладна 3 мільярды рублёў.

Вольга КАЎРЫГА:

— Дадам толькі вось яшчэ што: хоць гарадскі кінатэатр не працуе, у раёне функцыянуе кінаперасоўка, якой мы задавальняем патрэбы гараджан і сялян у фільмах. Але, канешне ж, цалкам вырашыць праблему гэта не можа.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Таксама наспела патрэба рамонтнаму Гарадоцкаму ДШМ і раённаму Дома рамэстваў і фальклору...

Надзея БУРУНОВА:

— У 2012-м у Гарадку плануецца правесці абласныя дажыткі. Таму цалкам магчыма, што цягам 2011 — 2012 гадоў нам паступіць дадатковае фінансаванне з вобласці, і тады мы, спадзяюся, зможам давесці да ладу ўсе праблемныя аб'екты культуры райцэнтра.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Гарадоцкі раён — Мінск Фота аўтара

Барань: што ў рэпертуары?

Мелодыя "Пралесак"

На базе Аршанскай ДШМ №3 працуюць чатыры калектывы. Сярод іх — ансамбль народнай музыкі і песні "Пралескі". Яму нядаўна споўнілася пятнаццаць гадоў.

Арганізатарам і нязменным кіраўніком калектыву з'яўляецца Валянціна Вінаградова. Асноўны рэпертуар "Пралесак" — народныя мелодыі ў апрацоўцы

Мікалая Сіраты, Уладзіміра Грома, а таксама кіраўніка калектыву.

Ансамбль вядомы не толькі ў Оршы і Аршанскім раёне. Ён — пастаянны ўдзельнік абласных аглядаў-конкурсаў аркестравых калектываў імя Яўгена Глебава, справаздачных гарадскіх канцэртаў, тэматычных вечароў. Таму калектыву атрымаў ганаровае званне "ўзорнага".

Наталля ЛАТЫШАВА Барань

Дэталі да агульнай карціны

Аўкцыён на перспектыву

Раённы дом рамэстваў і фальклору існуе ў Гарадку з 1994 года. Ва ўстанове паспяхова працуюць 14 гурткоў традыцыйнага мастацтва, — як кажуць, на любы густ, — і выкладаюць высокакваліфікаваныя майстры.

Прыкладам, у навукова-даследчай дзейнасці ў супрацоўніках РДРiФ ёсць чаму павучыцца: яны здолелі рэканструяваць традыцыйны гарадоцкі строй, пастаянна выязджаюць у навуковыя экспедыцыі на раён, выдаюць метадычную літаратуру, ладзяць разнастайныя выстаўкі...

Крэатыў мясцовых культработнікаў у выкананні плана платных паслуг — таксама навідавоку: пад час раённых святаў ладзяцца аўкцыёны па продажы разнастайных прадметаў, платныя майстар-класы, а ў салоне-краме, што працуе пры РДРiФ, вочы літаральна разбягаюцца ад шматлікіх вырабаў, выстаўленых на продаж. Летась установа зарабіла прыкладна сем з паловай мільёнаў

рублёў. І гэта — не мяжа, лічыць дырэктар Алена Барайцова.

— Гады два таму мы шылі пад заказ народныя касцюмы для Расонскага дзіцячага фальклорнага ансамбля, — кажа яна, — і толькі на гэтым зарабілі 16 мільёнаў рублёў. Таму, думаю, што перспектыва для нас — развіваць дадзены накірунак дзейнасці, а таксама прымаць больш актыўны ўдзел у раённым фэсце, прысвечаным Канстанціну Вераніцыну. Сёлета на гэтым мерапрыемстве плануем прапаноўваць жыхарам сфатаграфавання ў народным адзенні, будзем запрашаць паглядзець батлейку, прадаваць стравы народнай кухні і сувеніры з эмблемай фестывалю.

Гармонія гармоніка

Ветка: гастрольны тур

19 гадоў таму гармонік аб'яднаў веткаўскіх аматараў-выканаўцаў у ансамбль "Вясёлыя музыкі". Цяпер калектыву вядомы далёка за межамі раёна і вобласці.

Пацвярджэннем ўзроўню выканальніцкага майстэрства ансамбля стаў VI рэгіянальны фэст "Фальклор без межаў", які праходзіў у Іванаўскім раёне Брэсцкай вобласці. У ім прымалі ўдзел калектывы з Беларусі, Польшчы, Украіны, Расіі.

— Спяваць народныя песні — гэта значыць жыць, — кажа дырэктар Вет-

каўскага гарадскога дома культуры і ўдзельнік ансамбля Таццяна Гудкова. — А тады, калі гэтую музыку выконваюць людзі, якія, як кажуць, "нарадзіліся з гармонікам", то гэта — сапраўдны чуд!

Аляксандр БАНДАРЭНКА Ветка

На здымку: "Вясёлыя музыкі".

Колькі дзён таму, 14 лютага, Юрыю Цвяткову споўнілася 6 семдзясят. Але гэты юбілей адзначаўся ўжо без рэжысёра. Лёс склаўся так, што Юрый Мікалаевіч не дажыў да круглай даты два дзясяткі дзён...

Сёння ж Уладзімір Мехаў, шматгадовы калега Юрыя Цвяткова, спецыяльна для нашай газеты згадаў колькі эпизодаў сумеснага творчага кіналёсу.

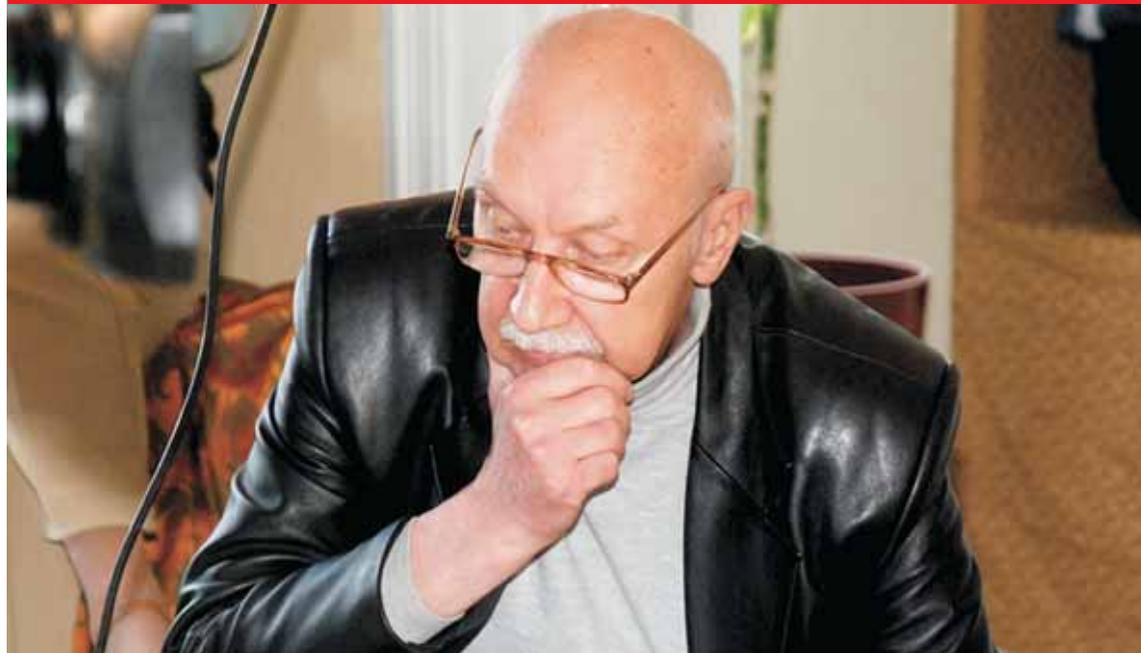
Якім запомніўся Юрый Цвяткоў у час першай сустрэчы будучых калегаў? Як адрэкамэндаваў рэжысёра Уладзіміра Караткевіча? Чым запомніліся здымкі апошняй стужкі майстра?..

Юрый Цвяткоў і Уладзімір Мехаў (другі і трэці злева) на здымках.

Робін Гуды Цвяткова

Сатворчасць як лёс. Слова пра рэжысёра

Юрый Цвяткоў.

Цягам апошніх больш як трыццаці гадоў у Беларускай кінадакументалістыцы праіснаваў такі адзіны “духпрозвішчыны” сцэнарыст (дазволю сабе напісаць праз дэфіс) — Мехаў-Цвяткоў. Стаяць гэтыя прозвішчы побач у цітрах васямнаццаці фільмаў.

Мне як сцэнарысту нямала давялося папрацаваць і з іншымі рэжысёрамі. Ётак жа, як Цвяткоў зняў шмат фільмаў па сцэнарыях шэрагу аўтараў. Але не з кожным рэжысёрам у мяне, і, ведаю, не з кожным сцэнарыстам у Цвяткова ўзнікала пры сумеснай працы такое яднанне, аднадушша, узаемаразуменне, якія амаль заўсёды складаліся ў нас.

Недзе ў 1979 годзе, мне, работніку літаратурнай рэдакцыі радыё, патэлефанавалі з аб’яднання “Летапіс” кінастудыі “Беларусьфільм”: блізіцца важная дата — 110-годдзе з дня нараджэння Леніна. У рэжысёра Юрыя Цвяткова маецца багатая фактаграфія дзейнасці правадыра на раннім этапе фарміравання партыі. Але ж гэта толькі матэрыял — сцэнарыя няма. Маўляў, ці не возьмецеся вы, Уладзімір Львовіч, аўтар сцэнарыяў дзвюх гісторыка-рэвалюцыйных дакументальных стужак, паглядзець, што з сабранага Цвятковым можа стаць асновай кінааповедзі?..

Цяпер, праз трыццаць стагоддзя, разумею: у той дзень у службовы кабінет, дзе я сядзеў, у асобе Юрыя Мікалаевіча ўвайшоў мой лёс у дакументальным кіно. Паводле сюжэтнай лініі, выцягнутай мною з прынесенага ім багацця фактаў, неўзабаве нарадзіўся сцэнарыі нашага першага фільма “Хутка, і чаго б гэта ні каштавала” — “баевічка” аб тым, як дэлегаты-бальшавікі нелегальна перапраўляліся праз Беларусь на скліканую Леніным канферэнцыю ў Празе. Карціна гэтая паклала пачатак вялікаму цыклу дакументальнай Ленініяны. Стваральнікі — Юрый Цвяткоў, рэдактар Вадзім Купрыянаў і я — у 1986 годзе атрымалі Дзяржпрэмію БССР...

Хто-ніхто з чытачоў, відаць, пасміхнецца: знайшоў, маўляў, чым хваліцца — узнагародай за Ленініяну! Ведаеш жа, што ў наш час экран вобраз Уладзіміра Ілліча не ідэалізуе — з усіх сіл развенчвае! Ведаю. Але не прымаю. Вось, да прыкладу, чытаю ў газеце: вядомы кінадраматург напісаў сцэнарыі камедыйнага тэлесерыяла, фабулай якога з’яўляюцца стасункі Леніна з Інесай Арманд. А мы здымалі ў згаданым цыкле фільм “Гісторыя адной тэлеграмы” — пра тэлеграму Ілліча ў Мінск у сувязі з арыштам тут сына Арманд, Фёдара, на той час — чырвонага лётчыка, а раней, да рэвалюцыі, — царскага афіцэра. Здымаючы, кантактавалі з дачкой Інесы Фёдараўны — Варварай Аляксандраўнай, з іншымі сваякамі слаўтай рэвалюцыянеркі. І стаўленне адно да аднаго гэтых гістарычных асоб убачылі вартым высокай павагі.

А пазнаёміліся мы ў 1966 годзе. На самастойнай яшчэ студыі дакументальных фільмаў (яна месцілася ў будынку Чырвонага касцёла каля Дома Урада) знакамты Іосіф Вейняновіч здымаў па

першым у маім жыцці сцэнарыі фільма “Вуліцы бяссмерця”. У двары студыі я неяк убачыў Уладзіміра Караткевіча з бялявым маладым мужчынам. Тэмпераментна жэстыкулюючы, Валодзя нешта даводзіў. Павітаўшыся са мной, сказаў, што гэты юначка — так той быў адрэкамэндаваны — таленавіты рэжысёр Юра Цвяткоў. Разам яны здымаюць стужку пра архітэктурныя помнікі старажытнай Беларусі. Так пры знаёмстве я даведаўся, што гісторыя нашага краю — прадмет цікавасці Юрыя Мікалаевіча. Ды не проста цікавасці, а вялікага інтарэсу, грунтоўных ведаў, магу цяпер сведчыць. Столькі гадоў быў звязаны з ім кіназваротам да малавядомых старонак мінулага краіны — што далей, то глыбейшай даўніны...

Яго не бянтэжыла, асабліва — пры рабоце ў апошнія гады, што з тае даўніны для экраннага расповеду не стае выўленчага матэрыялу. Кіно ж гэта кіно: у дакументальным кінааповедзе сумнавата чуць адно толькі знятага расказчыка і не атрымліваць візуальнага ўяўлення аб тым часе і яго героях. Юрый Мікалаевіч выкарыстоўваў калісьці недапушчальнае ў дакументалістыцы — а цяпер нярэдкае — рэканструяванне падзеі, акцэра ў абліччы персанажа.

Так, прапанаваў я некалькі гадоў таму падаць у “Белвідэацэнтр” заяўку на стварэнне стужкі пра Аляксандра Савіцкага. На пачатку мінулага стагоддзя жыў на Палесці такі, як прынята іх называць, мясцовы Робін Гуд. Не даваў праходу багачам, але карыстаўся сімпатый сялянскай беднаты. Доўгі час з’яўляўся цяжкім

галаўным бодем паліцэйскага ведамства. Урэшце быў высачаны паліцыяй і забіты пры перастрэлцы... Стаў на Палесці легендай і прататыпам героя рамана Леаніда Андрэева “Сашка Жэгулёў”. Рамана, якім аўтар ганарыўся, але які быў спярша абсалютна не прыняты Максімам Горкім і паклаў канец сяброўству гэтых пісьменнікаў. Словам, быў для фільма, як мне здавалася, драматургічны стрыжань. Да таго ж, я калісьці апублікаваў у часопісе, а потым — у адной са сваіх кніг вялікае эсэ пра Савіцкага, у час працы над якім пазнаёміўся ў маскоўскім архіве з дакументамі паліцыі пра яго, зрабіў для сябе фотакопіі.

Юрый Мікалаевіч як героя фільма Савіцкага убачыў. Але каб расказаць не пра яго аднаго, а знайсці кагосьці яшчэ з падобным лёсам! Тады б тэма была: беларускія Робін Гуды. На адлегласці дзіўлюся, як гэта адразу не прышло мне ў галаву? А тады прайшоў месяц ці два, пакуль сцяміў: правобраз пушкінскага Дуброўскага беларускі шляхціч Павел Астроўскі — вось “напарнік” для Савіцкага! І, пры ўсёй павазе да Андрэева, па вядомасці “Сашку Жыгалёву” не раўняцца з “Дуброўскім”. Адно бядо: фатаграфія Савіцкага ў мяне ёсць, Астроўскага ж наўрад ці хто замалёўваў.

Аднак Цвяткоў “далучэннем” Астроўскага да Савіцкага загарэўся. Няма ягонага занатаванага аблічча? Плядач атрымае! І калі фільм “Робін Гуды з беларускімі імёнамі” здымаўся, было радасна бачыць, як з таго, што рабілася артыстам Віктарам Манавым — то расказчыкам пра Астроўскага, то, у нейкай

ступені, выканаўцам яго ролі, — вымалёўваўся нават знешні выгляд героя.

У біяграфіі рэжысёра Цвяткова нямала пастаўленых ім ігравых карцін. Пры здымках нашай апошняй дакументалістыкі як жа адчуваўся яго любоў да работы з акцэрамі, дастатковы вопыт у гэтым! Неігравое з ігравым арганічна спалучаюцца ў плыні гэтых дакументальных кінааповедзі.

30 снежня, за два дні да Новага года, ён выйшаў з бальніцы. Трапляць туды апошнія два — тры гады яму даводзілася часта. Неабходнасць легчы на бальнічны ложка, здаралася, прыпадала на дні, калі запускаўся ў вытворчасць наш новы фільм, калі Юрый Мікалаевіч трапятліва чакаў пачатку здымак. А тут — на табе! Божухна, колькі тады нагаворвалі мы на свае мабільнікі! Бо сцэнарыі карціны і рэжысёрская эксплікацыя абавязкова былі пры ім і ў бальнічнай палатцы. Ледзь толькі боль крыху адпускаў, ён пачынаў тэлефанаваць мне, я ў бальніцу — яму: удакладнялі рознае для будучых здымак.

Сцэнарыі задуманага фільма пра Тадэвуша Касцюшку яшчэ не быў здадзены ў “Белвідэацэнтр”, дзе планавалася здымаць. Колькі часу перад тым Юрый Мікалаевіч прывёз мне запіс свайго бачання стужкі. Улічваючы тое і, вядома, узбагаціў-

шы матэрыял сваёй візуалізацыяй, я павінен быў знайсці для перанасычанага падзеямі гістарычнага матэрыялу лаканічную і займальную апавядальную драматургію...

Засеў у Нацыянальнай бібліятэцы над літаратурай пра Касцюшку, нешта “выседзеў” і, задаволены, пазваніў Юрыю Мікалаевічу. Ды пачуў ад яго жонкі Таццяны Аляксандраўны сумнае паведамленне: ён зноў у бальніцы. Не ведаючы, у якім стане і настроі хворы будзе, калі яму патэлефаную, вырашыў не рабіць гэтага. Толькі папрасіў Таццяну Аляксандраўну перадаць яму, што мой варыянт сцэнарыя — гатовы...

І вось, 30 снежня чую ў тэлефоннай слухавцы ягоны голас. Ён — дома. Хоча хутчэй прачытаць напісанае мною. Заўтра раніцай да мяне пад’едзе. Хоць не на машыне, як звычайна, прыезджаў да мяне, безаўтамабільнага, а на трамвайчыку, але прыедзе. Я запярэчыў: сам прыеду да яго са сцэнарыем. Прыехаў. Убачыў яго яшчэ больш схудлым, бледным, але згаладалым па працы. Прачытаўшы прывезенае, узрадаваў мяне: сказаў, што не бачыць патрэбы што-небудзь у напісанае мною даваць, ці папраўляць у ім. Дачка мой машынапіс размножыць на камп’ютары, і адразу пасля навагодніх дзён ён аднясе сцэнарыі ў “Белвідэацэнтр”. Тым больш, адтуль “падганяюць”...

Ёта была наша апошняя дзелавая размова.

Пасля Новага года ён зноў адчуў сябе вельмі кепска. І ўжо не ачуняў. Не дажыў дваццаці дзён да свайго 70-годдзя...

Уладзімір МЕХАЎ

Гран-пры за 150 секунд

Міжнародны дзіцячы конкурс песні “Еўрабачанне-2011” адбудзецца ў Арменіі ў снежні гэтага года. Каб трапіць на яго, усе ахвотныя маленькія артысты, якім у дзень правядзення будзе ад 10 да 15 гадоў, ужо могуць падаваць заяўку на ўдзел у нацыянальным адборачным туры — рэспубліканскім дзіцячым конкурсе “Песня для Еўрабачання”.

Як адзначылі ў прэс-службе арганізатара нацыянальнага конкурсу — Белтэлерадыёкампаніі — прыём заявак з песнямі будзе доўжыцца да 11 красавіка. Кампазіцыю павінен напісаць сам канкурсант, у тым ліку пры дапамозе дарослых, на рускай або беларускай мове. Ранейшае яе выкананне не дапускаецца. Працягласць песні — ад 2 хвілін 30 секунд да 2 хвілін 45 секунд.

У чэрвені журы назаве каля 10 паўфіналістаў, якія выканаюць свае кампазіцыі на фінальным гала-канцэрце. У адрозненне ад конкурсу “Еўрабачання” для дарослых выканаўцаў, выбраць маленькіх артыста маюць магчымасць, акрамя журы, яшчэ і тэлеглядачы шляхам галасавання.

Відовішчны фінал адбудзецца ў верасні, яго будзе трансіраваць Першы канал.

Шаляпін у Мінску

У Музеі гісторыі горада Мінска працуе выстаўка жывапісных работ Уладзіміра Чарнышова “Шаляпін у Мінску”.

На палотнах мастака Шаляпін паўстае ў розных тэатральных вобразах: Івана Жалівага, Мефістофеля і іншых. Прадстаўленыя на выстаўцы фатаграфіі грым-партрэтаў дазваляюць ацаніць майстэрства пераўвасаблення вялікага спевака.

Сярод карцін ёсць і некалькі работ, якія выяўляюць Шаляпіна ў Мінску. Ён некалькі разоў наведваў Беларусь. Так, спявак быў тут з канцэртам 8 сакавіка 1896-га. Аб гэтым сведчыць газета “Мінский листок” ад 12 сакавіка 1896 года: “Канцэрт Ф.І. Шаляпіна ў Мінску, у зале Грамадскага сходу з удзелам Г.І. Раманоўскага (фартэпіяна) прайшоў з вялікім поспехам. Выклікам і апладысмантам не было канца. Па агульным патрабаванні публікі спадару Шаляпіну давялося спець шмат нумароў звыш праграмы”.

Ул. інф.

Люстэрка ў Палацы

У Рэспубліканскай мастацкай галерэі “Палац мастацтва” працуе персанальная выстаўка вядомага мастака Аксана Аракчэвай “Зазірнуць у люстэрка душы”.

Сваю экспазіцыю яна прысвяціла бацьку, заслужанаму дзеячу мастацтваў Беларусі Барысу Аракчэву, юбілейная выстаўка якога экспануецца тут жа, у Палацы (гл. “К” № 5 за 2011 г.).

Вось што кажа пра сваю выстаўку Аксана Барысаўна: “Гэта — своеасаблівае справядзача перад маім першым настаўнікам — бацькам. Я прысвячаю яму гэтую экспазіцыю як знак пашаны перад Вялікім Майстрам, Педагогам і цудоўным Чалавекам! Хачу каб ён парадаваўся маім поспехам, каб даў параду. У маім жыцці не было больш далікатнага настаўніка. І ў гэтым яго прафесійная мудрасць”.

Наш кар.

Толькі лянiвы не пісаў, што Маладзёжны тэатральны форум “M.@rt.кантакт”, які пяць гадоў таму ўзнік у Магілёве, за даволі кароткі час свайго існавання паспеў стаць не толькі знакавай культурнай падзеяй краіны, але і своеасаблівым “заканадаўцам” тэатральных пошукаў, цікавых для маладых беларускіх творцаў. У чаканні шостага фестывальнага тыдня мы вырашылі высветліць, які ж “асартымент” прапануе аматарам гэтага віду мастацтваў “M.@rt.кантакт” у гэтым годзе.

Да засталося...

Зазірнуць у фестывальнае “меню”

— Што за час свайго існавання даў “M.@rt.кантакт” непасрэдна Магілёўскаму абласному драматычнаму тэатру?

— Галоўнае і самае відавочнае — магчымасць бачыць у сваім тэатры, на ўласнай пляцоўцы калектывы, якія прадстаўляюць накірункі і тэндэнцыі, актуальныя ў сучасным тэатральным мастацтве. І, канешне ж, прыцягнуць увагу да самога нашага тэатра. Мы стараемся не кансервавацца, цешачыся з уласных “хатніх радасцей”, а імкнёмся існаваць у кантэксце, і такім чынам, праз наш фестываль, абазначаем сябе ў сістэме каардынат сучаснага тэатральнага працэсу.

Мы пазіцыянуем “M.@rt.кантакт” як фестываль камерны, інтэлігентны і эксперыментальны. Таму не проста запрашаем на форум цікавыя спек-

Для рэжысёра Кацярыны Аверкавай, якая ў апошнія гады ўласным прыкладам абвясціла тэзіс аб адсутнасці цікавай маладой рэжысуры ў нашай краіне, “M.@rt.кантакт” стаўся своеасаблівым “шляхам” у прафесію, тымі кропкамі, якія ў розныя гады шмат у чым вызначалі вектары творчых пошукаў.

— Кацярына, сёння вы — галоўны рэжысёр Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра, але ж ваша ўзаемнае з тэатрам “знаёмства” адбывалася акурат дзякуючы таму, што ў розныя гады вы з’яўляліся ўдзельніцай фестывалю “M.@rt.кантакт”. Якія з тых уражанняў запамніліся вам найбольш?

— Першае, на што кожны раз звяртала ўвагу, прывязджаючы на гэты маладзёжны форум, — высокі ўзровень арганізацыі. Нас заўсёды добра і цёпла сустракалі, усё было дакладна расплывана: і праца, і культурная праграма. Гэта, пагадзіцеся, важна, ды і вельмі прыемна, калі ты, прывязджаючы на “M.@rt.кантакт”, не пачуваеш сябе няёмка, а адразу ж акунаешся ў цёплую фестывальную атмасферу. І другое нязменна пазітыўнае ўражанне ад магілёўскага форуму —

З лабараторыі — у студыю

Агульныя кропкі дзёрзкасці

шырокая праграма, магчымасць знаёмства і абмену вопытам з шэрагам цікавых творчых калектываў.

— А што наконт працы ў рамках фестывалю? Вы ж за час яго існавання паспелі праявіць сябе і ў фармаце Лабараторыі маладой рэжысуры, і як актрыса ў спектаклях “Не танцы” і “Safe Паглынанне” Яўгена Карняга. Дзе ж цяпер?

— Галоўная спецыфіка Лабараторыі маладой рэжысуры палягала ў тым, што ты першапачаткова не ведаеш, з якімі акцёрамі давядзецца мець справу, так што, па сутнасці, атрымліваеш “ката ў мяшку”. І твая задача — быць гатовым да таго, каб знайсці агульныя кропкі судакранання, адкрыць адно аднаго для таго, каб у выніку атрымалася супрацоўніцтва. Нам удалося знайсці гэтыя агульныя ноты практычна ў першы ж дзень, так што сам далейшы творчы працэс прыносіў творчую асалоду — акцёры працавалі з задавальнен-

нем. Што ж да маёй акцёрскай працы ў пастаноўках Яўгена Карняга, дык іх можна назваць экстрэмальнымі: мы, акцёры, практычна перад кожным спектаклем не ведалі, як гэтым разам успрымуць яго гледачы. І таму кожным разам той выклік, з якім мы выходзілі, прыносіў пэўны выплеск адрэналіну ў кроў.

— Пасля такіх выхадаў ці страшна было прыйсці ў Магілёўскі тэатр як галоўны рэжысёр?

— Скажам так: менш страшна, чым выходзіць на сцэну ў рамках “M.@rt.кантэсту”. Таму што я ўжо ведала палову трупы: каго — па лабараторнай рабоце, каго — бачыла ў спектаклях тэатра. Так што ішла да знаёмых і “не чужых” мне людзей.

— І чым жа вы іх “купілі”?

— Працай. Агульная справа — толькі яна здольная стварыць атмасферу творчага і чалавечага даверу адно да аднаго. Усе без выключэння акцёры ў любым тэатры жадаюць іграць у добрых спектаклях.

— Што прадывітвала выбар “Падзеі” Уладзіміра Набокава ў якасці вашага рэжысёрскага дэбюту ў Магілёве?

Папраўка на кантакт

Дырэктар Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра Андрэй НОВІКАЎ нязменна “трымае планку” творчага і арганізацыйнага складніка “M.@rt.кантэсту”. Што раз фестывальнае афіша не стамляецца здзіўляць самых спакушаных у тэатральных справах. А тыя бурныя дыскусіі, што вядуцца ў фестывальным клубе, нярэдка выходзяць за рамкі абмеркавання канкрэтных пастановак, звяртаючыся да канцэптуальных пытанняў развіцця тэатральнага мастацтва на сучасным этапе.

— Андрэй Фёдаравіч, на парозе другой фестывальнай “пяцігодкі” якія прынцыповыя дасягненні і здабыткі “M.@rt.кантэсту” вы можаце назваць?

— Мы ніколі не гналіся за тым, каб прывозіць у Магілёў якія-кольвечы модныя і супердарагія “брэндавыя” пастаноўкі. Галоўнай задачай “M.@rt.кантэсту” было — мець роўны, дастаткова высокі мастацкі ўзровень, прытрымліваючыся зададзенага маладзёжнага фармату. І, мяркуючы па тых водгуках у прэсе, што суправаджалі кожны фестываль, акурат гэта нам удалося.

— А якія “водгукі” на форум у горадзе?

— Мяркуюць самі: сёлета мы пусцілі ў продаж білеты на фестывальныя спектаклі роўна за два месяцы, і на дадзены момант 70 працэнтаў іх магіляўчане ўжо раскупілі!

— Значыць, інтарэс да “M.@rt.кантэсту” ў горадзе сведчыць пра наяўнасць “свайго” фестывальнага гледача?

— Менавіта так. Прыкладам, сёлета шмат пяталіся, ці будзе ў фестывальнай афішы Арлоўскі тэатр “Свабодная прастора”, які тройчы прывязджаў у Магілёў і заўсёды выступаў вельмі ярка, або Пермскі тэатр “Ля моста”, што літаральна скарэй усіх сваім МакДонахам. Адчуваючы гэты інтарэс з боку тэатральных прыхільнікаў, мы, канешне ж, запрасім іх да нас яшчэ. Але ў гэтым годзе з вядомых гледачам калектываў будучы толькі Купалаўскі тэатр ды наш, усе астатнія — упершыню на форуме. Яны розныя па жанры, па стылістыцы існавання, але ў аснове ўсіх іх — добрая, высокакаласная літаратура: Гогаль, Набокаў, Зорын, Рот...

— Такім чынам, раблю выснову, што адзін з важных для вас крытэрыяў пры выбары фестывальнага спектакля — літаратурная аснова?

— Так, прынцыповая пазіцыя “M.@rt.кантэсту” — збіраць у афішы форуму найперш густоўны матэрыял. Прыкладам, я ніколі не запрашу на фестываль пастаноўку па п’есе Рэя Куні. І не таму, што гэта дрэнная драматургія. Яго п’есы — камерцыйныя, добра збітыя, і карыстаюцца вялікім глядацкім попытам. Яны — цудоўны варыянт для гастролей, дзе тэатры за кошт іх збіраюць гледачоў і, адпаведна, касу. Але гэта — не прадмет фестывальнай увагі.

таклі — для нас важны менавіта сучасны тэатр, актуальныя пошукі, новыя формы. Адпаведна, перавагу аддаём найперш творчым эксперыментам.

— Якія ж цікавыя эксперыменты чакаюць гледачоў сёлета?

— Скажу так: практычна кожны фестывальны спектакль — гэта эксперымент у той або іншай сферы. Прыкладам, “Каляда-тэатр” прапануе сваю версію “Рэвізора” — іх нечаканы, востры падыход да класічнага твора ўжо сам па сабе эксперымент, які, да слова, стварае цудоўнае дыскусійнае поле для разваг аб сучасным тэатральным пошуку. “Тэатр.ДОС” прапануе, так бы мовіць, аўтэнтычны варыянт працы з сучасным тэкстам. І нягледзячы на тое, што сёння кажуць, нібыта новая драма памі-

рае, акурат яны, з’яўляючыся адкрывальнікамі і “ідэолагамі” гэтага накірунку ў тэатры, будучы цікавыя для стварэння карціны аб літаратурна-сцэнічных пошуках пачатку XXI стагоддзя.

Традыцыйна адным з важных момантаў “M.@rt.кантэсту” з’яўляецца правядзенне майстар-класаў для нашых акцёраў. І сёлета мы таксама прадоўжым гэтую практыку. Запрашаем такіх знаных у сучасным тэатры прафесіяналаў, як Грыгорый Казлоў, Мікалай Каляда: перакананы, што шмат цікавага і карыснага яны змогуць даць пад час сваіх майстар-класаў.

— Ды ўсё ж, ці варта чакаць нечага новага ў самой структуры фестывалю?

— Натуральна, “M.@rt.кантакт” — не кансерваваны форум: практыка і нашы назіранні за вынікамі работы прыводзяць да пэўных “паправак”. Прыкладам, Майстэрня маладой рэжысуры ўжо не будзе існаваць у тым выглядзе, як раней, калі мы запрашалі рэжысёраў-пачаткоўцаў і давалі ім магчымасць на працягу фестывальнага тыдня стварыць разам з магілёўскімі акцёрамі невялікія міні-спектаклі. Практыка паказала, што, нягледзячы на творчы азарт, праца гэтая нікуды далей не развілася. І таму сёлета мы ідзем іншым шляхам: у рамках майстэрні з нашымі акцёрамі будзе працаваць толькі адзін малады рэжысёр. Сёлета гэта — Яўген Карняг, які па выніках тыдня прадставіць сваю распрацоўку: эскіз пластычнага спектакля “Інтэрв’ю” па матывах казак братаў Грым. Вынік працы пакажа, ці варта гэтая распрацоўка таго, каб ператварыцца ў поўнаватрасны спектакль на нашай сцэне. Бо я перакананы: любы творчы пачынанні, асабліва — маладых, павінны мець перспектыву сваёй далейшай рэалізацыі, выхаду на прафесійную сцэну да шырокага гледача. У гэтым палягае і ідэя нашага форуму.

Сцэна са спектакля “Офіс” у рэжысуры Кацярыны Аверкавай.

— Па-першае, я даўно хацела паставіць акурат гэты матэрыял. І потым, “Падзея” — цудоўная аснова для глыбокага знаёмства з трупай, для добрай акцёрскай работы. Бо для мяне прынцыпова было пачаць не з “рэжысёрскіх” эксперыментаў, а менавіта з сутворчасці з акцёрамі. Дарчы, у спектаклі занятая практычна палова трупы, прычым як пакаленне мэтраў магілёўскай сцэны, так і маладыя акцёры.

— Ведаю, што вы шмат працуеце з моладдзю ў рамках тэатральнай студыі...

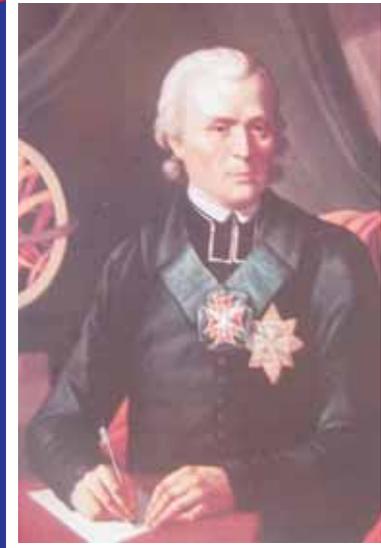
— Так, сёлета мы набралі новы склад студыйцаў. На дадзены момант адбываецца навучальны працэс, трэнінгі, праца над эцюдамі — іншымі словамі, падрыхтоўка да таго, што ўяўляе з сябе тэатральная творчасць. Але ж у будучым, натуральна, мы плануем з імі і ўласныя пастаноўкі. Мая задача — “ажывіць” малую сцэну тэатра, вярнуць ёй першапачатковае прызначэнне эксперыментальнай пляцоўкі, якая будзе не дубліраваць вялікую сцэну, а, хутчэй, ствараць ёй творчую альтэрнатыву і своеасаблівую канкурэнцыю. На гэта я арыентую студыйцаў. Сёлета на малой сцэне мы запусцілі праект драматургічных чытанняў твораў, у якім яны таксама бяруць удзел, поруч з іншымі акцёрамі тэатра. Гэтыя знаёмствы з работамі сучасных беларускіх драматургаў выклікаюць непадзробны інтарэс у калытэатральным асяродку. Ну, а неўзабаве, мяркую, з’явіцца тут і самастойныя эксперыментальныя пастаноўкі.

— У сёлетняй праграме “M.@rt.кантэсту” — ажно два вашы спектаклі: “Офіс” Купалаўскага тэатра і “Падзея”, прэм’ера якой і прымеркавана да фестывальнага тыдня. Як у чаканні фестывалю пачуваеце сябе ў ролі флагамана сучаснага беларускага маладзёжнага тэатра?

— Неверагодна страшна! Калі б я фарміравала афішу, наўрад ці рызыкнула паставіць побач два свае спектаклі. Хаця б таму, што гэта не вельмі сціпла...

— Мы ж у чаканні “M.@rt.кантэсту”, які сустрае прыхільнікаў тэатральнага мастацтва ўжо праз месяц, а таксама вашага прэм’ера на магілёўскай сцэне пажадаем зусім не сціпласці, а найперш, — творчай смеласці і прафесійнай дзёрзкасці!

Матэрыялы паласы падрыхтавала Таццяна КОМАНОВА

Святар і астраном

Род Пачобутаў-Адлянціцкіх згадваецца ў дакументах XVI — XVII стст. У прыватнасці, у 1536 годзе Мікалай Адлянціцкі і яго сын Себасцьян атрымалі за службу пры манаршым двары спадчынную шляхецкую годнасць і герб “Здарбожац”. Іхні далёкі нашчадак нарадзіўся 30 кастрычніка 1728 г. у вёсцы Сламянка, якая ўваходзіла ў тагачасны Гродзенскі павет.

У 1738 — 1745 гг. М.Пачобут-Адлянціцкі вучыўся ў Гродзенскім езуіцкім калегіуме, па заканчэнні якога ўступіў у Таварыства Ісуса. Таксама ён прайшоў і спецыяльны педагогічны курс у Слуцку, вывучаў філасофію ў Полацку, і менавіта ў гэтым старадаўнім беларускім горадзе пачалася яго дзейнасць у якасці настаўніка. Аднак неўзабаве ён быў пераведзены ў Вільню, дзе не толькі выкладаў, але і слухаў матэматычныя лекцыі Т.Жаброўскага, які на той момант лічыўся адным з лепшых вучоных Рэчы Паспалітай у галіне дакладных навук. Апошні заснаваў у 1753 г. астранамічную абсерваторыю, а таксама кардынальна змяніў праграму выкладання матэматыкі ў Віленскай езуіцкай акадэміі, увёўшы ў праграму, да прыкладу, дыферэнцыяльнае і інтэгральнае вылічэнні.

На працягу 1754 — 1764 гг. М.Пачобут-Адлянціцкі праходзіць усебаковую падрыхтоўку як вучоны-астраном і працягвае духоўную адукацыю. 18 мая 1760 г. становіцца каталіцкім святаром. Пасля атрымання ступені бакалаўра тэалогіі ён разам з Казімірам Нарушэвічам накіроўваецца за мяжу для далейшага паглыблення ведаў, але — у галіне астраноміі. Планавалася, што малады вучоны будзе працаваць у Марсэльскай астранамічнай абсерваторыі, на чале якой быў каралеўскі гідрограф, сябра-карэспандэнт Парыжскай акадэміі навук, езуіт Э.Пезэн. Ён хутка ўбачыў талент М.Пачобута-Адлянціцкага і прызначыў яго асістэнтам і намеснікам. Аднак палітычная сітуацыя ў Францыі для сяброў Таварыства Ісуса імкліва пагаршалася, вынікам чаго стала іх выгнанне ў 1762 г.

Тым часам вынікі даследчай працы Пачобута-Адлянціцкага атрымлівалі прызнанне вучоных і знайшлі адлюстраванне ў навуковым друку. Да прыкладу, у кнізе А.-Г.Паліяна “Мірная дамова паміж Джартам і Ньютанам” (1763 г.) былі

Інтэграл для акадэміі

У сусор’і “Цяльца Панятоўскага”

Сярод выбітных асоб XVIII ст., якія нарадзіліся ў Беларусі, Марцін Пачобут-Адлянціцкі займае асаблівае месца. Каталіцкі святар і манах-езуіт, астраном з еўрапейскай славай, асветнік, рэктар Віленскага ўніверсітэта — усё гэта адзін чалавек, якому было наканавана жыць і працаваць у адзін з найскладанейшых перыядаў гісторыі нашай зямлі.

змешчаны вынікі астранамічных назіранняў у Авіньёне, куды М.Пачобут-Адлянціцкі быў вымушаны выехаць. Там разам з К.Нарушэвічам 20 ліпеня 1763 г. ён назіраў закрыццё Антарэса — самай яркай зоркі сусор’я Скарпіёна. А.-Г. Паліян паведаміў аб высокай дакладнасці разлікаў маладых астраномаў і адзначыў, што іх Радзіма “можа ганарыцца, маючы такіх мужоў, якія пойдучы па следы бессмяртнага Каперніка і знакамітага Гевелія”.

Шлях насустрач зоркам

Па вяртанні з-за мяжы М.Пачобута-Адлянціцкага ўжо чакала пасада кіраўніка астранамічнай абсерваторыі і выкладчыка астраноміі ў акадэміі. Прыбыццё яго і К.Нарушэвіча ў 1764 г. слушна лічыцца важным пунктам у развіцці вышэйшай навучальнай установы ў Вільні. На пасадзе кіраўніка Віленскай астранамічнай абсерваторыі М.Пачобут-Адлянціцкі знаходзіўся да 1807 г.

Дзейнасць яго ў цэлым гарманічна спалучала фундаментальныя даследаванні з вырашэннем практычных задач. У межах праграмы па стварэнні карты Рэчы Паспалітай на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага пад кіраўніцтвам Віленскай астранамічнай абсерваторыі была вызначана геаграфічная шырата Беластока, Брэста, Ліды, Навагрудка, Ашмянаў, Відзаў, Вільні, Ваўкавыска ды іншых гарадоў і мястэчкаў. Пачатак гэтых прац быў адзначаны наданнем абсерваторыі статусу караўлеўскай, а яе кіраўніку — тытула каралеўскага астранома.

прапанаваў па выніках назіранняў увесці новае сусор’е — Каралеўскі Цялец Панятоўскага. Аснову яго павінны былі склаці некалькі зорак, якія ў “Альмагесте” Пталемея змяшчаліся каля Змеяносца і ўтваралі V-падобную групу. У святле сучасных гісторыка-астранамічных ведаў мы можам упэўнена сцвярджаць, што стварэнне новага зорнага “Цяльца” мела істотны навуковы мэты. Гэта перш за ўсё — жаданне прыцягнуць увагу да цікавай часткі зорнага неба. У прысвечаным Каралеўскаму Цяльцу Панятоўскага артыкуле, які быў змешчаны ў чацвёртым томе “Дадатку” да знакамітай энцыклапедыі Д.Дзідро і Д’Аламбера, французскі астраном Ж.-Ж.Ф. Лаланд пісаў: “М.Пачобут прапаноў-

вае да складання дакладна даследаваць размяшчэнне ўсіх зорак, з якіх складаецца яго новае сусор’е, нават тых, што магчыма заўважыць толькі пры дапамозе тэлескопа”. Інтуіцыя не падвяла віленскага астранома. У 1916 г. амерыканскі вучоны Э.-Э. Барнард

адкрыў зорку з найвялікшай уласнай хуткасцю, але вельмі малой бачнай велічынёй. І якраз адна з зорак Цяльца Панятоўскага стала арыенцірам да зоркі Барнарда. Гаворка пра 66 Змеяносца, якая ўваходзіць у склад астерызму “Цялец Панятоўскага”.

“Фізіка нябесная і зямная”

Пачобут-Адлянціцкі шмат увагі прысвячаў папулярныя навуковыя ведаў сярод шырокіх колаў насельніцтва. Да гэтага часу застаецца малавядомым вялікі артыкул кіраўніка Віленскай абсерваторыі “Астранамічныя звесткі аб зорках, Сонцы і планетах”, змешчаны ў “Віленскім календары” на 1775 г. У ім Пачобут-Адлянціцкі рашуча абвясціў усё іншыя сістэмы свету, акрамя геліяцэнтрычнай, паколькі яны супярэчаць “не толькі назіранням і тэорыі, але таксама бясконцай мудрасці, велічы і славе Вялікага Творцы”.

З першай паловы 1770-х гг. цікавасць кіраўніка Віленскай астранамічнай абсерваторыі звярнулася на складаны для даследавання аб’ект — Меркуры. Становішча бліжэйшай да Сонца планеты вызначала вельмі абмежаваны час для правядзення даследаванняў. Калі верыць легендзе, сам М.Капернік з жалею казаў, што яму ніколі не выпадала назіраць гэтае нябеснае цела. Ды і цяпер не кожны астраном можа сказаць, што ён “бачыў” Меркуры.

Аднак М.Пачобут-Адлянціцкі з характэрнай для яго энергіяй ажыццявіў праграму назіранняў Меркурыя: да прыкладу, у 1786-м іх было праведзена 60, а ў наступным годзе — звыш 120. Выніковыя даныя, атрыманыя ў Вільні, былі выкарыстаны Ж.-Ж.Ф. Лаландам для карэкцыі табліц руху Меркурыя, аб чым ён паведаміў у “Мемуарах” Парыжскай акадэміі навук. Як вядома, шматлікія даследаванні Меркурыя разам з каласальнай абагульняючай працай прывялі да адкрыцця анамалій у яго руху, якія ў XX ст. А. Эйнштэйн выкарыстае для абгрунтавання агульнай тэорыі адноснасці.

Сведчаннем міжнароднага прызнання М.Пачобута-Адлянціцкага стала яго абранне ў 1771 г. у склад Лонданскай акадэміі навук, а ў 1778 г. наданне звання сябра-карэспандэнта Парыжскай акадэміі навук.

Варта адзначыць і яшчэ пра адзін цікавы факт з дзейнасці вучонага. У сярэдзіне 1770-х гг. М.Пачобут-Адлянціцкі

“Культурная сталіца Беларусі — 2011”

Рукапісы і “Зенітка”

“Дзённікі, напэўна, — самы масавы жанр літаратуры. Іх пішуць усё: школьнікі, якія яшчэ не цалкам авалодалі арфаграфіяй, і старыя акадэмікі, што ўжо забываюць яе...”

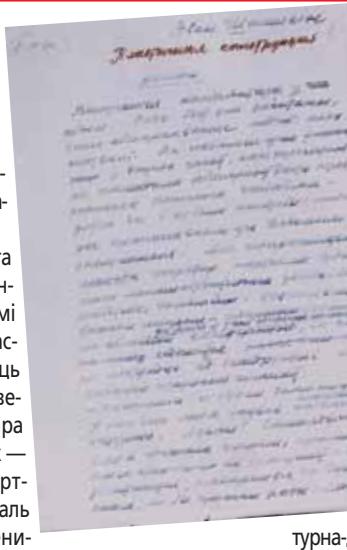
Гэтыя словы належыць народнаму пісьменніку Беларусі Івану Шамякіну, выстаўка да 90-годдзя якога працуе ў межах рэспубліканскай акцыі “Культурная сталіца” ў Гомельскім палацава-парковым ансамблі Румянцавых і Паскевічаў.

Устапіны класіка склалі ці не самы вялікі і цікавы раздзел выязнага дакументальнага праекта Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры “Іван Шамякін. Мае кнігі — мая біяграфія...”.

Першая тэма выстаўкі, якая атрымала назву, дзякуючы дзённікам-устапінам “Роздум на

апошнім перагоне”, ахоплівае дзіцячы і юначыя гады пісьменніка.

Другая тэма праекта ахоплівае творы пісьменніка, звязаныя з падзеямі Вялікай Айчыннай. Мастацкае слова дапаўняюць адметныя і цікавыя сувеніры, што нагадваюць пра падзеі вайны, сярод якіх — драўляныя фігуры партызанаў, юбілейны медаль “25 лет бітвы под Ленино”, а таксама сувенір “Зенітка” (копія ўстаноўкі, на якой служыў Шамякін), падораны Івану Пятровічу Ваенным саветам Чырвонасцяжнай Беларускай ваеннай акругі.

У сваю чаргу, экспазіцыйны раздзел “З крыніц жыцця” ахоплівае творчы шлях пісьменніка, які быў непаруўна звязаны не толькі з яго ўласным лёсам, але і з жыццём краіны. А таму апрача ўзнагарод за вялікую творчую працу і актыўную грамадскую пазіцыю, у межах выстаўкі прадстаўлены самыя значныя творы Шамякіна, у тым ліку шматлікія іх пераклады на замежныя мовы.

Невыпадкова выклікаюць цікавасць ці не кожнага госця літаратурна-дакументальнага праекта пажоўкля, але акуратна напісаныя старонкі са знакавымі твораў Івана Шамякіна, якія дазваляюць прасачыць за хадой думак творцы.

На здымку: старонка аўтографарамана “Атланты і карыятыды”.

Мультикультурны Нёман

“Галасы Панямоння: гісторыя, культура, лёсы аднаго еўрапейскага маштабу” — кніга пад такой назвай была прэзентавана напрыканцы XVIII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу.

Панямонне — унікальны гісторыка-этнаграфічны рэгіён Беларусі, які славіцца адметнымі народнымі спевамі ды архітэктурнымі слаўтасцямі, размешчанымі ўздоўж прынаводнай ракі, і стагоддзямі пывабліваў падарожнікаў чароўнай прыродай.

Менавіта пра старадаўнія часы і згадвае ў сваёй кнізе Увэ Рада. Гэты нямецкі даследчык і ван-

Артыкул быў накіраваны перш за ўсё супраць астралагічных забабонаў. Як падкрэслівае сам М.Пачобут-Адлянціцкі, шчасце чалавека залежыць не ад становішча нябесных цел, а ад асветанасці розуму, сардэчнай прастаты і дабрыні спраў. На думку вучонага, астраномія і іншыя навукі, перш за ўсё “фізіка нябесная і зямная”, вядуць чалавека праз пазнанне таямніц Сусвету да шанавання Бога. Сярод іншага, у артыкуле М.Пачобута-Адлянціцкага падрабязна разгледжаны пытанні будовы Сонечнай сістэмы, а Меркурыю, Венеры, Марсу, Юпітэру, Сатурну прысвечаны асобныя раздзелы. Вялікі аб’ём адведзены звесткам аб Зямлі, яе руху.

Ордэн Белага Арла і брыльянтавы пярсцёнак

Нарэшце ў 1780 г. М.Пачобут-Адлянціцкі стаў рэктарам Віленскага ўніверсітэта. Вучонаму давялося ўзначаліць арганізацыю сістэмы асветы ў Вялікім Княстве па прапанаваным Адукацыйнай камісіяй праграмах. І каласальная праца М.Пачобута-Адлянціцкага ў гэтай сферы не засталася без увагі. Яшчэ ў 1775-м кароль Рэчы Паспалітай загадаў вырабіць медаль з яго партрэта, а ў 1785 і 1793 гг. узнагародзіў ордэнамі Святога Станіслава і Белага Арла адпаведна. Прыняцце канстытуцыі 1791 г. ён успрыняў з вялікім энтузіязмам, паспяхова абараняў рэформы ў галіне асветы на гродзенскім сейме 1793 г., пазней падтрымаў паўстанне Т.Касцюшкі, ахвяраваў значныя сродкі на патрэбы войска. Пасля апошняга падзелу Рэчы Паспалітай у 1795 г. вядомасць і аўтарытэт дапамаглі М.Пачобуту-Адлянціцкаму на пэўны час захаваць без істотных змен становішча ў адукацыйных справах. Але пагаршэнне зносінаў з царскімі ўладамі прывяло да адстаўкі вучонага з пасады рэктара ў 1799 г.

Апошнія дзесяць гадоў жыцця М.Пачобут-Адлянціцкі працягвае навуковую працу, ажыццяўляе праграму назіранняў малых планет Сонечнай сістэмы. Ягонныя веды і вопыт былі запатрабаваны пры ажыццяўленні новай рэарганізацыі Віленскага ўніверсітэта. У 1807 г. куратар Віленскай навучальнай акругі А.-Е. Чартарыйскі і міністр асветы П.Завадоўскі прадставілі хаданіцтва аб спецыяльным павышэнні пенсіі для М.Пачобута-Адлянціцкага. Імператар Аляксандр I не толькі пагадзіўся з прапановай аб павышэнні пенсіі, але і падарыў віленскаму астраному брыльянтавы пярсцёнак. У 1807-м М.Пачобут-Адлянціцкі паступова адыходзіць ад актыўнай дзейнасці і перадае абсерваторыю Яну Снядэцкаму. У наступным годзе ён пакідае Вільню і да канца жыцця жыве ў Дынабургскім езуіцкім кляштары.

Павел КОСМАЧ, кандыдат гістарычных навук
На здымках: партрэт М.Пачобута-Адлянціцкага пэндзля мастака Ю.Аляшкевіча; выява сусор’я “Цялец Панятоўскага”; тэлескоп — падарунак Радзівілаў Віленскай абсерваторыі.

дроўнік цікавіцца воднымі артырыямі Усходняй Еўропы, і таму цалкам не выпадкова, што свой позірк ён скіраваў на мінулае і сучаснае ўнікальнага рэгіёна. Аўтар разам са сваёй жонкай Інкай Шванд праехаў уздоўж усяго Нёмана — ад вытока да вусця, — і пад час падарожжа сустраўся з мясцовымі жыхарамі. Кніга напісана ў жанры рэпартажу з элементамі эсэ і праілюстравана фотаздымкамі.

На старонках “Галасоў...” можна даведацца пра прускую каралеву Луізу, жонку Фрыдрыху Вільгельма II, пра пераправу Напалеона, пра прыгажосць Куршскай касы, уключанай у Спіс сусветнай спадчыны, пра гісторыю і сённяшні дзень Нёмана...

І.Шрэдар.

Памятаю, як кожны год (23 лютага і 25 ліпеня, у Дзень Ваенна-марскога флоту) да гэтага помніка прыходзілі балтыйскія маракі і курсанты Ваенна-марскоў акадэміі, клалі да яго падножка кветкі і — чамусьці — дробныя манеты. Потым нехта сказаў, што гэты манумент цалкам быў збудаваны на матроскія пятакі і афіцэрскія рублі, а не “па вышэйшым загадзе імператара”.

Так, я і тады ведаў, што аўтарам помніка з’яўляецца таленавіты скульптар, акадэмік Іван Шрэдар, які разам з Міхаілам Мікешыным працаваў над буйным манументам “Тысячагоддзе Расіі” для Ноўгарада, але хто ён і адкуль родам, было невядома. І толькі праз шмат гадоў, ужо ў Мінску, выпадкова даведаўся, што Шрэдар — наш зямляк: з Віцебшчыны! Тут нічога дзіўнага няма: практычна ва ўсіх, праўда, вельмі кароткіх, біяграфіях скульптара нідзе не гаворылася пра месца яго нараджэння. Звестак пра канкрэтны пункт (горад ці маёнтак) Віцебскай губерні, дзе ён з’явіўся на свет, я таксама пакуль не знайшоў. Але высветліць ужо тое, што ён і ягоныя бацькі — з Беларусі, з Віцебшчыны, — гэта вялікая справа!

Пра яго дзяцінства таксама нічога не вядома. Я толькі знайшоў той факт, што ягоны тата — Мікалай Іванавіч Шрэдар — быў дваранінам. І што герб Шрэдраў упісаны ў Агульны гербоўнік дваранскіх родаў Расійскай імперыі (ч. 13, с. 169): двое чорных бараноў трымаюць шчыт з адлюстраваннем белага чайкі на блакітным фоне, а на жоўтым — змей, які абвівае якар; зверху — рука з мячом; унізе, на стужцы герба, надпіс пра веру і давер: “Verus et fidus”. Магчыма, род Шрэдраў калісьці быў звязаны з морам. Але вядома, што ў 20-я — 30-я гады XIX ст. бацька працаваў на пасадзе губернатара Віцебска, Арла, Рязані. І, дарэчы, ён як правадзейны стацкі саветнік валодаў не толькі шыкоўным домам, але і некалькімі сотнямі прыгонных сялян. Ён памёр у 1849-м, калі Івану споўнілася 14 гадоў.

Што было далей? А далей шлях хлопчыка як сына двараніна ляжаў у адну з самых элітных навучальных устаноў Расійскай імперыі — Пажскі корпус Яго Імператарскай Вялікасці. Пасля вучобы камерпаж Іван Шрэдар быў выпушчаны з “правамі трэцяга разраду” і чынам карнета лейб-гвардыі ва Уланскі полк, і менавіта тут упершыню захапіўся лепкай і рысаваннем. Ён кавалерыйскі полк быў сфарміраваны ў Варшаве і складалася, у асноўным, з ураджэнцаў Беларусі і Польшчы. Шэфам палка быў спадчыны царска-царскі Мікалаевіч — будучы імператар Аляксандр II. Пры Шрэдраў камандзірамі палка былі спачатку Сяргей Безабразав, потым, з 1849 года, генерал-маёр Карл Прытвіц, а пасля — палкоўнік Маўрыкій Берцье. Усе яны да захопленасці Шрэдра рысаваннем адносіліся з разуменнем. Урэшце, у тыя часы падобнае “хобі” маладых афіцэраў падтрымлівалася начальствам, канешне, у межах разумнага. Менавіта ў ваенных установах пачыналася творчасць такіх “знакавых” асоб, як П.Фядотаў, В.Верашчагін, А.Гараўскі, Я.Суходольскі, Г.Дзяржавін, А.Палажаеў, М.Лермантаў, А.Купрын...

А тут — Крымская вайна. І бравы карнет Іван Шрэдар, які тады ахоўваў “прыбрэжжа Санкт-Пецярбургскай губерні”, апынуўся сярод абаронцаў Севастопалю. Дзесьці побач, на 4-м бастыёне Малахава кургана, ваяваў і малады артылерыст, падпаручнік Леў Талстой. Можна, яны і сустра-

...Мы часта прыходзілі да гэтага помніка, які быў пастаўлены так, нібыта вырастае проста з самой Нявы! Сярод усіх піцерскіх манументальных работ ён тады здаваўся адным з самых натхнёных, нават больш, чым Медны вершнік. Заўсёды ўзнікала адчуванне, што мы прыходзілі не да вялікага, адважнага маралаўца-падарожніка, аддаленага ад нас часам, а сустракаліся з мудрым, мяккім чалавекам, не па ўзросце зграбным і лёгкім. І ні адміральскі мундзір, ні корцік на поясе, ні яго дваранскае паходжанне не рабілі яго ўрачыстым, парадным, “збранзавелым”, адчужаным ад людзей, якія яго наведвалі. Мы ўспрымалі Івана Крузерштэрна (гаворка — менавіта пра яго) проста як камандзіра карабля “Надзея”, які цэлыя тры гады плаваў па марах-акіянах, а калі вярнуўся ў Кранштат, усіх уразіў тым, што за гэты час ні адзін чалавек з яго каманды не памёр і нават не захварэў! А надпіс на помніку, што быў адкрыты 6 лістапада 1873 года насупраць Марскога корпусу, абвяшчаў: “Першаму плавацелю вакол свету, начальніку 1-й кругасветнай экспедыцыі, заснавальніку айчыннай акіяналогіі, адміралу Івану Крузерштэрну”. І што яшчэ цікава: гэты помнік мае адну адметнасць: ён з’яўляўся адзіным манументам у Санкт-Пецярбургу, які спінай быў павернуты да Вялікай Нявы. Усе астатнія, што знаходзяцца ля прыбрэжнай паласы, пастаўлены тварам да ракі...

“Verus et fidus” Івана Шрэдра

Герб роду Шрэдраў.

Магутны разец афіцэра з Віцебшчыны

І.Шрэдар. Фрагмент барэльефа “Пісьменнікі і мастакі”.

каліся? Пасля завяршэння Крымскай кампаніі і перафарміравання палка ў некалькі дзеючых і рэзервовых эскадронаў Шрэдар у 1856 годзе быў звольнены з ваеннай службы “за болезню для определения к статским делам, с переименованием в губернские секретари”. Але ісці па бацькоўскіх слядах Іван Мікалаевіч не збіраўся. Чыноўніцтва было зусім не для яго: толькі мастацтва, толькі скульптура, і нічога больш! Нябожчык тата, на думку сына, хаця і быў выдатным чыноўнікам, мог бы яго зразумець: “Verus et fidus”!

Наогул, тэма пад умоўнай назвай “З ваенных — у культуру і мастацтва” вельмі цікавая, і пакуль нікім грунтоўна не распрацаваная. А ўнікальных прыкладаў таму шмат. Дарэчы, падпаручнік Леў Талстой менавіта ў час прабывання ў арміі на Каўказе і ў Крыме стаў выдатным пісьменнікам, стварыўшы знакамітыя “Севастопальскія апавяданні”. І мала хто ведае, што яго сацыяльную “Песню пра бітву на рацэ Чорнай” распявалі салдаты і афіцэры на прывалах, і яна ўвайшла ў ваенны фальклор.

Не ведаю падрабязнасцей таго, які асабісты баявы ўклад унёс Шрэдар у абарону Севастопалю, але несумненна тое, што гэты крымскі перыяд, гэты вопыт удзельніка вялікай расійскай драмы далі яму вельмі шмат для асэнсавання сваіх будучых мастацкіх герайчых тэм і вобразаў. Дастаткова сказаць, што яго разцу належаць помнікі кіраўнікам Севастопальскай абароны, з якімі мастак мог непасрэдна мець зносіны: Нахімаву, Карнілаву, Татлебену, а яшчэ — 12 бюстаў герояў-севастопальцаў для Гістарычнага музея ў Маскве.

На першых парах пецярбургскага навучання Шрэдару вельмі дапамог прафесар барон Пётр Клот, які, мабыць, хутчэй за ўсіх угледзеў ва учарашнім афіцэры талент скульптара. І менавіта з яго рэкамендацыі Іван трапіў у скульптурную майстэрню Мікалая Піменова. Яго творчая кар’ера развіва-

лася вельмі паспяхова. Яшчэ будучы студэнтам, вылепіў цягам адной зімы дзесць статуі для згаданага ноўгарадскага помніка!

Гісторыя стварэння гэтага грандыёзнага манумента вельмі няпростая, у чымсьці міфалагізаваная, асабліва што тычыцца аўтарства. Сёння ўсе ведаюць: аўтар — Міхаіл Мікешын, наш зямляк (пра ягонае жыццё і творчасць чытайце ў “К” №№ 14 — 15 за 2010 г.). Аднак гэта не зусім так. Калі б не Шрэдар, магчыма, такога помніка магло і не быць. Нагадаю, Мікешын па пакліканні не быў скульптарам: ён скончыў Акадэмію як жывапісец. Але калі ў 1857 годзе ўрадам быў абвешчаны адкрыты конкурс на праект помніка, мастак рашыў рызыкнуць. Звярнуўся да свайго блізкага сябра-равесніка — бескарыслівага і адказнага Івана Шрэдра, на якога ўскладаў вялікія спадзяванні, і атрымаўся цудоўны тандэм, які зрабіў немагчымае і надзвычайнае. Падкрэслію, Шрэдар меў дачыненне і да задумкі помніка: цалкам вылепіў яго скульптурны эскіз і мадэль у 1/5 натуральнай велічыні. Заўважу, што ў лік 129 чалавечых фігур (кожная да 3,3 метра ў вышыню) увайшлі і беларусы: палітычны і культурны дзеяч ВКЛ К.Астрожскі, архіепіскап, філосаф і пісьменнік Г.Каніскі, дзяржаўны дзеячы ВКЛ Гедымін, Альгерд, Вітаўт, Кейстут. Словам, сябры, нечакана для ўсіх пасівельных акадэмікаў і прафесараў, выйгралі конкурс! Хто б мог падумаць, што сярод 57 праектаў журы выбяраў работу жывапісца, нядаўняга выпускніка Акадэміі, які да таго ніколі не браў у рукі разец, і “зялёнага” вучня скульптурнага класа!

Тым не менш, Мікешын праект падпісаў толькі сваім імем, і ў далейшым лічыўся як бы адзіным аўтарам манумента. Але, дзеля справядлівасці, падкрэслію: Шрэдар асабіста вылепіў дзесць буйна-маштабных статуі для трох асноўных груп навакал шара-Дзяржавы і раздзел гарэльефнага фрыза “Пісьменнікі і маста-

кі” з 16-і фігур. У стварэнні помніка па запрашэнні Мікешына прымалі пасіпны ўдзел і іншыя скульптары. Але Шрэдар трымаў на сабе асноўны груз работ. Хаця ён не быў прызнаны афіцыйным сааўтарам помніка, многія адгукаліся пра яго як скульптара, які “вынес на сваіх плячах тысячагадовы помнік”. Тут я хачу згадаць цікавую заўвагу выдатнага рускага крытыка Уладзіміра Стасова: “Мікешын унёс самую лёгкую дозу ўласнай творчасці, усё астатняе зроблена іншымі мастакамі. Ён вельмі любіў скарыстацца паслугамі таварышаў і сяброў. Як вядома, уся скульптурная частка створана Шрэдрам, Чыжовым, Лаверэцкім, Залеманам”. Магчыма, і так, аднак гэта зусім не зніжае заслугу Мікешына як галоўнага творцы і “ідэолага” найскладанейшага скульптурнага ансамбля. Дапоўню, што Шрэдар і для іншага мікешынскага помніка — Кацярыне Вялікай у Пецярбургу — асабіста выканаў скульптурны вобраз князя Чэсменскага, небезвядомага графа А.Арлова. Але хто пра гэта ведае?..

Наогул кажучы, з “сааўтарствам” і “ганарарамі” Шрэдару не шанцавала з самага пачатку. Так, Першую прэмію за помнік у памеры 4000 рублёў уручылі Мікешыну, і яшчэ ён атрымаў ордэн Уладзіміра 4-й ступені і пажыццёвую пенсію ў памеры 1200 рублёў у год. Шрэдра спачатку ўзнагародзілі толькі ордэнам Анны 3-й ступені. Але потым па хадайніцтве аднаго буйнога ўрадавага чыноўніка ён усё ж атрымаў аднаразовую грашовую ўзнагароду: 3000 рублёў. Інакш кажучы, Мікешын, абсыпаны пашанай і славай, пасля гэтага набыў шырокую вядомасць менавіта як скульптар. Шрэдар, не атрымаўшы і дзясятай долі заслужанай увагі, напэўна, вельмі пакрыўджаны, хутка выправіўся вандраваць па свеце. З Мікешыным ён больш ніколі не меў зносін...

пластыка і пагрудныя партрэтны-бюсты. Адзін толькі пералік работ мастака ўражае. Ім выкананы праекты помнікаў Кацярыне II для Царскага Сяла, географу і падарожніку М.Пржвальскаму і прынцу П.Альдэнбургскаму, папачыцелю Марыінскай бальніцы для бедных, у Пецярбургу, адміралу Ф.Белінсгаўзену ў Кранштаце, Пятру Вялікаму і Аляксандру II — у Петравадзкім, дэпутату 3-й Дзяржаўнай Думы графу А.Бобрынскаму ў Кіеве, а таксама статуі А.Суворова і М.Кутузава для параднай лясцы Галоўнага штаба горада на Няве. Сярод бюстаў — партрэт Д.Мендзялеева, мастакоў Ф.Бруні і І.Келера, адмірала А.Панфілава, нямецкага эпідэміёлага А.Гірша, туркестанскага генерал-губернатара К.Каўфмана для ташкенцкага Ваеннага сходу і іншыя. Як бачым, скульптурная “палітра” Шрэдра — вельмі разнастайная. Праўда, некаторыя творы да нас не дайшлі: частка помнікаў (“царам і іхнім слугам”) была “рэпрэсавана” ў 30-я гады XX ст., частка — страчана “з тэхнічных прычын” (некаторыя потым былі рэканструяваны), частка загінула ў Вялікую Айчынную...

Цікавая гісторыя помніка А.С.Пушкіну. У 1899 годзе Шрэдар разам з архітэктарам Станіславам Аднавалавым стварыў двухметровыя бронзавыя бюсты помнік пазу (да яго юбілею) на трохметровым серым гранітным пастаментам. Помнік устанавілі на Каменавостраўскім праспекце, у садзе за будынкам Аляксандраўскага ліцэя. Пасля 1917 года пры “рэканструкцыі тэрыторыі” помнік кудысьці знік. Але, як аказалася, бюст дзіўным чынам захавалася і праз шмат гадоў паступіў у фонд Дзяржаўнага музея гарадской скульптуры. І вось у сувязі з 200-годдзем з дня нараджэння Пушкіна, па ініцыятыве культурнай грамадскасці, гарадскія ўлады ў пачатку чэрвеня 1999 года рашылі ўстанавіць гэты бюст проста ля Пушкінскага Дома. І гэта справядліва. Думаю, што ў гісторыі скульптурнага “пушкінаўства” гэта адзін з лепшых партрэтаў пазта...

Іван Шрэдар пражыў 74 гады і памёр у Пецярбургу ў 1909-м. Быў пахаваны на Нікольскіх могілках Аляксандра-Неўскай лаўры. Будучы некалькі гадоў таму ў Пецярбургу, я наведваў гэтыя могілкі, усклаў кветкі на магілы майго ўніверсітэцкага настаўніка Льва Гумілёва і яго вучня, таленавітага гісторыка (майго знаёмага) Аляксандра Панчанкі, прайшоў па ўсёй тэрыторыі... Але надмагільнага помніка Івану Шрэдару я не знайшоў. Як потым высветліў, яго магіла проста знікла, як і некаторыя іншыя, напрыклад, Анатоля Чайкоўскага — брата кампазітара, драматурга Фёдора Коні, Дзмітрыя Набокава — дзеда пісьменніка, першага авіятара Сяргея Утачкіна... Так, не заўсёды нашчадкам, на жаль, уласціва “любовь к отеческим гробам”...

Барыс КРЭПАК

МУЗЕИ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
■ Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:
■ **"Рускі жанравы жывапіс XIX — першай чвэрці XX стст."**
■ Выстаўка **"Мастоцтва Узбекістана са збораў НММ РБ"**. Да 24.02.2011 г.
■ Выстаўка **"Народжаныя ў 1920-я"**. Да 03.04.2011 г.
■ Выстаўка **"Караняца Міндоўга" А.Варнаса**. Да 17.03.2011 г.
Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская вобл.
Тэл.:
(8-01596) 2 30 35.
■ Пастаянная экспазіцыя.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ **"Хараство славянскага ўзору"**.

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.
■ Пастаянная экспазіцыя.
"Культура 1-й пал. XIX ст."

МУЗЕИ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
■ **"Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."**
■ **"Старажытная Беларусь"**
■ **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**
■ **"3 крыніцы адвечнай прыгажосці"**
■ **"Водбліскі ваеннай славы"** (еўрапейская зброя і вайсковае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).
Выстаўкі:
■ **"Пачатак. Музей"**

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Інстытута культуры Беларусі).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
■ Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
Выстаўкі:
■ **"Мой мілы сын, мая Маруся..."** (да 80-годдзя сына Якуба Коласа Міхася Міцкевіча і 120-годдзя з дня нараджэння

У.Караткевіча).
■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.
■ **"Спадарожнікі дзяцінства"**.
■ **"Зямля пад белымі крыламі"** (выстаўка мастацкіх работ да 80-годдзя Уладзіміра Караткевіча).
■ **"Мая Беларусь"** А.Дрыбаса.

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ
ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ
ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ **"Смерць — гэта не правасуддзе"**.

і габелен".
■ **"Рэальнасць і фантазія"**.
Экспазіцыі:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).
Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў
Экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
■ **"Повязь часоў"**.
■ **"А па начах мне сняцца коні..."**.

Выставачная зала:
■ Выстаўка **"Музей у музеі"** (прадметы з фондаў раённых музеяў вобласці).

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.
■ **"Этапы вялікага шляху"**.
Выстаўка Барыса Аракчэева.
■ **"Зазірнуць у люстэрка душы"**.
Выстаўка Аксаны Аракчэевай.
■ Выстаўка Яўгена Ждана.
■ Выстаўка Валерыя Калясінскага.
■ Выстаўка Галіны Васільевай.

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

■ Выстаўка работ стыпендыятаў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

**ГАЛЕРЭЯ
ТЫЗЕНГАЎЗА**

г. Гродна,
пл. Тызенгаўза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152)
72 27 57.

■ Выстаўка работ беларускіх мастакоў.
■ Выстаўка І. Ясюкайц-Дударавай **"Гербарый сноў"**.

**КАРШІННАЯ
ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ**

г. Гомель, вул.
Карповіча, 4.
Тэл.:
(8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:
■ **"Гаўрыла Харьтонавіч Вашчанка"**.
■ Выстаўка-продаж выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.
Выстаўкі:
■ Выстаўка работ **Аляксандра Ісачова і Алега Арлова**.
■ Выстаўка **"Лунаючыя кветкі"**.

УВАГА!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА САКАВІК І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2011 ГОДА!

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведамасная
падпіска — 638752.**

Паспяшайцеся на пошту!

беларускай моды".
■ **"Касцюмы нацыянальных меншасцей КНР"**.
■ **Святочнае мерапрыемства да Дня абаронцаў Айчыны. Дом-музей І З'езда РСДРП** г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная экспазіцыя **"Гісторыя І З'езда РСДРП"**.
■ **"Гісторыя ў мініяцюры"**.

**ДУ "НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"**

г. Нясвіж,
вул. Гейсіка, 1.
Тэл.: (8-01770) 5 51 81.
Сектар "Выставачная зала".
■ Выстаўка **"Нематэрыяльная культурная спадчына Беларусі: кансервацыя ці развіццё?"** (праект

жонкі **Песняра Марыі Дзмітрыеўны**).

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск, вул.
Янкі Купалы,
4.
Тэл.: 227 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя **"Жыццё і творчасць Янкі Купалы"**.
■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў **"Дзядзька Янка, добры дзень!"**.

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.
Выстаўкі:
■ **"Святло стагоддзяў"**.
■ **"Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..."** (да 80-годдзя з дня нараджэння

■ **"Как молоды мы были... Семейный альбом"**.
■ **"Савецкае грамадства і вайна 1941 — 1945"**.
■ **"Вітражы партызанскай мудрасці і кемлівасці"**.
Да 12.05.2011.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:
■ **"Рускі Ляўша"**.
■ **"Вандроўка"** Ю.Платонава.
■ **"Усе шляхі вядуць да дому"**.
■ **"Іван Шамякін. Мае кнігі — мая біяграфія"**.
■ **"Новыя паступленні ў музейны збор"**.
■ **"Мастацкае шкло**

Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ **"Вышыўка Наталлі Коршак"**.
■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін жывёл.

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
■ **"Музей крыміналістыкі"**.

ТЭАТРЫ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ
І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ**
г. Мінск, пл.
Парыжскай
камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ 19 — **"Мадам Батэрфляй"**

Дж.Пучыні.
■ 20 — **"Чароўная музыка"** М.Мінкова.
■ 20 — **"Карміна Бурана. Кармэн-сюіта"**.
■ 23, 24 — **"Тоска"**
Дж.Пучыні.
■ 25 — **"Дон Кіхот"**
Л.Мінкуса.
**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ**

г. Мінск, вул.
Крапоткіна, 44.
Тэл.: 334 60 08.
■ 19 — **"Яго апошняе каханне (Лета)"** А.Дзялендзіка.
■ 20 — **"Адамавы жарты"** С.Навуменкі.
■ 21 — **"Сублімацыя любові"** А. Дз Бенедэці.
■ 22 — **"Калі скончыцца вайна"** П.Пражко.
■ 23 — **"Сёстры**

Псіхел" С.Кавалёва.
■ 24 — **"Чарнобыльская малітва"** С.Алексіевіч.
**БЕЛАРУСКІ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР**
г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.
■ 19 — **"Даратэя"**

Ц.Хрэннікава.
■ 20 — **"Айбаліт-2002"**
Р.Быкава,
В.Карастылёва.
■ 20 — **"Шахразада. Іспанскія мініяцюры"**
М.Рымскага-Корсакава.
■ 22 — **"Адночы ў Чыкага"**.
■ 23 — **"Юнона і Авось"** А.Рыбнікава.

**БЕЛАРУСКІ
ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"**
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 19, 24, 25 — **"Прынцэса і Свінапас"**
Г.Х. Андэрсона.
■ 20 — **"Бука"**
М.Супоніна.
■ 22, 23 — **"Марозка"**
М.Шурынава.